کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: تجارتي محاسبه

څانګه: بانکداري، محاسبه او د تجارت اقتصاد

مولف: ماري یوسفزی حمیدي

ژباړن: قاري محمد حلیم

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزاېي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- روح الله عزمل
- عبدالجمیل ممتاز

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول: محمد جان علیرضایي

ګرافیک او ډیزاین: عبدالله شاهي

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۶۰۰۰

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کډ ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۳۰-۰۸۹-۷

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطـــن افغانســـتان دی　　دا عـــزت د هر افـــغان دی

کـــور د سولې کـــور د تورې　　هر بچـــی يې قـــهرمان دی

دا وطـــن د ټولو کـــور دی　　د بلوڅـــو د ازبکـــو

د پـــښتون او هـــزاره وو　　د ترکمنـــو د تاجکـــو

ور سره عـــرب، ګـــوجر دي　　پاميـــريان، نورستانيـــان

بر اهـــوي دي، قـــزلباش دي　　هم ايمـــاق، هم پـــشه يان

دا هيـــواد به تل ځليـــږي　　لکـــه لمـــر پر شـــنه آسمان

په سيـــنه کې د آسيـــا به　　لکـــه زړه وي جـــاوېدان

نـــوم د حـــق مـــو دی رهـــبر　　وايو الله اکبـــر وايو الله اکبـــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت پېغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د يوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پياوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زيار پورې تړلې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هيواد انکشافي اهدافو ته د رسېدو لارې چارې طی کوي او د يوه نېکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمينوي.

انســان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انســاني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چی د ځمکې په عمران او د يوه ســوکاله ژوند د اســبابو او ايجاباتو د تکميل لپاره خپل اغيزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

لــه همدې ځايه ده چې د يوه ژوندي او فعال انســان نقــش، د خپل ژوند د چاپېريال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هېڅ حالت کې نه نفي کيږي او نه هم منقطع کيږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت مسوولیت او مکلفيت لري چې د اســلامي ارزښــتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانينو ته په ژمنتيا سره، د افغانســتان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ســتر او ســپېڅلي هدف ته د رســېدو په خاطر د انساني ظرفيت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنيکي کادرونو روزنه او پراختيا يو اړين مقصد دی. همدا په تخنيکي او مسلکي زده کړو مزين تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سيستماتيک ډول د هيواد انکشاف محقق او ميسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنيز نظام د اسلام له سپېڅلو احکامو څخه الهام اخيســتی؛ نو لازمه ده چې زمونږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي بايد په علمي معيارونو داســې اســاس او بنا شي؛ چې زمونږ د کارګر نســل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړيتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفيت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربيت او په سوچه اسلامي روحيې د هغوی پالنه نه يواځې پخپل ذات کې يوه اساسي وجيبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زمونږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه يې وژغوري او د نورو له سياسي او اقتصادي احتياج څخه يې آزاد کړي.

زمونږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه اســتادان او مربيون بايد په بشــپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نېکمرغه افغانستان ارمان، يواځې او يواځې د دوی په پياوړو متو، ويښ احساس او نه ستړي کېدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنيکي زده کړو له امله کېدای شي په ډېرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصــاب له ټولو ليکوالانو، مولفينو، ژباړونکو، ســموونکو او تدقيق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهيــر کــې د ټولو کورنيو او بهرنيو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرســتو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پيــاوړو اســتادانو څخه رجامندانه هيله کوم چې د دې نصــاب په کتور تدريس او فعاله تدريب سره دې د زړه په ټول خلوص، صميمي هڅو او وجداني پيکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نېکمرغه، مرفه، پرمختللي او ويارمن افغانستان په هيله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليک

څپرکي	سرليکونه	مخ
لومړی	د محاسبې معلوماتي سيستم	۱
دويم	د امتعې يا مالونو حساب	۹
دريم	د فرسايش ډولونه Deprecidation	۴۷
څلورم	تعديلي يا تصفيوي معاملې Adjusting Entries	۶۵
پنځم	د ګټې او زيان حساب	۹۶
شپږم	بيلانس شيټ	۱۱۰
	سرچينې او اخځليکونه	۱۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له پخوا وختونو څخه د معاملو د ثبت او ریکارډ په موخه د حساب ورکونې یو پرمختللي سیستم ته اړتیا ده، ترڅو خلک وکولای شي خپلې معاملې په پرمختللي سیستم سره ثبت او ریکارډ کړي.

د دې هدف د لاسته راوړلو لپاره بیلابیلې لارې چارې په کار واچول شوې، خو د مالي موسسو او لوړو تصدیو په پرمختګ سره د محاسبې سیستم (Double Entry system) له همغه لومړي وخت څخه د اهمیت وړ وه.

دغه نوي او پرمختللي سیستم د ځانګړو ګټو او د تجارتي فعالیتونو او پروګرامونو او په دې اړه د هراړخیزو معلوماتو په لرلو سره وکولای شول، لازمې لارښوونې رامنځته کړي.

په پایله کې ویلای شو د نوي او پرمختللي تجارت بریالیتوب، د منظمې محاسبې او د محاسبوي دفترونو Book keeping پورې اړه ټراو لري.

له Book keeping یا حسابي دفترونو څخه موخه داده چې د محاسبې په سیستم کې تجارتي معاملې په سیستماتیک او منطقي ډول راوړل شي، څو هر سوداګر په خپله دوره کې ښې پایلې لاسته راوړلی شي.

تجارتي محاسبه چې د محاسبې د اصلي او اساسي ځانګو څخه ده، د تجارت د ژبې په توګه د خاصو میتودونو او وسایلو لکه د ګټې اوزیان او بیلانس شیټ په وړاندې کولو سره توانیدلې چې د تصدۍ سیالیت او مالي توازن وساتي.

د دې ځانګې ماهیت په دې کې دی چې د فعالیتونو جریان چې د عوایدو او لګښتونو د رامنځته کیدو لامل ګرځي د عددونو او ارقامو شکل دا ښیي، چې په پایله کې د تصدۍ د ټولو تجارتي فعالیتونو د کنټرول لامل ګرځي.

د تجارتي محاسبې دغه درسي کتاب چې د تجارتي تصدیو د معاملاتو د ثبت میتودونه او پایلې تر تحلیل او ارزیابۍ لاندې نیولي دی په لومړۍ برخه کې د معلوماتي محاسبې د سیستم د اهمیت او په تجارتي محاسبه کې اساسي مفاهیم توضیح او په اړه یې لازم مطالب وړاندې شوي دي. دوهم د هغو حسابونو په اړه پکې لازم معلومات وړاندې شوي دي، چې د امتعې یا توکو په حسابونو کې فوق العاده وډه لري، دریم د ثابتې او متحرکې شتمنۍ د فرسایشاتو او په محاسبه کې د هغو د ثبت د میتودونو په اړه لازم معلومات وړاندې شوي دي، څلورم د هغو تعدیلي او تصفیوي معاملاتو په اړه د مثالونو په وړاندې کولو سره لازم توضیحات ورکړل شوي چې د بیلانس شیټ د جوړولو پر مهال تعدیلات پکې ضروري او لازمي دي او پنځم د مفاد او ضرر حساب پکې د نتیجوي حساب په توګه تحلیل او ارزول شوی او دغه راز د بیلانس شیټ وروستۍ برخه چې د تجارتي تصدیو د مالي موقف د اوضاع په تحلیل کې اساسي نقش لري، لازم توضیحات ورکړل شوي دي.

سره له دې چې د دغې رسالې د مطالبو په را ټولولو کې لازمې هڅې او تحقیقات ترسره شوي، څو ګران محصلین له هغو ګټه واخلي، مګر بیا به هم له نواقصو او اشتباهاتو نه خالي نه وي، زه هیله منه یم چې درانه لوستونکي او پوهان به په خپلو نېکو نظریاتو او رغنده نیوکو سره د دغه درسي کتاب په تصحیح او غنامندۍ کې له ما سره همکاري او مرسته وکړي.

په درناوي

ماري یوسفزۍ حمیدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د محاسبې معلوماتي سیستم، د امتعې او همدارنګه د ګټې او زیان، د فرسایش ډولونو، د تعدیلي معاملو او بیلانس شیټ په اړه معلومات.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محاسبې معلوماتي سیستم

ټولیزه موخه:

د تجارتي محاسبې اساسي مفاهیم او په معلوماتي سیستم پوهېدل.

د زدکړې موخې: محصلین به د دې څپرکي ترپایه وتوانیږي چې:

- د محاسبې د معلوماتي سیستم په توضیح او تعریف وپوهیږي.
- د محاسبې د معلوماتي سیستم په دندو وپوهیږي.
- د محاسبي په اساسي مفاهیمو او اصطلاحاتو وپوهیږي.

د محاسبې معلوماتي سیستم

د را ټولونې سیستم او د معاملاتي ارقامو پروسس او د اړونده ډلو لپاره د مالي معلوماتو خپرول، د محاسبې د معلوماتي سیستم په نوم یادیږي. دا سیستم په تصدیو کې یو له بل سره فرق لري.

هغه لاملونه چې پردې سیستم باندې اغېزه کوي او شکل یې ټاکي، البته د تصدي د ځانګړتیاوو او هغــو معاملاتــو پورې چې تصــدي یې ترسره کوي، اړه لري. لکه د تصــدي غټ والی او د هغو معاملو اندازه چې تصدي ورڅخه ګټه اخلي او هغه معلوماتي منابع چې د تصدۍ یوه اداره او نور کسان ورته په خپل سیستم کې ځای ورکوي.

یو ښه معلوماتي محاسبوي سیستم د یوې تصدي له اداري سره مرسته کوي، څو لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.له تصدی ځخه دباندنیو وګړو څومره ملکیت او شتمني ده؟

۲.څو ډوله پورونه وجود لري او ولې نه دي تصفیه شوي؟

۳.آیا د پلورنې کچه د پخوانۍ دورې په پرتله زیاته شوې؟

٤.تصدي کوم ډول شتنمي په واک کي لري؟

٥.د نقلیه وسایلو وتل او ننوتل څه ډول دي؟

٦.آیا په تیره دوره کې کومه داسې د قناعت وړ ګټه په لاس راغلې اوکه نه؟

۷.آیا کومه تولیدي ځانګه په ضرر کار کوي یاپه راتلونکي کي د ضرر سره مخ کیدای شي؟

۸.آیا کولای شو چې د مفاد (ګټې) په هغې کچه کې چې وندې والو ته ویشل کیږي زیاتوالي راولو؟

۹.آیا له سوچه (خالصې) شتمنۍ (شخصي پانګه) ځخه ګټه مخ په زیاتوالي ده اوکه نه؟

۱۰. آیا په راتلونکي کې تصدي دسیالیت له ګواښ سره مخ ده اوکه نه؟

۱۱. آیا دتصدي شتمني په مناسب ډول ویشل شوې او که نه؟

په همدي ترتیب ډیرو پوښتنو ته ځواب ورکول کیږي، خو پدې شرط چې د معلوماتي محاسبې یو ښــه او اغیزمن سیستم شــتون ولري. ترڅو له مختلفو سرچینو څخه اعداد او ارقام را ټول کړي او بیایــي اړخونــه تحلیل او نتیجه ګیري کړي. ځکه د ســوداګریزو نهادونو او تصدیو لپاره د عامه پوهاوي معلوماتو ترلاسه کول او ښه سلوک ګټور دی.

په همدې ترتیب یوه تصدي هغه وخت دیوه منظم اوســټندرډ معلوماتي سیستم درلودونکې ګڼل کیږي، چې کله دا سیســتم د محاســبوي پرنســیپونو (اصول ، قواعد ، او محاسبوی مقرراتو) پر اســاس باندې ولاړ اوبرابر وي او هم داســې تهیه اوترتیب شي، تر څو وکولای شي د ډول ډول پوښتنو له دایرې څخه په بریالۍ بڼه راووځي.

نو بناً د محاسبې هغه ستنډرډ او منل شوي پرنسیپونه د هر محاسب لپاره دتصدۍ اهدافو ته د رسیدو په موخه په خاص ډول د معلوماتي محاسبوي سیستم د تصحیح او ترتیب لپاره یو اړین او لازمي کار دی.

د تجارتي محاسبې اساسي اصطلاحات اومفاهیم

IMPORTANT TERMS FAINANCICAL ACCOOUNTING

راتلونکي مفاهیم اواصطلاحات لاندې عمده اواساسي موضوعات په محاسبه کې بیانوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.د حســاب تعریف (ACCOUNT): حســاب عبارت دی له لنډ ریــکارډ او د وګړو، تصدیو موسســاتو او ســوداګریزو معاملاتو له تثبیت څخه، کوم چې د بېلابېلــو ډولونو لرونکی دی. لکه د شــتمنۍ حســابونه، د شــتمنۍ پورونه اوهغه لګښــتونه چې هریو یې له یادو شــوو مختلفو ســوداګریزو معاملو چې د یوې اړوندې ځانګې، فعالیت په یوې تصدي او یا په یوه موسســه کې روښانه کوي، بیانوي.

یا په بل عبارت: حساب یو منظم او سیستماتیک ترتیب دی چې د معاملاتو او واقعاتو تایید له شتمنیو څخه په یوه شتمنۍ یادوي. شتمني په یوه ډول سره شیي چې د هر یوه لپاره بېلابېل حسابونه شتون لري.

۲.د حسابونو ډولونه kinds of account: حساب بېلابېلو ځانګړتیاوو او موخو ته په کتو سره په مختلفو بڼو ویشل کیږي؛ خو په عام شکل بیا په لاندې دوو ډولونو ویشل کیږي:

الف: دایمي حسابونو (بیلانسي): له هغو حسابونو څخه عبارت دي، چې یوازې د یوې ټاکلې دورې لپــاره نه ، بلکې د هغــې پاتې برخې له مالي دورې څخه بلې مالي دورې ته انتقال مومي او همداسې د حقیقي حسابونو په نامه هم یادیږي. لکه د کسې شتمني او داسې نور.

ب: اســمي (موقتي) حســابونه: له هغو حســابونو څخه عبارت دي چې د مالي کال په پای کې یې پاتې حسابونه، دایمي حسابونو ته ولیږدول شي او همداراز پاتې برخه یې په مستقل ډول مالي دورې ته نه لیږدول کیږي. لکه د تهیه کولو د مخارجو حساب، شخصي حساب او داسې نور.

۳.د پیرودلو مســتردي (Sales return: د پیرودلو مســترد کول له هغو اخیستل شویو مالونو څخه دي، چې دځینو مختلفو لاملونو لکه دجنسیت اوکیفیت دخرابۍ یا د اخیستونکي د قناعت د نه قناعت له امله بیرته پلورونکي ته ورکول کیږي او مســتردیږي، چې د پیرودلو د مســتردې په نوم یادیږی.

دا معامله د نغدي یا قرضي معاملې په صورت کې رامنځته کیدای شي.

۴.د پلورل شــوي څیز مســتردول (بیرته ورکول (fales return): د تصدۍ دځنیو پلورل شوو مالونو او اجناســو څخه عبارت ده. چې دمختلفو لاملونو لکه دجنســیت خرابۍ او یا نورو لاملونو له امله بیرته ګرځي. چې دپلورل شوي څیز د بیرته ورکولو په نامه یادیږي. نومورې معامله هم د پیرودلو د مستردې په څېر د نغدې یاد پور معاملې په صورت کې رامنځته کیدای شي.

۱. **تخفیــف (discount):** تخفیف د پلورونکي لخوا نه اخیســتونکي ته د مالونو د قیمت له کمښت څخه عبارت دی، چې د لاندې شرایطو په اساس تجارتي تخفیف په پام کې نیول کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- کله چې اخیستونکی پخوانۍ سابقه ولري.
- کله چې د پلورلو حجم لوړ وي.
- د تاریخي ورځو رانږدې کېدل او د کال په موسم کې بدلون.
- له ټاکلې مودې مخکې پر وخت او پیسو ته د پلورونکي اړتیا.

۲.د تخفیف ډولونه:

الف: نقدی تخفیف: هرډول تخفیف د پور ورکونکي په ذریعه پور اخیستونکی ته، خو په دې شرط چې پور اخیســتونکی خپل پور ترټاکلي وخت وړاندې ادا کړي، چې په دې وخت کې نغدي تخفیف رامنځته کیږي.

ب: تجارتي تخفیف (Trade discount): د پخواني اخیستونکي یا د معاملې لرونکي لپاره په قیمت شوي لېست کې هر ډول کموالی، سوداګریز تخفیف نومول کیږي.

۳. اخیستنه (drowing): د تصدۍ د څښتن په واسطه له تصدۍ څخه د نغدو پیسو یا اجناسو لاســته راوړل ، چې په نتیجه کې د تصدۍ په شــتمنۍ کې د کمښــت لامل ګرځي. د تصدۍ دغه برداشت دتصدۍ دځښتن دشخصي اړتیاوو د پرمخ وړلو لپاره وي، چې باید په یوه بېل حساب کې دشخصي برداشت حساب په نامه ثبت شي.

۴. نقــل او اندراج (pasting): د معاملاتو انتقــال او اندراج د ژورنال له کتاب څخه د لیجر کتاب ته د posting په نامه یادیږي.

۵. کمیشن: (commission): یوه اندازه پیسې یا اجوره چې په سوداګریزو چارو کې د ترسره شوو خدماتو په مقابل کې یوشخص یا موسسې ته ورکول کیږي ، د کمیشن په نوم یادیږي.

۶.فرسایشــات (Delneciation): فرسایشات د ثابتو شــتمنیو د لګښتونو د توزیع پروسه ده چې په یو منظم او منطقې ډول د دغو شتنمیو په اقتصادي عمر ویشل کیږي.

۷.د ګدام موجودي (Gnunetony skor): عبارت له هغې امتعې (سامان) څخه ده چې په لاس کې وي او پلورل شــوې نه وي، همدا راز د تصدي په ګدام کې شــتون ولري. چې هغه د (Gnunetony skor) په نوم یادیږي.

۸.انفرادي تصــدي (SOLE PROPRIWTORSHIP): عبارت له هغې تصدي څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څښتن او پانګه وال يې يو کس وي. چې اداره، رهبري، ګټه او ضرر يې هم په ده پورې اړه ولري.

۹. تضامنـــي شرکـــت (CORPORATION): هر کله چې مالکيت په دوه يا زياتو وګړو پورې اړه ولري، تضامني شرکت دی. معمولاً د بانک ګډونوال تر زياتې اندازې پورې لس کسان او په نورو ټولو څانګو کې شل کسان وي.

۱۰. ســـهامي شرکت (CORPORATION COMPANY): دتصدي هغه لوی ډول دی، چې پانګه په برخو ويشل کيږي او ډير سهم لرونکي په کي ګډون کوي.

۱۱. ســـند (VOUCHER): هغه تحريري پاڼې دي چې يوه معامله پکې روښـــانه کيږي. مثلاً هرکله چې تصدي يوه اندازه قرطاسيه واخلي نو له پلورونکي څخه يو بيل تر لاسه کوي.

۱۲. پانګـــه اچونه (INVESTMENT): هغـــه معامله ده چې د مالکانو په واســـطه رامنځته کيږي، چې په مستقيم ډول د مالک پانګه زياتوي. يعنی يوه نوې پانګه پکار اچوي.

۱۳. د انـــډول (تعديـــل) درج (ADJUST): دکال د پـــای درجول دي، ترڅو حســـابونو د نويو بدلونونو سره سم عيار شي او يا تازه شي.

۱۴. معامله: معامله عبارت له هغه عمل څخه دی چې د دوو کســـانو په منځ ې د شـــيانو او اجناســـو د پيرودلو او د خدمتونو په مقصد ترسره کيږي. ســـوداګريزی معاملې په عام ډول په دوه برخو ويشل کيږي.

۱. نغدي معاملې:

۲. کريديټي معاملې:

کلـــه چې نغدې پيســـې د راکړې ورکړې له امله ادا يا محصـــول شي، نودا نغدي معامله نومول کيږي او کله چې دنغدو پيســـو ورکړه وځنډيـــږي، نودې معاملې ته کريديټي معامله ويل کيږي، چې په لويو سوداګريزو تصديو کې دا ډول دود زيات دی.

۱۵. اصلاح شـــوې معاملې (Adjusting entries): داهغه معاملې دي چې دحســـابي دورې په پای کې د محاسبوي تراسه شوو بنسټونو پر بنا رامنځته کيږي او ټولو حسابونوته دحاضرې زمانې په نســـبت ورکولو سره تړلې کيږي اوله هغه وروســـته کولای شو چې يو سم او دقيق مالي بيلانس شيټ چمتو کړو.

مثلا په اوســـنۍ دوره کي د دوو راتلونکو مياشـــتو کرايه د پيشکي (اډوانس) په توګه ورکول د شـــتمني حســـاب په توګه ثبت او ښودل کيږي او د دې دوو مياشتو له تيريدو څخه وروسته اړوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

حساب یعنې دکرایي خارج ته لیږدول کیږي.

۱۶.مالي حسابونه یا مالي بیان (financial statement): هغه حساب دی چې د محاسبوي اعـدادو او ارقامـو د را ټولونې جدول بندي او وروسـتی لنډیز پکې ترسره کیږي. مالي حسـاب په څلور ډوله دی.

۱- بیلانس شیټ.

۲- د ګټې او ضرر حساب.

۳- نغدي حساب.

٤- د ناویشلې ګټې حساب.

۱.بیلانس شـیټ: هغه ډول صورت حسـاب دي چې د یوې تصدۍ مـالي حالت د دورې په پای کې ښیي.

۲.د ګټې او ضرر حساب: د یوې تصدي پایله اخیستنه (نتیجه ګیري) د هغې په اړونده دوره کې ښیي.

۳.نغدي حساب: هغه نغدي جریان څرګندوي چې د عملیاتو پانګې اچونې او مالي فعالیتونو په واسطه تیاریږی او یا په مصرف رسیږي.

۴.د ناویشـل شوې ګټې حسـاب: د ناویشل شوې ګټې د حساب انډول د دورې له پیل څخه د دورې ترپایه پورې بیانیږي.

اختتامیه معاملې (closing entries): هغه پروسـه ده چی د هغې په واسطه ټول حسابونه لیجر کیږي. یا لیجر شـوي حسـابونه د تصدي پایله نومول شوې ده او د شخصي پانګې حساب ته لیږدول کیږي. دا پروسه د کتاب تړلو یا تصفیه کولو په نامه هم یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي لنډيز

په دې څپرکي کې دې مطالبو ته پام شوی دی:

د معلوماتي محاسبې سيستم:

د اعــدادو او ارقامــو د راټولونې او تحليل څخه عبارت دی. چې د يــوې تصدي د فعاليت په پروســې پورې تړلی دی او د معلوماتو روښــانول او څرګندول د علاقه لرونکو ډلو لپاره د معلوماتي سيستم په نامه يادېږي.

يــوه تصدي هغه مهال د يــوه معلوماتي سيســتماتيک او هر اړخيز سيســتم درلودونکی وي چې کله دا سيســتم د محاســبوي پرنسيپونو پر بنســټ ټينګ ولاړ وي. لکه (قواعد، اصول). يعنې محاسبوي مفکورې بايد په همدغو نومورو شيانو کلکې ولاړې وي، ترڅو وکولای شي د يوې تصدي د تېر مهال په کړو وړو او په راتلونکي کې د يوې تصدي د فعاليت د وړاندوينې په اړه پوښتنوته قناعت لرونکي ځوابونه ورکړي.

د حسابي پړاوونو د طرزالعمل د غوره تحليل لپاره د لاندې اصطلاحاتو او مفاهيمو يادول اړين دي:

۱. د حساب تعريف او د هغه ډولونه.

۲. د پيرودل او پلورل شويو مالونو مستردي (بېرته ګرځول).

۳. تخفيف او د هغه ډولونه.

۴. د حقوقي بڼې له مخې د تصديو ډولونه.

۵. معاملې.

۶. اندول شوې او تصفيه شوې معاملې.

۷. مالي حسابونه او د هغوی ډولونه.

۸. اختتاميه معاملې.

ياد شوي اصطلاحات او مفاهيم د نورو اصطلاحاتو په څنګ کې د محاسبې په اړه مهم مطالب او موضوعات بيانوي. بناءً د هر علم په لومړي ځل يادونه کې دا اصطلاحات يادوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- یوه تصدي څرنګه کولای شي یو ښه معلوماتي سیستم تیار (ترتیب) کړي؟

۲- د معلوماتي سیستم په مرسته د تصدي منجمنټ (اداره) باید کومو کړه پوښتونو ته ځواب ورکړي؟

۳- حساب تعریف کړئ؟

۴- دایمي اوموقتي حسابونه په خپل منځ کې څه توپیر لري؟

۵- د پیرودل او پلورل شــویو مالونو مســتردي ولې منځته راځي، کره دلایل یې په روښانه ډول بیان کړئ؟

۶- تخفیف څه ته وایي؟

۷- سوداګریز او نغدي تخفیف په خپل منځ کي څه توپیر لري؟

۸- د نقل اندراج مفهوم څه دی په اړه یې معلومات ورکړئ؟

۹- فرسایشات تعریف کړئ ؟

۱۰- موجودي کله منځ ته راځي او په کومو نومونو یادیږي؟

۱۱- په انفرادي تصدی کې د تصدي اداره او رهبري څرنګه رامنځته کیږي؟

۱۲- د سهامي او تضامني شرکتونو په اړه معلومات ورکړي؟

۱۳- پانګه اچونه څرنګه معامله ده په دې اړه خپل معلومات وړاندې کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امتعې یا مالونو حساب

ټولیزه موخه:

د پایلې په تثبیت کې د امتعې د حسابي نقش توضیح او د نغدیو د بیلانس شیټ ترتیب.

د زده کړې موخې: محصلین د دې څپرکي په پای کې باید وکولای شي چې:

- د امتعې خالص حسابونه (حساب، خالص پیرودل او د امتعې خرڅول) وپیژني.
- د امتعې په خالصو حسابونو کې د معاملاتو د درج شویو قاعدو فرق وکړای شي.
- د امتعې خالص تحتاني حسابونه درکړي.
- د امتعې په تحتاني حسابونو کې د معاملو درج توضیح کړي.
- د حسابونو ټرل، د تصدیو د پایلې تثبیت او د بیلانس شیټ درک کړي.

د امتعې یا مالونو حساب

د ګډو یا مخلوطو مالونو د حساب پېژندنه: د امتعې یا مالونو حساب د شتمنیو له حسابونو څخه یو حساب دی او په سوداګریزه محاسبه کې کره او مرکزي رول ترسره کوي؛ نو ځکه کوښښ شوی چې په دې کې د مالونو د مخلوطو سرچینو او نورو حسابونو په اړه چې د مالونو اړوند دي، مفصلې خرګندونې وړاندي کړي. تراوســه پورې مو له دوه ډوله حسابونو سره سروکار درلود، چې عبارت دي له: بیلانسي حسابونه (شتمنیو پانګې اوبدهي) او نتیجه یي حسابونه. سربېره پردې په عمل کې نورحسابونه هم شتون لري چې هم دبیلانسي او هم دنتیجه یي حسابونو اړوند دي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول حسابونه د مخلوطو حسابونو په نامه یادیږي.

د امتعې مختلط یا ګډ حســاب د همدې ډول حســابونو له جملې څخه دی، ځکه دا حســاب لــه یــوه لوري له بیلانس اوله بل لوري د خرڅونو دپایلې په توګه د ګټې او ضرر په حســاب پورې اړه لري. تراوســه پورې مو د آسانتیا پخاطر موضوع په دې ډول په نظرکې نیولې وه چې اخیستل شوی مال بیرته په همغه قیمت خرڅ شي؛ خو عملاً یو داسې حالت شتون نه لري او د خرڅ شوي او اخیستل شوي قیمت په منځ کې فرق شتون لري او تصدي د ګټې لاسته را وړلو پخاطر کوښښ کوي ، ترڅو مال په لوړ قیمت په مارکیټ کې وپلوري.

د موضو د لا روښانتیا په خاطر لاندې بېلګې په نظر کې نیسو:

لومړۍ بېلګه: د افغان بیســیم مخابراتی شرکت ۸۰ واحده کړډیټ کارت لري، د فې واحد قیمت یــې ۱۰۰۰ افغانۍ دي، چې د کارتونو مجموعي قیمت مســاوی دی لــه ۸۰۰۰۰ زره افغانی او یا کړډیټ کارتونو ټام شوی قیمت ۱۰۰۰×۸۰ = ۸۰۰۰۰

C	D
60 ×1200 =72000	A.B 80×1000=80000
د کیسې لپاره بیلانس 8000	
وروستۍ موجودي 8000	

نومورۍ شرکت ۶۰ واحده کړډیټ کارتونه چې یو واحد په ۱۲۰۰ افغانیو پلوري او د مجموعي کړډیټ کارتونو ارزښت د خرڅولو له مدرکه له ۶۰ × ۱۲۰۰= ۷۲۰۰۰ سره مساوي دی.

څرنګه چې لیدل کیږي د امتعې په حساب کې د ۸۰۰۰ زره افغانیو اندازه په تفاوت سره منځ ته راغلې او دا تفاوت باید تحلیل او روښــانه شي چې، آیا د پاتې شــویو مالونو یوه اندازه په ګدام کي شــته او که د خرڅونو پایله ده؟ نو د دې موضوع د تحلیل په خاطر باید لاندې درې موضوع ګانې په ګوته او روښانه شي.

کسه

C	D
د امتعې اخیستنه او تصفیه ه80000	AB = 100000
د پای بیلانس 92000	72000= د امتعې له خرڅونې څخه
172000	172000

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د پلورل شوې امتعې (کریډیټ کارتونو) تمام شوی قیمت.
۲. د امتعې وروستۍ موجودي.
۳. د خرڅونو پایله.

په پورتني مثال کې یاد شوي درې موضوعات په لاندې ډول محاسبه کیږي. ۱۰۰۰ × ۶۰ = ۶۰۰۰۰ = د مال تمام شوی (پلورل شوی) قیمت

۲۰۰۰۰ = ۱۰۰۰× ۲۰ = وروستۍ موجودي

۱۲۰۰۰ = ۶۰۰۰۰ – ۷۲۰۰۰ = د خرڅلاو پایله

څرنګه چې لیدل کیږي د خرڅونو پایله له ۱۲۰۰۰ سره مساوي ده چې د تمام شوي او خرڅونو د قیمتونــو لــه تفاوت څخه منځ ته راځي او کولای شــو نومورې معاملات د مالونو په مخلوط حساب کې په لاندې ډول ذکر کړو:

C	د مال مختلط یا ګډ حساب	D
د مال خرڅونه 72000 وروستۍ موجودي 20000 د خرڅلاو ګټه 12000	AB - 80000	
92000		92000

په محاسبه کې د معلوماتي محاسبوي سیستم د ترتیب لپاره باید یو سلسله پرنسیپونه او اصول مراعات شي، ځکه چې دحسابونو د ټرلو پرمهال دحسابونو په هکله نه یوازې دا چې معلومات باید ولري، بلکې دهرې حسابي دورې په جریان کې همدا شان یو بشپړ معلومات ورکړلای شي.

نوبناً په دې فصل کی ددې موضوع لپاره له مخلوطو حسابونو څخه نه، بلکې د مالونو له خالصو حسابونو څخه استفاده کیږي.

د مال سوچه حسابونه

د مال سوچه حسابونه په دوه ډوله دي:

۱- د مال پېرودنې حساب

۲- د مال پلورنې حساب

۱.د مال پېرودنې حساب: د مال اخیستنې په دي صورت کې یو سوچه حساب را ښیي.

په دې حســاب کې د debit په پایله کې د AB account اخیســتنې او د مال پېرودنې اړوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصارف او هم مســترد کېدل درجیږي، همدارنګه د کړېټ په ســتنو کي نوموړی حساب د مال پېرودنې په قیمت خرڅیږي، او د S وروســتۍ موجودي درجیږي. دکال په پای کې چې څه ډول حساب ترل کیږي همدغسی وروستۍ موجودي هم د هرې دورې په پای کې د شمېرلو وزن کولو یــا اندازه کولو په طریقه تثبیتــږي. په همدې ترتیب کوم بدلونونه چې په موجودي کې منځ ته راځي او یا د موجودي عملیه د انونټر (Enventor) په نامه یادیږي.

د پلورل شوي مال د پېرودنې قیمت د کریډیت په ستونو کې درجیږي، چې د حسابي دورې په پای کې وروســتۍ موجودي د ختم بیلانس او د مال پېرودنې قیمت د مال پلورنې حســاب ته لیږدول کیږي، لکه په لاندې ترتیب سره:

C	د مال پېرودنې حساب	D
(C.G.S) د پلورل شوی مال پېرودنې قیمت (P.Returen) د پېرودنې د مستردې (SOULDO) وروستۍ موجودي		AB لومړي موجودي (increase) پېرودنه (EXPENSIVE)د مال چمتوکولو لګښتونه
ΣD=ΣC		

د مال پلورنې حساب: د مال پلورنې حساب له نتیجه یي حسابونو څخه یو حساب دی. د دې حساب د کریډیت په ستنو کې د تصدۍ د خرڅونو مجموعي قیمت او د ثبت په ستنو کې یې د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت او د پلورل شوي بیرته واپسي درجیږي. د حسابې دورې په پای کې د حســاب له ترلو څخه وروســته د دې حساب تفاوت، ګټه او ضرر روښانه کیږي. لکه څرنګه چې مخکــې یادونه وشــوه، چې حاصلات د پانګې د زیاتوالي باعــث ګرځي، نو بناً د پلورلو حاصلات د ګټې اوتاوان د کریډټ د حساب په سیستم کی درج کیږي او برعکس تاوان دپانګې دکمښت لامل ګرځي، نوځکه په پلورلو کې ضرر کول د یاد شوي حساب د ثبت په سیستم پورې نښلول کیږي. د مال پلورنې حساب له لاندې شکل سره سم ترتیبیږي.

C	د مال پلورنې حساب	D
د خرڅ شوي مال قیمت یا د خرڅ تاوان (S)		د خرڅ شوي مال د پېرودنې قیمت(C.G.S) د پلورنې بېرته ګرځېدل (S.RETURN) د پلورنې لاس ته راوړنې (S)
ΣC		ΣD

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوع د روښانتیا لپاره مخکښ بېلګه د مال سوچه حسابونو (مال پېرودنې) ته لېږدوو.

C	مال پېرودنه	D
60000 د پلورل شوي مال د پیرودنې قیمت 20000وروستۍ موجودي		AB = 80000
80000		80000

C	د مال پلورنې حساب	D
د خرڅلاو قیمت 72000		60000 د پلورل شوي مال د پېردونې قیمت 12000 د پلورنې عواید
72000		72000

C	د زیان او ګټې حساب	D
د پلور حاصل 12000		
CΣΣ		D

د ثبت بیلانس

P پسیف	د ثبت بیلانس	A اکټیف
د پلور حاصل 12000		- 20000

دویم مثال: مخابراتي شرکت په مارکیټ کې د پېرودنکو د غوښتنو د کمښت له امله خپل مال تر خپل تمام شوي قیمت څخه په ټیټه بیه یعنې في واحد په ۸۰۰ افغانیو پلوری، چې د دې معاملې درج، خپلو اړوندو حسابونو ته په لاندې ترتیب دی.

C	مال اخیستنه	D
د پلورل شوي مال اخیستني قیمت 20000وروستۍ موجودي		AB=80× 1000=80000
80000		80000

C	مال پلورنه	D
48000 = 80000 ×60 12000 د خرڅلاو تاوان		60000 = 1000 × 60
60000		60000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C کردیت	کټه او تاوان	دبت D
	د پلورنې تاوان - 12000	

C	د ختم بیلانس	D
		20000 امتعه

د مالونو زېرمه او د پلورلو لپاره د چمتو مالونو د قیمت لګښتونه

Inventory and cost googds sold

د حســابونو د تړلو په پروســه کې د مالونو د زیرمو د مکررې ارزونې سیستم په نظر کې نیول کیږي. په دې سیستم کې، پیرودنه یا هغه مخارج چې د مال پېرودونکي په حساب کې ثبت شوي، د پېرودنې او مســتردې په حســاب کــې کریدیټ کیږي. نو بناً د مالونــو د زېرمو د ثبت او د ډاډ ترلاســه کولو په منظور ټول قلمونه په کلني ډول موجودیږي یعنی شــمیرل یا وزن کیږي او دټیټ قیمت یا د مارکیټ د قیمت په واسطه ورته ارزښت ورکول کیږي.

په دې سیستم کې پلورلو ته د چمتو امتعې قیمت داسې ټاکل کیږي، چې لومړی موجودي او خریداري جمع کیږي او وورستۍ موجودي ورڅخه منفی کیږي.

د لا روښــانتیا لپاره د پلورل شــویو اجناسو د لګښــتونو موضوع د زیرمو ارزونې یا د مالونو د سوچه حسابونو د سیستم لاندنۍ بیلګې په نظرکې نیسو:

فــرض کــړئ د یوې تصــدي لومړۍ موجــودي ۳۰۰۰۰ افغانۍ لري، د دورې پــه جریان کې د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت مالیه اخلي. دترانسپورت لګښتونه ۶۰۰۰ افغانی د پېرودنې مستردول او د پلورونکي تنزیل ۱۰۰۰ او ۳۰۰۰ افغانۍ او وروستۍ موجودي ۲۶۰۰۰ افغانۍ ده. په همدې ترتیب د پلورل شویو اجناسو د لګښتونو ارزول په لاندې بڼه صورت مومي:

لومړۍ موجودي	۳۰۰۰
پیرودنې	۲۰۰۰۰۰
د ترانسپورت لګښتونه	۶۰۰۰
د ذکر شویو چمتو جنسونو ټول قیمت	۲۳۶۰۰۰
د پېرودنې مستردول	۱۰۰۰
تنزیل	۲۶۰۰۰
د مال وروستۍ موجودي	۲۶۰۰۰
د ذکر شویو جنسونو تمام شوي لګښتونه	۲۰۶۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د مال پیرودنه		D
د پیرودنې بیرته ورکړه	1000	AB – 30000	
دپلورنې تنزیل	3000	اخیستل 20000	
وروستۍ موجودي	26000	د ترانسپورت لګښت 6000	
د اجناسو لګښتونه پلورونکي ته	206000		
236000		236000	

تمریـــن: د احمد تصـــدي د ۱۹۰۰۰ افغانیو پانګې په کارولو پیل وکړ او له دې پانګې څخه په تصدي کې د ۷۰۰۰ افغانیو په ارزښـــت مال او پاتې ۱۲۰۰۰ افغانۍ نغدې پیســـې لري، د تصدي پرانستونکی بیلانس داسې ترتیبوي:

P د احمد د تصدي پرانیستونکی بیلانس، د پرانیستنې نېټه. ۸۷ /۷/۷		A
شخصي پانګه 19000	مالونه – 7000 کسه 12000	
19000	19000	

هغه معاملې چې د دورې په جریان کې ترسره شوې په لاندې ډول دي:

۱. په ۱۷،۷ نېټه د ۳۰۰۰ افغانیو په بیه په نغده توګه شه مال پیرودل شوی.

۲. په ۱۷، ۷ نېټه د ۵۰۰۰ افغانیو په بیه په نغدو مال پلورل شوی.

۳. په ۲۸،۷ نېټه د یوه کارګر مزد ۲۰۰ افغانۍ نغدې ورکړل شوې.

۴. وروستۍ موجودي د اتونټور په واسطه ۶۰۰۰ افغانۍ.

لاندینې حسابي پراوونه ترسره کړئ!

۱.معاملې د ژورنال په دفتر کې درج کړئ!

۲.معاملې د لیجر په دفترونو کې تجزیه او تحلیل کړئ!

۳.د ګټې او تاوان حساب او هم شخصي پانګې ترتیب کړئ!

۴.د ختم بیلانس ترتیب کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژورنال د دفتر ترتیب.

شمېره	نېټه	تفصیلات	J/F	کریډیټ	دبت
۱	17/17	له کسې څخه مال ته		3000	3000
۲	7/15	له امتعې نه کسې ته (د امتعې پلور په نغدو)		5000	5000
۳	7/28	د مزد مخارجو ته له کسې څخه نغدې یوه کس ته		5000	500

C				**مال اخیسننه**			**D**
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	د مال دپلورلو لپاره		4000		لومړی موجودي		AB/7000
	وروستۍ موجودي		6000	7/7	له کسې څخه		3000
			10000				10000

C				**کسه**			**D**
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	کسر		5000	7/29	د مال له پېرودنې څخه		4000
					د پلورلو لاس ته راوړنه ګټه او پلورنه		1000
			۵۰۰۰				۵۰۰۰

نېټه	تفصیلات	JF	مبالغونه	نېټه	تفصیلات	JF	مبالغونه
نېټه	د مال په پېرودنه		۳۰۰۰ ۵۰۰		لومړۍ موجودي		۱۲۰۰ ۰

C				**مال پلورنه**			**D**
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	د مال پېرودنه د مزد د مخارجو لپاره وروستۍ موجودي		3000 500	7/15	لومړۍ موجودي د مال له پور څخه		4000
			17500				17000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	کټه او تاوان		D
دپلورلو لاسته راوړنې 1000	500	-	د مزد مخارج
	500		د پانګې کټه
1000			1000

C	شخصي پانګه		D
د لومړۍ موجودي 19000	19500		وروستنۍ موجودي
کټه 500			
1000			1000

C	شخصي پانګه		D
19500			19500

د امتعې اړوند د معاملاتو ثبت

الــف: د تهيــې مخارج او د مالونو د تهيه کولو قيمتونه: د امتعې د پېرودلو په حســاب کې ، اخيســتل شوې امتعه د اخيســتلو په قيمت نه ، بلکې د تهيې په قيمت بايد په اړوند حساب کې درج شي. له دې امله د تهيې قيمت مساوي دی د مجموعي لګښتونو د پلورلو له قيمت سره اويا:

مثال: په يوه تصدۍ کې د مال پېرودنې بيه ۱۰۰۰۰ افغانی ده او دتهيې د لګښتونو مجموعه مساوي ده له ۱۰۰۰۰ افغانيو سره او همدارنګه د تهيې بيه مساوي کيږي له ۱۱۰۰۰۰ افغانيو سره:
۱۱۰۰۰۰ =۱۰۰۰۰+۱۰۰۰۰

د تهيې بيه = د تهيې لګښتونه + د مالونو د پېرودنې بيه

C	د مالونو پېرودنه		D
S-110000	100000		اخيستل شوي مالونه
	10000		د تهيې لګښتونه
110000			110000

د ســوداګريزو مالونو د تهيې لګښــتونه په تصديو کې مختلف ډولونه لري. لکه ترانســپورتي لګښــتونه ، ګمرکي محصول، د باربندي لګښــتونه د حمالي لګښــتونه (هغه لګښتونه چې له بندر

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه ښـارته دننــه د مالونو د لیږد له املــه رامنځته کیږي) او ټول هغه لګښــتونه چې دمالونو د پیرودنــې لپــاره رامنځته کیږي. نوله همدې امله د یادو شــویو معاملــو د ثبت لپاره د تهیې د لګښــتونو مختلف حســابونه باید په نظرکې ونیول شي او په پای کې د هریوه د حســاب تفاوت د تهیې دلګښــتونو حســاب ته لیږدول کیږي او همداراز د لګښــتونو تفاوت د مال پېرودنې د ثبت حساب په ستون کې ثبتیږي.

مثــال: په یــوه تصدي کې د ۱۰۰۰۰ افغانیو په بیه د مال لومړنۍ موجودي شــتون لري، یاده شــوې تصدي د ۳۰۰۰ افغانیو په بیه مال اخلی، د اخیســتل شوي مال د لیږدرالیږد لګښتونه ۳۰۰ افغانــۍ اوګمرکي محصول ۱۰۰ افغانۍ دی. نومورې معاملې په لاندې ډول په اړوندو حســابونو کې درجیږي.

د ژورنال د دفتر ترتیب:

شمېره	نېټه	تفصیلات	دبت	کریدیت
۱		له کسې نه مالونو ته	3000	3000
۲		له کسې څخه د حمل او نقل لګښتونوته	3000	3000
۳		ګمرکي محصول ته له کسې څخه	1000	1000

C	د حمل و نقل لګښتونه	D
د مالونو پېرودنه	S - 300	2- 300 له کسې څخه
300		300

C		D
د ختم بیلانس	13400	AB 100000 3000 له کسرڅخه 4000 د تهیه لګښتونه
۱۳۴۰۰		۱۳۴۰۰

C	د ګمرګ محصول	D
S – 100 د مال پېرودنه		3-100 له کسرڅخه
100		100

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د تهیې لګښتونه	D
د مال د پېرودنې لپاره	۴۰۰ – S	۳۰۰ د لیږد رالیږد لګښتونه ۱۰۰ ګمرکي محصول
400		400

په دې مثال کې شــکاري چې تحتاني حســابونه ، اصلي یا دایمي حسابونوته لېږدول کیږي او وروسته بیا د اصلي حساب بیلانس شیټ ته انتقال مومي. د تحتاني حساب حمل و نقل د لګښتونو په څېر د ګمرک محصول او نور یوازې د تولیدي مالونو اړوند کیږي.

له تصدۍ څخه د پیرودونکي د حمل و نقل د مالونولګښتونه، په لومړي سر کې د لګښتونو په اړوندو حسابونو کې درجېږي او ورسته بیا د ګټې اوتاوان حساب ته لېږدول کیږي.

ب: د مالونو مستردول:

د پلورنې مستردول

کله چې یوه تصدي د خراب جنسیت لرونکې امتعه خپل پېرودونکي ته واستوي، نو نه توازې دا چې د هغه د خوښې او غوښتنې وړ نه وي، بلکې سمدلاسه یې مستردوي او بېرته یې تصدۍ ته ورلیږي. د پلورل شویو مالونو بیرته واپسی (مستردي) د پلورنې کچه کموي، دغه ډول معاملې په لومړي سرکې په جلا جلا حسابونوکې د امتعې د پلورنې د مستردۍ په نوم ډبټ کیږي.

پــه هغــه صورت کې چې پلورنې په پور رامنځته شــوې وي او یوه انــدازه مال د پیرودونکي له لوري تصدي ته مســترد شي، په دې حالت کې معاملې د هغو په دواړو اړوندو حســابونو کې داسې درج کیږي:

لومــړۍ بېلګــه: یوې تصدي امتعه په ۵۰۰۰ افغانیو په پور پلورلې بیا وینو چې پلورل شــوې امتعه، د پیرودونکي د عدم قناعت د دلایلو په نسبت د ۳۰۰۰ افغانیو په ارزښت دوباره مستردیږي.

د لاندې ژورنال دفتر دا ډول جوړیږي.

شمېره	نېټه	تفصیلات	J/F	دبت	کریدیت
۱	5/5	د طلباتو لپاره د مالونو له پلور څخه		5000	5000
۲	6/5	د پلورنو مستردۍ ته		3000	3000 3000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلور مستردي

C	د پلور مستردي		D
د طلباتو لپاره	5000	3000 دپلور مستردي	
		2000 ګټه اوتاوان	
	500	500	

C	طلبات		D
د پلور مستردي	3000	5000 د مالونوله پلورځخه	
دختم بیلانس	2000		
	5000	5000	

نوټ: ځینې وختونه تصدي له پیرودونکو سره داسې جوړ جاړي ته رسیږي، څو پلورل شوي مالونه هغوی مسترد نکړي. د پیرودونکي د غوښتنو د حساب په بدل کې یو مبلغ کړډیټ غواړي، چې دا کړنه دشتنمۍ د کمښت لامل ګرځي او د پلور په مالونو کې د مستردي بڼه غوره کوي. د دغو معاملو مبلغونه د پلور د مستردۍ په حساب کې ثبت کیږي.

C	کسه		D
د پلور د مستردۍ لپاره	3000	5000 د مال له پلورنې څخه	
د ختم بیلانس	2000		
	5000	5000	

C	د مال پلورل		D
له کسې څخه	5000	3000 د پلورنې مستردي	
		2000 په ګټه او تاوان	
	5000	5000	

C	د پلور مستردي		D
د مال د پلور لپاره	3000	3000 له کسي څخه	
	3000	3000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه معامله: د پورتنۍ یادې شوې معاملې په نظرکې نیولو سره د مالونو مستردي د پلورنو د نغدي معاملو په صورت کې په لاندې توګه اړوندو حسابونو کې درجیږي.

د مالونو اخیســتنی مستردی: هرکله چې تصدي اخیستل شوي مالونه د جنسیت د خرابوالي یا د نورو عواملو له امله د دویم ځل لپاره د مالونو لیږدونکي ته مســترد کړي، په دې صورت کې د داسې معاملو درجول اړوندو دفاترو کې په دې ډول دي:

د لومړۍ معاملې بېلګه: تصدي د ۵۰۰۰ افغانیو په بیه مال پیرودلي، وروسته لیدل کیږي چې د مال یوه برخه له غوښتنې سره سمه نده اوله هغه څخه د ۴۰۰۰ افغانیو په ارزښت بیرته مستردیږي چې په دی حساب کي دا شتنمي ډبټ کیږي او دپیرېدنې د حساب مستردي کریډټ کیږي.

شمېره	نېټه	تفصیلات	دبت	کریدیت
۱	7/7	د مال پېرودنې لپاره له پورونو څخه	5000	50000
۲	8/7	له پورونوڅخه د مال له پیرودنې څخه	4000	4000

C	د مال پېرودنه	D
د پیرودنې د مستردۍ لپاره 4000 د ختم بیلانس 46000	50000	له پورونو څخه
50000		50000

C	د پلور مستردي	D
له دریون څخه 4000	4000	د مال له اخیسني څخه وروسته
4000		4000

دویمــه معاملــه: د ذکر شــوې نمونې په نظر کې نیولو سره د نقــدي ورکړې په صورت کې د پیرودلو مستردي په لاندې ډول په اړوندو حسابونو کې درج کېږي :

C	د مال پېرودنه	D
نوی مستردي 4000 د ختم بیلانس 46000	50000	کیسي څخه
50000		50000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C		کسیه	D
د مال پېرودنه	50000	AB-100000	
د ختم بیلانس	54000	4000 له مستردی څخه اخیستل	
	104000		104000

تمرین

د احمـد شرکـت د لاندې موجوداتو پـه نظرکې نیولوسره په ۱۳۸۶ کال کې پیل شـوی دی، د حسـابي دورې په لړ کي چې په تصدي کې کومې معاملې منځته راغلي، د ژورنال لیجر په دفترکې د درجولو سره د ګټې اوتاوان په حساب، د آزمایښتي بیلانس او د تصدي د ثبت بیلانس د حسابي دورې په پای کې ترتیب کړئ.

د موجودي لیست

الف: ګرځنده شتمني (current assets)

۱- مال ۶۲۰۰

۲- طلبات ۱۸۰۰

۳- بانکي شتمني ۴۷۰۰

۴- کسه ۳۰۰

ب: د بدل غیرپانګه (Liability)

۱- پورونه ۲۴۰۰

۲- بانکي پور ۱۵۰۰

ج: شخصي پانګه ۹۱۰۰

پرانیستونکی بیلانس \ د احمد سوداګریز شرکت \ نېټه 86 / 1 / 5			
P		A	
		ګرځنده شتمني:	
شخصي پانګه	9100	مال	6200
داینین	2400	طلبات	1800
بانکي پور	1500	بانکي شتمني	4700
		کسه	300
	13000		13000

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې رامنځته شوې:

۱. تصدي د ۱۳۸۶ ـ۱ـ ۲ په نېټه کې د ۲۸۰۰ افغانیو په بیه مال پلورلی خو د پیســو ورکړه یې ځنډېدلې ده.

۲. مالونه له پخواه پیرودل شــوي دي، خو د خراب جنســیت له امله بیرته هغه پلورونکي ته مستردیږي، چې د مستردې مبلغ یې ۳۰۰ افغانۍ دی.

۳. یوه پیرودونکي خپل پور د ۱۳۸۶ ـ ۱ – ۱۵ په نېټه د ۱۰۰۰افغانیو په ارزښت د بانکي چک په واسطه ادا کړی.

۴. د ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۱۱ په نېټه تصدي د ۲۳۰۰ زرو افغانیو په بیه په نغدو مال پلورلی.

۵. په ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۱۹ نېټه تصدی د تورید شوې (اخیستل شوې)امتعې د لیږرالیږد لګښت په دیرش افغانۍ نقدی لګښت پرداخت کړي.

۶. په ۱۳۸۶ـ۱ ـ ۲۰ نېټه باندې تصدي د ۶۰۰ افغانیو په مبلغ پور، د بانکي حوالې په واسطه رسولی.

۷. تصدي په همدې نېټه د پلورل شویو مالونو د مستردې په بدل کې د ۷۰ افغانیو په ارزښت کریډیټ کړی.

۸. پر ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۲۵ نېټه باندې تصدي د بانکي چک په واســطه د ۱۲۰۰ افغانیو په ارزښــت مالونه پیري.

۹. په ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ۲۶ نېټه باندې تصدي د پیرودل شــویو مالونو ګمرکي محصول د ۱۳۰ افغانیو په ارزښت په نغدي ډول رسولی.

۱۰. پــر ۱۳۸۶ـ ۱ـ ۳۰ نېټــه باندې تصدي یوه پیریدونکی ته د ۳۴۰۰ افغانیو په ارزښــت په پور مالونه پلورلې.

۱۱. په ۱۳۸۶ \۱۱\ ۳۰ نېټه باندې د تصدي له لوري اداري لګښــتونه د ۲۰۰ افغانیو په ارزښــت په نغدي ډول رسول شوي.

۱۲. تصدي د پیرودونکي په ګټه د ۶۰ افغانیو په ارزښت کریډټ کوي په ۵\۱۲\۱۳۸۶ نېټه باندې وروستۍ موجودي د موجودي کړنې په واسطه ۵۵۰۰ افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیره	نښته	تفصیلات (Discireption)	L/F	Debit	Credit
۱	2/1	د مال له پلور څخه د طلباتو لپاره		2800	2800
۲	2/1	د پېرودنې له مستردې څخه		300	300
۳	15/1	طلبات د بانکي شتنمې لپاره		1000	1000
۴	18/1	د مال له پلور څخه د کسې لپاره		2300	2300
۵	19/1	له کسې څخه د مال لیږد رالیږد د مخارجو لپاره		30	30
۶	20/1	له بانکي شتنمې څخه د بانکي پور لپاره		600	600
۷	20/1	له طلباتو څخه د پلور مستردې ته		70	70
۸	25/1	له بانکي شتمنې څخه د مال پېرودنې لپاره		1200	1200
۹	26/1	له کسې څخه د کمرکي محصول د مخارجو لپاره		310	310
۱۰	28/1	د طلباتو لپاره د مال له پلور څخه		3400	3400
۱۱	30/1	له کسې څخه د اداري مخارجو لپاره		200	200
۱۲	31/1	له پېرودنې څخه طلبات		60	60
مجموع				12270	12270

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.د معاملاتو تجزیه او لیږد د حسابونو لیجر دفترونو ته:

C	کسه	D
19/1 د لیږد رالیږد مخارج 30		AB 300
26/1 د محصول مخارج 310		230 د مال له پلورڅخه 1/18-
1/30 اداري مخارج 200		
د ختم بیلانس 2060		
2600		2600

C	د مال پېرودنه	D
د پېرودنې مستردي 300		AB 6200
د پلورل شوي مال تمام شوی قیمت ۱۹۴۰		1.25 1200 د بانک شتمني
د ختم بیلانس 5500		د تهیې مخارج 340
7740		7740

C	د مال پلورل	D
130 دپلورنې مستردي		130 دپلورنې مستردي
1940 د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت		1940 د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت
6430 دپلورنې د عوایدو کټه او زیان		6430 دپلورنې د عوایدو کټه او زیان
8500		8500

C	طلبات	D
15/1 د بانکي شتمنۍ لپاره 1000		AB -1800
20/1 د پلورنې مستردي 70		2800 د مال له پلورنې څخه ½
31/1 د پلورنې مستردي 60		3400 د مال له پلورنې څخه 28/1
د ختم بیلانس 6870		
۸۰۷۰		۸۰۷۰

C	بانکي پور	D
AB- 1500		600 له بانکي شتمنۍ څخه 20/1
		900 د ختم بیلانس
1500		1500

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د پېرودنې مستردي	D
2/1 پورونوته 300	300 له مال پېرودنې څخه	
300		300

C	بانکي شمتني	D
20/1 د بانکي پور لپاره 600	AB 4700	
25/1 د مال پېرودنې لپاره 1200	1000 له طلبات څخه 15/1	
د ختم بیلانس 3900		
		5700

C	د لیږد رالیږد مخارج	D
د مال پېرودنې لپاره 30	30 له کیسي څخه 19/1	
30		30

C	د پلورنې مستردي	D
د پلورنې لپاره 130	70 له طلباتو څخه 20/1	
	60 له طلباتو څخه 31/1	
130		130

C	د ګمرک د محصول مخارج	D
د مال پېرودنې لپاره 130	310 له کسې څخه 26/1	
310		310

C	اداري مخارج	D
د ګټې او زیان لپاره	20 له کسې څخه 1/30	
		200

(c) ketabton.com: The Digital Library

د آزمایښتي بیلانس د حسابونو پیوستون (Trail Balance)

شمېره	د حساب نوم	J/f	کریډټي مبالغ	دبتي مبالغ
۱	له کسې څخه			2060
۲	د مال پېرودنه			5500
۳	بانکي شتمني			3900
۴	طلبات			6870
۵	د پورونو پانګه		9100 2100	
۶	بانکي پور		900	
۷	د مال پلورنه		6430	
۸	اداري لګښتونه			200
مجموع			18530	18530

C	د ګټې او تاوان حساب	D
د پلورنې حاصلات 6430		200 د اداري مخارج 6230 S, د پانګې لپاره ګټه
6430		6430

C	شخصي پانګه	D
AB-9100 6230= ګټه		15330S. د ختم بیلانس
15330		15330

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلانس شیټ			
د احمد شرکت			
P	په ۸۶/۲/۵ نېټه		A
		شتمني	
شخصي پانګونه	10330	00 مال	
دیون	2100	6870 طلبات	
بانکي پور	900	3900 بانک	
		2060 کسي	
18330=18330			

C: د مالونو د تخفیف قیمتونه

تخفیف یا Discount د جنس په بیه کې د کموالي له رامنځته کولو څخه عبارت دی.

پلورونکی په ټاکلي وخت کې د مشخصو دلایلو په اساس پیرودونکي ته تخفیف ورکوي.

مثـلاً: پـه هغه صورت کې چې یو مال په لوړه پیمانه خرڅ او یا واخیسـتل شي او یا د کال د موسم د بدلون په وخت کې چې د معاملې تر ټرون وړاندې اویا وروسته ټاکل کیږي.

قاعدتآ هغه تخفیف چې د معاملې د ټرون پرمهال په پام کې نیول کیږي، د تجارتي محاسبې د تخنیک له مخې په جلا حساب کې نه درجیږي، بلکې له اصلي پیسو څخه بیلیږي او وروسته د مالونو د قیمت (د مال پېرودنې یا پلورنې) په اړوندو حسابونو کې درجیږي.

لومړی بېلګه: د پېرودنې په وخت کې تخفیف:

تصدي په ۱۳۸۶ \۶\۲ نېټه باندې د ۱۰۰۰۰۰ افغانیو په بیه مال اخلي، چې ٪۵۰ سلنه پیسې یې په نغدي ډول ورکوي او ۵۰ ٪ یې ځنډوي. تصدي ۱۰ ٪ تخفیف تر لاسه کوي او د مال د اندازې ارزونه چې په نغدو او پور اخیستل شوې او د تخفیف فیصدي یې په لاندې ډول ده:

ټوله پېرودنه = 10000 AF (100%)

په نقدو پیرودل $50\% = \frac{100000 \times 50}{100} = 50000 AF$

په پور پېرودل $50\% = \frac{100000 \times 50}{100} = 50000 AF$

د تخفیف اندازه $10\% = \frac{50000 * 10}{100} = 5000 AF$

(c) ketabton.com: The Digital Library

AF 50000 – 5000 = 45000 د تخفیف له ورکولو وروسته په نغدو د پیرودلو اندازه

50000-5000=45000 = د تخفیف له وضع کیدوڅخه وروسته په نغدو د پیرودلو اندازه

100000-10000=90000 = ټوله اخیستل شوې امتعه

حسابي دفترونو ته د معاملو درج په لاندې ډول دی:

په ساده ژورنال سره د حساب رامنځته کول.

د مال پیرودنې ته ۹۰۰۰۰ افغانۍ

له کسې څخه ۴۵۰۰۰ افغانۍ

له پورڅخه ۴۵۰۰۰ افغانۍ

د لیجر دفترونو ته د معاملو درج

C	له کسې څخه	D
45000		

C	پورونه	D
مال پیرودنې ته 45000		

C	د مال پیرودنه	D
	90000 له پور او کسې څخه	

دویمه بېلګه: د پلورنی په وخت کې تخفیف: د پاسنیو معاملو په پام کې نیولو سره په اړوندو حسابونو کې معاملې په لاندې توګه درج کوو:

C	د مال پلورل	D
له کسې او طلباتو څخه 9000		

C	طلبات	D
	45000 د مال له پلورلوڅخه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	له کسې څخه	D
		45000 د مال له پلورنې څخه

D: د مال پېرودنې او پلورنې په صورت کې تنزیل

تنزیل د جنس په قیمت کې له یوډول تقلیل څخه عبارت دی یا د جنس په قیمت کې له داسې تقلیل څخه عبارت دی، چې د پیرودونکي لپاره د فوري نغدي ورکړې په هکله په پام کې نیول کیږي. د پیرودل شوي مال په حساب کې تنزیل په لاندې ډول په اړوندو حسابونوکې درجیږي:

همداراز باید ووایو چې په جلا حساب کې د تنزیل پیسې درجیږي او تفاوت یې د ګټې اوتاوان حساب ته لیږدول کیږي.

لومړی بېلګه: تصدي د یولکو افغانیو په ارزښت مال پیري. چې ۵۰٪ یې په نغدو اوپاتې ۵۰٪ یې په پورمعامله کیږي، تصدي د نغدې ورکړې په صورت کې ۱۰٪ تنزیل تر لاسه کوي.

پېرودل = 100000 (100 %)

$$\text{نغدي پیرودل } 50\% = \frac{100000.5}{100} = 50000$$

$$\text{په پور پېرودل } = 50\% = \frac{100000.50}{100} = 50000$$

$$\text{د تنزیل اندازه} = 10\% = \frac{5000.10}{100} = 5000$$

$$\text{په نغدو پېرودل} = 50000 - 5000 = 45000$$

حسابې جملات یا ژورنال

مال پېرودنې ته ۱۰۰۰۰۰

له کسې څخه ۴۵۰۰۰

له پورو څخه ۵۰۰۰۰

د تنزیل له حاصل څخه ۵۰۰۰

C	له کسې څخه	D
مال اخیستنی ته 45000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د مال اخيستنه	D
	100000 از کسه -داینبین د تنزیل حاصل	

C	داینین	D
د مال اخیستني ته 50000		

C	د تنزیل حاصل	D
مال اخیستنی ته 5000	5000 له ګټې اوتاوان څخه	

دویمه بېلګه: د پلورلوپه صورت کې معاملې د مخکنۍ بېلګې پربنسټ په لاندې ډول اړوندو حسابونو کې درجیږي:

C	د تنزیل حاصل	D
5000	S – 5000 به مفاد و ضرر	
	5000 = 5000	

C	له کیسې څخه	D
	45000 د مال پلورنې څخه	

C	د مال پلورل	D
10000 د کیسې طلبات او د تنزیل د مخارجو لپاره		

C	د تنزیل مخارج	D
په ګټه اوتاوان 5000	5000 د مال له پلورنې څخه	
	5000 = 5000	

C	طلبات	D
	5000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مالونو جایزې: یو بل ډول امتیاز چې د مالونو په را کړه ورکړه کې شـتون لري هغه عبارت له جایزې څخه دی ، ډېری جایزې د معاملو له ترسره کېدو وروسته د خرڅوونکې تصدی له لوري پـه پـام کې نیول کېږي او تثبیتیږي. د وخت جایزه هغو پېرودونکو ته ورکول کېږي چې مالونه له ټاکلې اندازې نه ډېر واخلي، یعنې ډېر مال وپیري.

د دې موضوع د روښـانه کیدلو لپاره لاندې بیلګې په پام کې نیسـو او د د پېرودلو او پلورلو په صورت کې جایزې ارزوو.

لومړی بېلګه: تصدي د پیرودونکي لپاره د ۱۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت نغدې جایزې ټاکلې دي، چې اړوندو دفترونو کې د معاملو درجول په لاندې ډول دي:

۱ ـ د حساب صورت یا ژورنال:

د جایزې لګښت ته ۱۰۰۰۰ افغانی

د جایزې له کسې څخه ۱۰۰۰۰ افغانی

۲ ـ د لیجر په دفتر کې د معاملو درجول:

C	له کسې څخه	D
د جایزې لګښت ته 10000		

C	د جایزې لګښت	D
په ګټه او ضرر 10000	10000 له کسې څخه	
	10000 10000	

دویمه بېلګه: هر کله چې نوموړي پیرودونکي له تصدی څخه پوروړي وي؛ نو په دې صورت کې د ۱۰۰۰۰ افغانی دتصدی د طلباتود تقلیل د قلم په توګه د محاسبې وړ دي.

۱ ـ د حسابي جملو یا د ژورنال په دفتر کې د معاملو درجول:

د جایزې لګښت ته ۱۰۰۰۰ افغانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

له طلباتو څخه ۱۰۰۰۰ افغانۍ.

۲ ـ د لیجر په دفتر کې دمعاملو درجول په لاندې ډول دي:

C	د جایزې لګښتونه	D
په ګټه او زیان 10000	10000 له کسر څخه	

درښیمه بېلګه: هر کله چې پېرودونکې تصدۍ جایزه لاسته راوړه، په دې صورت کې یاده معامله، په لاندې ډول د حسابي جملو او د لیجر په دفتر کې درجیږي.

پورته مثال په پام کې نیسو.

۱ـ له ژورنال سره حسابي جملې.

داینین ته ۱۰۰۰۰ افغانۍ

د جایزې له حاصل څخه ۱۰۰۰۰ افغانۍ

۲ـ د لیجر په د فترونو کې د معاملاتو درج:

C	د جایزې حاصل	D
له کسي څخه 10000	10000-s په ګټه اوزیان	
10000		10000

C	پوروړی	D
	10000 د جایزې له حاصل سره	

تمریـن: د لومړنیو توکو د (پرانیستونکي بیلانس) په پام کې نیولو سره د شاکر تصدي هغه سوداګریزې معاملې چې د تصدي د فعالیت په لړ کې منځته راغلې، د ژورنال او لیجرپه دفترونو کې درج شوي ، د ګټې او زیان حساب او د تصدۍ مثبت بیلانس برابروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثبت بیلانس		
C	د شاکر لمیټډ تصدي	D
شخصي پانګه 133500 له سرمایې پرته پورونه 30000 بانکي پورونه 20000	ثابتې شتمنۍ 40000 – ځمکه 40000 - تعمیر 30000 – ماشین آلات 20000 – تجهیزات نورې شتنمۍ - 10000 – مال 20000 – طلبات 8000 – بانکي شتمني 15000 - کسر	
183500	183500	

بایـد وویل شي، چې د جایزې د حســاب تفاوت د حســابي دورې په پــای کې ګټې او تاوان ته لیږدول کیږي.

هغه معاملې چې د تجارتي فعالیتونو په لړ کې منځته راځي په لاندې ډول دي:

۱ـ په ۴۱۳\۱۳۸۶ نېټه باندې تصدي د ۱۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت مال اخلي، چې د مال ارزښت د تخفیــف له وضع کیدو مخکې ۷۰۰۰ افغانۍ په نغدو او ۵۰۰۰ افغانۍ په پوردي، چې په دوارو صورتونوکې په جلا توګه ۱۰٪ د پلورونکي تخفیف په پام کې نیول شوی دی.

۲ـ په ۶۱۳\۱۳۸۷ نېټه باندې تصدي مال پلوري، په نغدي ډول ۶۰۰۰ په پور ۴۰۰۰ او د بانک له لارې په ۳۰۰۰ زره، چې تصدۍ د هریو لپاره ټول ۸٪ تخفیف په پام کې نیولی دی.

۳ـ پــه ۳۱۸\۱۳۷۸ نېټــه باندې یوه پلورونکي پلور شــوي مال د جنســیت د خرابوالي له امله تصدۍ ته مسترد کړ او د مستردۍ پیسې یې ۲۰۰۰ افغانۍ دي.

۴-په ۸۷/۳/۹ تصدۍ یو ه برخه اخیســتل شوی مالد جنسیتد خرابوالي له امله مسترد کړیدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د مستردې پیسې ۱۵۰۰ افغانۍ دي.

۵ـ پر ۱۱\۳\۱۳۸۷نېټه باندې تصدي مالونه په لاندې توګه پیري: په نغدي ډول ۶۰۰۰ افغانۍ د بانک له لارې ۴۰۰۰ افغانۍ چې تصدي پلورونکي ته ۲٪ تنزیل په نظر کي نیولې دی.

۶ـ پـر ۱۸\۳\۱۳۷۸ نېټه باندې تصدي د پلورل شـوي مال د حمل و نقل لګښـتونه نغداً ۶۰۰ افغانۍ ادا کړي دي.

۷ـ پـه ۲۰\۳\۱۳۷۶ نېټه بانـدې تصدي مالونه په دې توګه پلوري: پـه نغدو ۵۰۰۰ افغانۍ د بانک له لارې ۷۰۰۰ افغانۍ چې د پېرودنې لپاره د نغدي او فوري ورکړې په صورت کې ۳٪ تنزیل په نظر کې نیول شوی دی.

۸ـ په ۲۱\۳\۱۳۷۸ نېټه باندې تصدي د خپل پیرودونکي ساده حساب ته ۱۰۰ افغانۍ کریدت کوي.

۹ـ تصدي په ۲۲\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې د ۴۰۰ افغانیوپه ارزښت جایزه لاسته راوړي.

۱۰ـ په ۲۳\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې تصدي خپل پیرودونکي ته د ۲۵۰ افغانیو په اندازه جایزه ورکوي.

۱۱ـ په ۲۵\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې د تصدي یو له پیرودونکو څخه د ۲۰۰ افغانیو په ارزښت مال مستردوي.

۱۲ـ پـه ۳۷۲۵\۱۳۸۷ باندې تصدي د خپل بانکي پور یوه برخه د ۸۰۰۰ افغانیو په ارزښـت د بانکي لیږد له لارې ادا کوي.

او د مال وروستۍ موجودي د موجودي کړنې له املې پوره په ۲۰۰۰۰ افغانیو تثبیت شوې ده.

حسابي جملې یا ساده ژورنال یا د تخفیف او تنزیل د فیصدي سنجش په لاندې ډول ترتیبیږي.

د لومړۍ معاملې سنجش:

د مال اصلي قیمت = 12000 AF 10% discount

$$\text{نغداً} = 7000 - 10\%(\frac{7000.10}{100} = 700) = 6300$$

$$\text{په پور} = 5000 - 10\%(\frac{5000.10}{100} = 500) = 4500$$

د تخفیف فیصدی = 10%

12000-10%(1200)=10800

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستل شوی سوچه مال = د تخفیف اندازه ـ د مال اصلي قیمت

حسابي جملې:

د مال پېرودنې لپاره - ۱۰۸۰۰

له کسې څخه ۶۳۰۰

له پورونو څخه ۴۵۰۰

د دوېمې معاملې ارزول: تخفیف ۸٪ له ۱۳۰۰۰ افغانۍ = ټول پلورل شوي

$$\text{نغداً} = 6000 - 8\%(\frac{6000*8}{100} = 480) = 5520$$

$$\text{د بانک له لارې} = 3000 - 8\%(\frac{3000*8}{100} = 240) = 2760$$

$$\text{په پور} = 4000 - 8\%(\frac{4000*8}{100}) = 3680$$

13000 - 1040 = 11960 ټولې پلورنې

حسابي جملې:

له کیسې څخه ۵۵۲۰

بانک ته ۲۷۶۰

طلباتو ته ۳۶۸۰

د مال له پلورلو څخه ۱۱۹۶۰

درېیمه معامله:

له طلباتو څخه د پلورنې مستردۍ ته۲۰۰۰ افغانۍ

څلورمه معامله:

له مال پېرودنې څخه پورورو ته ۱۵۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځمې معاملې ارزول:

۱۰۰۰۰ افغانۍ = ټولې پېرودنې

۲٪ = د تنزیل د فیصدۍ پیسې

$$\text{نغداً} = 6000 - 2\%(\frac{6000*2}{100} = 120) = 5880$$

$$\text{د بانک له لارې} = 4000 - 2\%(\frac{4000*2}{100} = 80) = 3920$$

9800 = 200 = 10000

د مال سوچه پېرودنه = د تنزیل سرچینه ـ ټولې پېرودنې

د پنځمې معاملې حسابي جملې:

- د مال پېرودنې لپاره ۱۰۰۰۰ افغانۍ
- له کسې څخه ۵۸۸۰ افغانۍ
- له بانک څخه ۳۹۲۰ افغانۍ
- د تنزیل له حاصل څخه ۲۰۰ افغانۍ

شپږمه معامله:

حسابي جملې:

- له کسې څخه ۶۰۰ افغانۍ د لیږدرالیږد د لګښتونو لپاره

اوومه معامله:

حسابي جملې:

- له کسې څخه ۴۸۵۰
- بانک ته ۶۷۹۰
- د تنزیل د لګښتونو لپاره ۳۶۰
- د مال له پلورنې څخه ۱۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوومې معاملې د ارزولو طریقه په لاندې ډول ده:

۱۲۰۰۰ افغانۍ = پلورنې

۳٪ = د تنزیل فیصدي

$$\text{نغداً} = 5000 - 3\%(\frac{5000*3}{100} = 150) = 4850$$

$$\text{د بانک له لارې} = 7000 - 3\%(\frac{7000*3}{100} = 210) = 6790$$

$$\text{ټولې پلورنې} = 12000 - 360 = 11640$$

اتمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۱۰۰ افغانۍ دپلورنې مستردۍ ته

نهمه معامله:

د جایزې له حاصل څخه ۴۰۰

لسمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۲۵۰ افغانۍ د جایزې د مخارجو لپاره

یوولسمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۲۰۰ افغانۍ د پلورنې مستردۍ ته

دولسمه معامله:

حسابي جملې:

له بانک څخه بانکي قرضې ته ۸۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیره	نېټه	تفصیلات	LIFE	کریډیټي پیسې	ډبټي پیسې
۱	3/1	د مال پېرودنې ته، له کسې څخه له پوروړو څخه		6300 4500	10800
۲	6/3	کسي ته، بانک ته او طلباتوته د مال له پلورنې څخه		11960	5520 2760 368
۳	3/8	له طلباتو څخه د پلورنې مستردې ته		2000	2000
۴	3 / 9	د مال له کسې څخه پوروړو ته		1500	1500
۵	3/11	مال اخیستنې ته له کسې څخه له بانک او د تنزیل له حاصل څخه		5880 3980 200	1000
۶		د مال د لیږد رالیږد لګښتونه		600	600
۷	12 / 3	د مال د لیږد رالیږد لګښتونه		600	600
۸	20 / 3	د متاع له پلورنې څخه کسې، بانک او د تنزیل لګښتونوته		12000	4850 6790 360
۹	21 / 3	له طلباتو څخه د پلورنې مستردې ته		100	100
۱۰	3 / 22	د جایزې له حاصل څخه پوروړوته		400	400
۱۱	3 / 23	له طلباتو څخه د جایزې لګښتونو ته		250	250
۱۲	3 / 25	له طلباتو څخه د پلورنې مستردې ته		200	200
۱۳	3 / 29	بانکي پور له بانکي شتمنې څخه		8000	8000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليجر دفترونو کې د معاملو شننه او پيوستون په لاندي ډول دي:

C	مال پېرودنه	D
3/9 پورورو ته 1500		AB 10000
دپلورل شوي مال پېرودنه 9900		1080 له کسې څخه پورورته 3/1
د ختم بيلانس 20000		10000د بانک له کسې او له حاصل څخه
		تنزيل 3/11
31400		31400

C	د مال پېرودنه	D
3/6 په طلباتو او د بانک په کسې 11960		9900 د پلورل شوي مال د پېرودنې قيمت
		2300 دپلورنې مستردي
		11760 ګټې اوزيان ته دپلورني عواید

C	پورورې	D
AB- 30000		1500 - د مال له اخيستني څخه 3/9
3/1 مال اخيستنه 4500		40 د جايزې له حاصل څخه 3/22
		S 32600 د ختم بيلانس

C	طلبات	D
3/8 د پلورني له مستردې څخه 2000		AB 20000
3/21 دپلورنې مستردي ته 100		368 د مال له پلورني څخه3/6
3/22 د ليږد راليږد لګښتونه 250		
3/23 د پلورني مسترد ي 200		
د ختم بيلانس 21130 - S		
23680		23680
34500		34500
23960 = 23960		

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	ماشين آلات	D
د ختم بيلانس 30000		AB- 30000
30000		30000

C	کسي	D
3/1 مال اخيستني ته 6300		AB -15000
3/11 مال اخيستني ته 5880		552 د مال له پلورني څخه3/6
3/12 د ليږد راليږد لګښتونه 600		-4850دمال پلورني څخه3/20
د ختم بيلانس 12590		
2537		2537

C	د پلورنې مستردي	D
د مال پلورنې ته 2300 S		2000 له طلباتو څخه 3/8
		100 له طلباتو څخه 3/21
		200 له طلباتو څخه 3/25
2300		2300

C	بانک	D
3/11 مال اخيستنه 3920		AB 8000
3/29 بانکی پورته 8000		2760 دمال له پلورني څخه 3/6
د ختم بيلانس 5630		679 دمال له پلورنی څخه3/20
17550		17550

C	د ليږد راليږد لګښتونه	D
په ګټه او زيان -600 s		600-6 له کسي څخه 3/12
600		600

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د جایزې لګښتونه	D
په ګټه او زیان 250-S		250-10 له طلباتو څخه 0/23
250	250	

C	د تنزیل حاصل	D
3/11 مال پلورنې ته 200-5		200-s په ګټه اوزیان
200	200	

C	د جایزې حاصل	D
400-9		S- 400 په ګټه او زیان
400	400	

C	تعمیرات	D
د ختم بیلانس 40000-S		AB – 40000
40000	40000	

C	د تنزیل لګښتونه	D
په ګټه اوتاوان S-360		360 د مال پلورنه
360	360	

C	طلبات	D
		50000

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ازمایښتي شکل سره آزمایښتي بیلانس (Trail Balance)

د کل دفتر د حسابونو نوم	LF	C	D
ځمکه			40000
تعمیرات			40000
ماشین آلات			30000
تجهیزات			20000
مال			20000
طلبات			21130
بانک			5630
کسه			12590
دپلورني حاصلات		11760	
د تنزیل حاصل		200	
د جایزي حاصل		400	
د تنزیل لګښتونه			360
د جایزي لګښتونه			250
بانکی پور		12000	
پورورِي		32600	
پانګه		1333000	
مجموعی ستني		18960 =18960	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تصدي د بيلانس شيت او د شخصي پانګې د ګټې اوتاوان د حساب ترتيب په لاندي ډول دي:

C	د ګټې او زيان حساب	D
11760 دپلورني حاصلات		360 د تنزيل لګښتونه
200 د تنزيل حاصل		250 د جايزې لګښتونه
د جايزي حاصل 400		11750 ګټه
12360 = 12360		

C	شخصي پانګه	D
پانګه AB 133000		S,144750
ګټه 11750		
144750 = 144750		

د شاکر د سوداګريزوبيلانس شرکت بيلانس شيت نېټه ۲۹ / ۳/ ۱۳۸۷	
PASSIVE	ACTIVE
	40000 ځمکه
شخصی پانګه 144750	40000 تعمير
	30000 ماشين آلات
بانکی پور 12000	20000 تجهيزات
	20000 مال
پورورې 32600	21130 طلبات
	5630 بانک
	12590 کسه
EA 189350 = EP189350	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکي لنډيز

اړينه ده چې د مالونو د مختلفو حسابونو په هکله لازم معلومات زده کړئ:

۱- د مال ګډ (مختلط) حساب

۲- د مال پېرودنې حساب

۳- د مال پلورنې حساب

۴- د مالونو د چمتوکولو قيمت او لګښت

۵- د مالونو مستردي

۶- د مالونو تخفيف

۷- د مالونو (امتعې) جايزې

۸- د مالونو تنزيل.

۱ـ د مال ګډ (مختلط)حســاب: دهغه مال حســاب چې په هغه کې د شــتمنۍ موجودي او پلورلو پايلې په ګډ(مختلط) صورت شتوو ولري.

۲ ـ د مال پېرودنې حســاب: د بيلانس د حســابونو له جملې څخه يو حساب دی، چې د دوو فرعي حسابونو لرونکی (د پېرودنې مستردي او د مالونو د تهيه کولو قيمت)وي.

۳ـ د نتيجوي حســابونو له جملې څخه د مالونو دپلورنې حســاب دی، چې د تصدي د مالونو د پلورنوپايله تثبيتوي.

۴ ـ د يــوي تصــدۍ د مالونو د تهيه کولو قيمت، د پلورنې د قيمت او د مالونو د تهيه کولو له قيمت سره مساوی، يعنې که د يومال د پېرودنې بيه ۱۹۰۰۰۰ افغانۍ وي او لګښت يې (دهغه د تيارۍ لګښــتونه) ۱۰۰۰۰ افغانۍ او د هغه د تهيې بيه له ۲۰۰۰۰۰ افغانيو سره مســاوي ده اويا د تهيې بيه = دتهيې لګښتونه + دپېرودنې بيه.

۵ ـ په تصديو کې کيدای شي دوه ډوله مستردي يعني د مال پېرودنې مستردي او د مال پلورنې مستردي شتون ولري ، چی کره لامل يې د پېرودونکي د قناعت نه حاصلول دي.

يا دپېرودنې مســتردي د مال پېرودنې پورې اړه لري او د پلورنې مستردي د مال پلورنې پورې اړه لري چې د پلورلو او پېرودلو د کموالي لامل ګرځي.

۶ ـ د مالونــو تخفيــف او تنزيل: د جنســونو په قيمت کې له کمــوالي څخه عبارت دی چې دپلورنکي له لوري پېرودونکي ته د بيلابيلو لاملونو او هدفونو له امله په پام کې نيول کيږي، يعنې پــه تخفيــف کې پيرودل په زياتې کچې سره د پلورونکي د نظر مطابق وي او په تنزيل کې فوري او نغدي ورکړه په پام کې نيول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکي پوښتنې

۱ـ د مال ګډ (مخلوط) او سوچه حساب څه ډول حساب دی، په دې هکله معلومات ورکړئ؟

۲ ـ د مالونو د مستردۍ مهم دليل څه دی او څرنګه په کومو حسابونو کې درج کيږي؟

۳ ـ مالونه په کومه بيه په حسابي دفترونو کې درجيږي، په دې اړه معلومات ورکړئ؟

۴ ـ د سوداګريز تخفيف او تنزيل ترمنځ توپير څه دی، روښانه يې کړئ؟

۵ ـ د مالونو کوم وخت او ولې په پام کې نيول کيږي؟

لاندې پوښتنې محاسبه کړئ:

د مال بيه ۶۰۰۰۰۰

نغدي ۳۰ ٪

په پور ۷۰٪

په تنزيل ۸ ٪

۱ ـ د پيرودنو په صورت کې تنزيل ارزيابي کړئ؟

۲ ـ د پلورنو په صورت کې تنزيل محاسبه کړئ؟

۳ ـ ۱۰٪ د مال له جملي څخه په پور پلورل شوي مستردیږي؟

۴ ـ يادط شوې معاملې د ژورنال او ليجر په دفترونوکې درج کړئ؟

۵ ـ د پورتنۍ بيلګې په نظر کې نيولو سره د مالونو د پيرودنې اوپلورنې د ۱۰٪ تخفيف په نظر کې نيولو سره معاملې په حسابي دفترونوکې درج کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فرسایش ډولونه
Deprecidation

ټولیزه موخه:

شتمنیو ته ارزښت ورکول او په بیلانس شیټ کې د هغو فرسایش په پام کې نیول.

د زدکړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین وتوانیږي چې:

- د ثابتو شتنمیو فرسایشات د هغوی د لګښتونو د تخصیص په توګه و پېژني.
- د ثابتو شتنمیو، د فرسایشاتو علل وپېژني.
- د فرسایشاتو د ارزونې میتودونه وپېژني.
- په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه د فرسایشاتو د شیټ په طریقه باندې وپوهیږي.

د فرسایشاتو ډولونه (Deprecidation)

الف: د فرسایشاتو تعریف او مفهوم:

لګښتونوته د تخصیص شوي میتود فرسایشات (د مصارفو ویشل).

د محاسبې له اړخه فرسایشات د ارزښت ورکولو په معنا نه، بلکې د لګښتونو ویشل دي.

د مارکیټ د ارزښـــت د کموالي له امله شـــتمني نه فرســـایش کیږي، بلکې د لګښـــتونو د ویشلو پربنسټ په سیستماتیک ډول ارزښت کموي، نوځکه کولای شو فرسایشات په لاندې ډول تعریف کړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرسايشات د ثابتې شتمنۍ د لګښتونو د پروسې له توزيع څخه عبارت دي چې په منطقي ډول د دې شتمنۍ په اقتصادي عمر توزيع کيږي.

له هغه ځايه چې د شتمنۍ ارزښت د وخت په تيريدو سره کميږي او د محاسبې له لارې وخت په وخت نه ارزول کيږي، ځکه چې ارزونه يوسخت کار دي، له همدې امله د شتمنۍ لګښتونه د ارزښت د کمښت په توګه د هغه په اقتصادي عمر ويشل کيږي.

کله چې ثابتې شتمنۍ زړې شي او خپل ارزښت کم کړي، په هغه صورت کې د فرسايش اصطلاح د ارزښت د کمښت د اندازه کولو لپاره استعماليږي ، مګر دطبيعي سرچينو لپاره لکه ځنګل، کانونه، تيل، د ډبرې سکاره اوداسې نور چې کله مصرفيږي، نو تخليه ورته ويل کيږي.

د غير عادي شتمنيو د اقتصادي عمر د تيريدو لپاره لکه سند، سرقفلي ، د چاپ حق او ورته نورو ته د فرسايشات اصطلاح کارول کيږي.

ب: د فرسايشاتو عوامل:

د فرسايش په پروسه کې لاندې عوامل شامل دي:

۱ـ د فرسايش بنسټ: يعنې فرسايش له څه شي څخه ارزول کيږي؟

۲ ـ د شتمنۍ اقتصادي عمر

۳ ـ د فرسايش ميتودونه

۴- د شتمنيو لپاره د فرسايش اساس

۱- د شتمنيو لپاره د فرسايش بنسټ:

د فرسايش بنسټ د دوو عاملو تابع دی:

الف: ابتدايي لګښتونه يا د شتمنۍ پېرودنه:

ب: پاتې شوی ارزښت: عبارت له هغه تخميني ارزښت څخه دی، چې د توليد له پروسې څخه د شتمنۍ د ايستلو پر وخت رامنځته کيږي.

د مثال په ډول: که يوه شتمني چې بيه يې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ وي او دهغې پاتې شوی ارزښت ۱۰۰۰۰ افغانۍ وي نو د هغه د فرسايش بنسټ ۹۰۰۰۰ افغانۍ دی.

پاتې شوی ارزښت ـ د تهيې مصارف = د فرسايش بنسټ

۹۰۰۰۰ =۱۰۰۰۰۰ ـ۱۰۰۰۰

د پاتې شوي ارزښت وړاندينه له يوې تصدۍ څخه تربلې تصدۍ پورې فرق کوي، حتا تردې پورې چې په ډېرو تصديوکې دا ارزښت له پامه غورځول کيږي، سربيره پردې چې ځينې شتمنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وروستي اقتصادي عمر کې د ډېر قیمت درلودونکي وي.

۲ ـ د اقتصادي عمر ټاکل: د شتمني اقتصادي عمر (د ګټې اخیستنې مودې) له عمر څخه یعنی د هغه تخميني عمر څخه متفاوت وي، ځینې وخت ماشین الات سربیره پردې چې د هغوی اقتصادي عمر پای ته رسیدلی وي، خوکیدای شي د تخنیک له مخې د ګټې وړ وي او د هغوی تولیدي ظرفیت د ټاکلي تولید لپاره مناسب وي. خو بیاهم د ګټې اخیستنې وړ نه ګرځي. ځکه چې د هغوی تولیدي لګښتونه په وروستیو کلونوکې امکان لري چې ډېر لوړ وي.

په عام ډول، شتمني درې لاملونوته په کتو سره فرسایش کیږي. چې د شتمنیو پر اقتصادي عمر باندې د تخنیکي ګټې اخیستنې پر وخت اغیزه کوي.

الف: فزیکي عوامل: (د دستګاه د تخنیکي ګټې اخیستنې د وخت پای ته رسېدل)

ب: اقتصادي عوامل: (د غیر مترقبه عواملو له وجې د شتمنیو د ارزښت کموالی)

ج: طبیعي عوامل: د غیر مترقته عوامل له امله د شتمنیو د ارزښت کموالی د تخنیکي عواملو زړېدل، شړېدل دي. چې دستګاه یاماشین آلات په تدریجي ډول له منځه وړي چې د ماشین الاتو د اقتصادي عمر لپاره بهرني محدودیتونه منځته راوړي.

اقتصادي عوامل په دریو برخو ویشل کیږي:

الف: د دستګاګانو نه بسنه (یا عدم کفایت).

ب: د نوې دستګاه په واسطه د پخوانۍ دستګاه بدلون.

ج: د ماشین او دستګاه د ارزښت را ټیټیدل.

د دستګاه عدم کفایت هغه حالت دي، چې ماشین آلات له فعالیت نه ولویږي او یا د تولید دغه اندازه تصدۍ ته کافي نه وي. مثلا د ډېر تولید لپاره دیوه داسې لوی تعمیر ضرورت چې د ډېرو دستګاو او ماشین آلاتو وړتیا ولري.

تعویض: د یوې دستګاه له بدلولو څخه عبارت دی، چې نوې دستګاه یې پرځای کارول کیږي.

مثلاً دیو زوړ ماډل کمپیوټر بدلول د یوه نوي اومډرن کمپیوټر په واسطه یا د ۷۶۸ بوینګ الوتکې بدلول د ۷۷۷ الوتکې په واسطه.

د دستګاوو او ماشین آلاتو د ارزښت ټیټولو حالت داسې یو حالت دي، چې ماشینونه په کافي اندازې سره زاړه شوي وي او د استفادې وړ نه وي. چې له هغو څخه د ګټې اخیستنې په صورت کې د تصدي تولیدي لګښتونه لوړ ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعي عوامل: دا فرسايش د غير مترقبه پېښو او يا هم د طبيعی عواملو له امله منځ ته راځي چې وړاندوينه يې کوم ساده کار نه دی.

مثلاً د شتمنيو يوه برخه يا ټوله شتمني د زلزلې، سيلاب او يا هم د نورو پېښو له امله منځه ځي.

۳ ـ د فرسايش د ارزولو ميتودونه

د فرسايش د ارزولو ميتودونه يا طريقې يا د شتمنيو په عمر کې د لګښتونو د ويشلو طريقه، د فرسايشاتو د پروسې يو بل لامل دی.

د فرسايش په دې طريقه کې بايد په سيستماتيک ډول د فرسايش ارزولو مختلفې طريقې شتون ولري، چې په لاندې توګه ويشل شوي دي:

۱ـ د فعاليت پربنسټ د فرسايش طريقه.

۲ـ د خطي فرسايش طريقه.

۳ـ د فرسايش نزولي طريقه.

دا ميتود هم په دوو لاندې برخو ويشل کيږي:

الف: د ټولو کلونو طريقه (د رياضي نزولي استهلاک).

ب: د نزولي بيلانس طريقه (د هندسي نزولي استهلاک).

۴ـ د صعودي فرسايش طريقه:

۱ـ د فعاليت پربنسټ فرسايش: دا طريقه د متحولو لګښتونو د طريقې په نامه يادېږي، په دې طريقه کې فرسايش د دستګاه د فعاليت تابع وي، نه وخت. دستګاه د ګټې اخيستنې موده د توليد شکل (توليدی واحدونه) او يا د توليدي عواملو شکل. مثلاً د دستګاه د کار د ساعتونو شمېر محاسبه کيږي، خو د هغوی مناسبه طريقه په نظر کې نيول توليدي واحدونه دي، چې د فرسايشاتو ارزونه په کې په پام کې نيول کيږي ، خو ځينې وختونه چې توليدات د اندازه کولو وړ نه وي، د دستګاه د کار ساعتونه د عواملو په توګه د دستګاه د فرسايش ارزولو لپاره تر ګټې اخيستنې لاندې نيول کيږي.

د مطالبو د روښانتيا لپاره لاندې بېلګې په نظرکې نيسو:

فرض کړئ د کان کيندولو لپاره يوه پايه د جرثقيل ماشين اخيستل کيږي، د دې ماشين د اخيستنې اړوند معلومات او ارقام په لاندې ډول ورکړل شوي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جرثقیل بیه ۵۰۰۰۰۰ افغانۍ

د ګټې اخیستنې د وړاندوینې وخت ۵ کاله

د پاتې شوي ارزښت موده ۵۰۰۰۰ افغانۍ

په ساعت باندې د تولید موده ۳۰۰۰۰ ساعته

د پورتــه ارقامــو په پام کې نیولو سره فرســایش د کار د فعالیت په توګه په کار اچوو او بیایې محاسبه کوو.

د کار د ساعتونو تعداد + پاتې شوی ارزښت ـ د جرثقیل بیه = د لومړي کال فرسایش.

$$\text{د کار د ساعتونو ټول شمېر } \underline{X} \frac{\text{پاتې شوی ارزښت} - \text{د جرثقیل قیمت}}{\text{د کار ساعات په شمېر}} = \text{د لومړي کال فرسایش}$$

$$\text{د لومړي کال فرسایش} = \frac{(500000 - 50000)\ 4000}{30000} = 60000 \text{ د لومړي کال فرسایشات.}$$

د دې طریقې نیمګرتیاوې دا دي، کله چې استهلاک د وخت تابع وي، خو د دستګاه د فعالیت تابــع نــه وي، نو په دې صورت کې دغه میتود مفهوم نلري. مثلاً د تعمیر په اســتهلاک کې وخت ډېر رول لري، نه له هغه څخه د ګټې اخیستنې نسبت.

۲ـ د فرســایش خطی طریقه (د وخت تابع): په دې میتودونو کې د یوې دســتګاه فرسایش د وخت تابع وي، نه د دستګاه د فعالیت تابع. یعنې په دې میتود کې د دستګاه فرسایش په نظر کې نیول کیږي او د هغه د آسانتیا له امله په ډېرو کارونو کې د ګټې وړ ګرځي او ډېری وخت تصدي قناعت لرونکې پایلې له همدي میتود څخه په لاس راوړي.

کله چې د وخت د تابع دستګاه د ګټې اخیستنې موده په نظر کې نیول کیږي. د یادې شوې دســتګاه د قیمت ټیټوالی په مختلفو دورو کې ممکن ثابت وي. د مخکیني کال د جرثقیل خطي فرسایش په لاندې ډول محاسبه کیږي.

د دې مطلب د لا ډېر روښــانتیا لپاره یعنې د خطي اســتهلاک میتود له لاندې معلوماتو څخه په ګټې اخیســتنې سره د یوې دســتګاه د اقتصادي عمر فرسایشات په لاندې ډول په یو جدول کې په پام کې نیسو:

– د دستګاه د تهیې بیه ۲۰۰۰۰۰

– تخمین شوې اقتصادي عمر ۵ کاله

– د استهلاک نرخ ۲۰ ٪

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	د تهيې قيمت	اقتصادي عمر	سلنه	د استهلاک پيسې	فورمول	پاتې شوی نرخ
۱	200000	5 کاله	20%	40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	160000
۲	200000	5 کاله	20%	40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	120000
۳	200000	5 کاله	20%	40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	80000
۴	200000	5 کاله	20%	40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000
۵	200000	5 کاله	20٪	40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	0
۶						

يــوه نيوکــه چې پر دې ميتود بانــدې کيږي هغه دا ده چې په دې ميتــود کې دوه غير عملي فرضيې په پام کې نيول کيږي.

۱ ـ د دستګاه د اقتصادي بيې ټيټوالي په ټولو دورو کي ثابت دی.

۲ـ د ترميم او هم د ساتنې او څارنې لګښتونه بايد په ټولو دورو کې مساوي او برابر وي.

د ياد شــوي جدول له اعدادو او ارقامو څخه په ګټې اخيســتنې سره د کلني استهلاک د پيسو ګراف او پاتې شوی قيمت، کولای شو په لاندې ډول ترميم کړو:

د فرسايش د نزولي ارزونې طريقه

نزولي اســتهلاک: څرنګه چې له نوم څخه يې ښــکاري، کال په کال د اســتهلاک په پيسو کې کموالی راځي ، په لومړنيو کلونو کې د لوړ فرســايش يا د لګښتونو د زيات ويش مهم دليل دا دی چې د دستګاه لګښت د دورې په پيل کې لوړ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نزولي فرسايش ميتود په لاندې دوو طريقو ارزول کيږي:

الف: د رياضي نزولي استهلاک.

ب: د نزولي استهلاک (هندسي) طريقه.

الف: د رياضي نزولي اســتهلاک (د کلني ارقامو مجموع): د ارزولو دغه طريقه د فرســايش د لګښتونو په ټيټيدو سره ارزول کيږي، دغه کموالی د شتمنۍ د فرسايش له ځانګې څخه راټوکيږي.

ټول کلونه د دې ځانګې د مخرج په توګه په پام کې نيول کيږي.

پــه مخکينــۍ بېلګه کې (۱+۲+۳+۴+۵= ۱۵) او د کلونو د شــمېر په ترتيب سره د کسر په صورت کې ځای نيسي او د کسر صورت، کال په کال ټيټيږي، خو د کسر مخرج ثابت پاتيږي.

($\frac{1}{15},\frac{2}{15},\frac{3}{15},\frac{4}{15},\frac{5}{15}$) د کال په پای کې پاتې شوی رقم بايد د شتمنۍ له پاتې شوي ارزښت سره مساوي شي.

د لومړي کال اســتهلاک مســاوي کيږي د استهلاک له ټولو پيسو سره، د (تهيی بيه) ضرب $\frac{5}{15}$، په دويم کال د استهلاک ټولې پيسې (د تهيې بيه) ضرب $\frac{4}{15}$ چې په همدې ترتيب ادامه پيدا کوي.

مثال: د يوې پايې ماشين د تهيې قيمت له ۱۲۰۰۰۰ عبارت دی او دغه ماشين بايد د ۵ کلونو په موده کې د پاتې شــويو ۳۰۰۰۰ په ارزښــت اســتهلاک شي، نو (۱+۲+۳+۴+۵=+۱۵) او ټولې پيســې د اســتهلاک د ارزولو لپــاره عبارت دي لــه (۰۹۰۰۰ = ۳۰۰۰ - ۰۱۲۰۰۰)، چې د لاندې فرمول مطابق ترسره کيږي او د دې ماشــين د پاتې شونې داغمې ارزښت ۳۰۰۰ افغاني په نظر کې نيول شوی.

$$\frac{1 * 90000}{15} = 6000$$

د تهيې قيمت = ۱۲۰۰۰ افغانۍ

د ګټې موده = ۵ کاله

د داغمې پاتې بيه = ۳۰۰۰ افغانی

د استهلاک وړ پيسې = ۹۰۰۰ = ۳۰۰۰ – ۱۲۰۰۰

د دويم کال پاتې پيسې = ۶۰۰۰ =۳۰۰۰ – ۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې شوې پیسې	د استهلاک پیسې	فورمول ته په کتو سره د ارزونې طریقه	د کلونو شمېر
60000	3000	$\frac{5*90000}{15}=30000$	لومړی کال
60000	24000	$\frac{6\times90000}{15}=4\times6000$	دویم کال
36000	18000	$\frac{3\times90000}{15}=6000\times3$	درېیم کال
18000	12000	$\frac{2\times90000}{15}=2\times6000$	څلورم کال
6000	6000	$\frac{1\times90000}{15}=1\times6000$	پنځم کال
	90000	15کاله	ټول

ب: هنـدسي نزولي فرسـایش: په دې صورت کې په ثابتې سـلنې سره پـه لومړي کال کې د اسـتهلاک د تهیې قیمت له مخې ارزول کیږي، په وروسـتنیو کلونو کې د ثابتو شـتمنیو له دفتري قیمتونو سره ارزول کیږي او په دې وسیله د کلني استهلاک پیسې نزول کوي.

مثال: یوه پایه ماشـین د ۱۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښـت پیرودل کیږي اوکلنۍ ګټه یې ۳٪ په پام کې نیول شـویده او اقتصادي عمر یې پنځه کاله تخمین شـوی، چې ارزښت یې د نزولي هندسي فرسایش میتودونو پر بنسټ په لاندې ډول ښودل شوی:

کلونه	هغه پیسې چې له هغه څخه استهلاک کیږي.	داستهلاک فیصدي	داستهلاک پیسې	دفتري بیه د کال په پای کې
لومړی کال	120000	3٪	36000	84000
دویم کال	84000	3%	25200	58800
درېیم کال	58800	3%	17640	41160
څلورم کال	41160	3%	12348	28812
پنځم کال	28812	3%	8643	20169

(c) ketabton.com: The Digital Library

که محاســب وغواړي ثابتې شتمنۍ د نزولي هندسي استهلاک پر بنسټ استهلاک کړي؛ نو بايد دوه برابره فيصدي يا تر هغې هم زياته چې په خطي اســتهلاک کې کار ترې اخيســتل کيږي په کار واچوي.

مثلاً يوه پايه ماشــين په پنځه کلونو کې اســتهلاک کيږي؛ نو د خطي اســتهلاک په صورت کې بايد ۲۰٪ ماشــين اســتهلاک شي، ترڅو ماشين د پنځوکلونو په عمر په بشپړه توګه استهلاک شي. په داســې حال کې چې نزولي هندسي اســتهلاک له ۳۰ تر ۴۵ کلونو پورې د ماشــين بيه د استهلاک د پيسو په توګه ټاکل کيږي.

ج: د صعودي فرسايش د ارزولو ميتود: صعودي فرسايش د نزولي فرسايش په څېر په حسابي (رياضي) او هندسي بڼه ارزول کيږي او له دې ميتود څخه په ګټې اخيستنې سره د کلني استهلاک برخه لوړيږي. ځکه چې دا ډول اســتهلاک په ندرت سره پکار وړل کيږي. بنآ د معلوماتو لپاره يې وضاحت ورکوو.

د همدې طريقې توپير له نزولي طريقې سره دا دی چې د لومړي کال د فرســايش پيسې کمې او د وروستي کال له پيسو څخه ډېرې وي.

د دې طريقې زياتوالی په دې کې دی چې د لومړي کال تمام شوي لګښتونه کم وي او تصدي کولای شي، د قيمتونه په سياســت سره د مارکيټ نزولي قيمت تســخير کړي. محدوديت او تاوان يې په دې کې دی چې د کال په پای کې وسايل زړيږي او جوړولو ته اړتيا لري، چې دا موضوع د توليداتو تمام شوي لګښتونه په وروستيو کلونو کې فوق العاده لوړوي او که چيرې مارکيټ مشبوع يا نا مساعد وي، نو په دې صورت کې د پلورنو ستونزې منځ ته راوړي.

د لاندې بېلګې په نظر کې نيولو سره د دســتګاه فرســايش د صعودي فرسايش له ميتود څخه په ګټې اخيستنې سره محاسبه کوو.

د دستګاه د تهيې قيمت = ۱۹۲۰۰۰ افغانۍ

د ګټې اخيستنې موده = شپږ کاله

د ټولو کلونو د تعداد بڼه = ۱+ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ = ۲۱

$$\text{د لومړي کال فرسايش} = \frac{192000 * 1}{21} = 9142.86$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلونه	د تهيې قيمت	فورمول	د استهلاک پيسې
لومړی کال	192000	1*914,857	9142,857
دويم کال	192000	2*9142,857	18285,714
درېيم کال	192000	3*9142,857	27428,571
څلورم کال	192000	4*9142,857	36571,428
پنځم کال	192000	5*9142,857	45714285
شپږم کال	192000	6*9142,857	54857,142

د فرسايش د ثبت بڼې: د فرسايشاتو شيټ په محاسبه کې په دوه ډوله رامنځته کيږي.

۱ ـ د فرسايشاتو د ثبت مستقيم ميتود.

۲ ـ د فرسايشاتو د ثبت غير مستقيم ميتود.

۱ـ د فرسايشاتو د ثبت مستقيم ميتود: وروسته له دې چې د کلني استهلاک وجه د فرسايش فورمول ته په کتوسره ارزيابي شي ، يادې شوې پيسې د استهلاک د لګښتونو په توګه ثبت او د ثابتو شتمنيو (داستهلاک ، تجهيزاتو ماشين آلاتو، نقليه وسايلو او نور) له حساب څخه کريډټ کيږي او د استهلاک د لګښتونو تفاوت د حسابي دورې په پای کې دګټې او تاوان حساب ته ليږدول کيږي .

مثـلاً که چيري د يوې پايې ماشـين قيمت ۴۰۰۰۰ افغانۍ او د اسـتهلاک پيسـې يې ۱۰٪ يا ۴۰۰۰۰ افغانۍ وي، د هغه د ثبت طرز اړوندو حسابونوکې په لاندې ډول دی.

C	د مخارجو استهلاک	D
S, 40000 ګټه او تاوان		400000 له استهلاک ماشين
40000 = 40000		

C	ماشين	D
S,400000		AB 400000
40000 = 40000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

گټه او تاوان	
	40000 د ماشین د استهلاک مخارج

D	د ختم بیلانس	C
د ختم بیلانس S.40000		40000
40000	=	40000

۲- د فرسایش غیر مستقیم میتود: د دې میتود پرنسیپ د استهلاک پیسې د شتمنۍ د تهیې له قیمت څخه نه کمیږي، بلکې یو حساب ته د استهلاک مصحح په نامه کریډټ کیږي او د استهلاکي لګښتونو د حساب تفاوت د سیف بیلانس په طرف د حسابي دورې په پای کې په ګټه او تاوان کې درجیږي. د همدې طریقې پربنسټ شتمني د تهیې پرقیمت، پرته له کوم بدلون څخه په بیلانس کی ښودل کیږي.

د مطلب لا ډېر وضاحت لپاره نوموړې بېلګه د فرسایش د غیر مستقیم میتود په اساس په اړوندو حسابونو کې درجوو.

D	د استهلاک لګښتونه	C
400000 له استهلاک ماشین		S,40000 ګټه اوتاوان
40000	=	40000

D	ماشین	C
AB 400000		S,400000
40000	=	40000

گټه او تاوان	
	40000 د ماشین د استهلاک مخارج

D	د ختم بیلانس	C
بیلانس ختم S.40000		40000
40000	=	40000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلباتو فرسایش (مشکوک طلبات، هغه طلبات چې غیر قابل حصول دي)

د ثابتو شتمنیو له یو استهلاک څخه پرته د استهلاک یو بل ډول هم شتون لري چې د طلباتو د اســتهلاک په نامه یادیږي، د دې ډول اســتهلاک په واســطه دا ثابیتیږي، چې د تصدي طلباتو له مجموعې څخه چې د پیرودونکو د طلباتو په دفتر کې ثبت دي، یوه برخه یې په لاس نه راځي. د دې اصل په اســاس دکال په پای کې موجودي کول ، نه یوازې دا چې تصدي د خپلو مالونو زېرمې د شــمیرلو ، وزن کولو او یاهم د اندازه کولو په واســطه ټاکي، بلکې اندازه او د طلباتو مقدار هم تر برسۍ لاندې نسي.

مثــلاً کــه ټول طلبات ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ وي، نو د طلباتو په ټولو پیســو کې شــکمن طلبات، د حصول او غیر حصول طلبات شتون لري.

مشــکوک طلبــات هغه مهال په نظر کې نیــول کیږي چې پوروړی د خپل پــور په ادا کولو کې له ســتونزو سره مخ شي یا د ســوداګریزی محکمي له لوري تصدي ته خبر ورکړل شي ، چې پوروړي وګړي یاتصدي په افلاس اخته شي، نو وروســته د محاسبې د مقرراتو پربنسټ نوموړې پیســې د عادي طلباتو له حســاب څخه بهر او په مشکوکو طلباتو کې درجیږي. حسابي جملې یــې‌پــه‌لانــدې‌ډول‌دي.

له عادي طلباتوڅخه مشکوکو طلباتو ته:

مشکوک طلبات عبارت له هغو طلباتو څخه دي چې تصدي یې په حصول کې شک او تردید ولري.

مثلاً د ۱۵۰۰۰۰ عادي طلباتو له جملې څخه د طلباتو پر یوه برخه باندې چې ۵۰۰۰۰ افغانۍ دي تصدي شــک او تردید لري، چې باید د مشــکوکو طلباتو حســاب ته ولېږدول شي او مشکوک طلبات د بیلانس د اکتیف ســمت د حســابونو له جملې څخه دي ، داډول معاملې په لاندې ډول اړوندو دفاترو کې درجیږي.

د ۵۰۰۰۰ روپیو له طلباتو څخه د مشکوکو طلباتو حسابي جملو ته:

C	مشکوک طلبات	D
S, 50000 د ختم بیلانس		50000 د ختم طلبات
50000		50000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	طلبات	C
AB/ 150000		50000 مشکوکو طلباتو ته د ختم بیلانس 100000
150000		150000

په وروستي قدم کې تصدي دا تخمين کوي چې له دې مشکوک مبلغ څخه به په کومه اندازه ورته ورکړل شي، اوپه کومه اندازه يي د محصول وړ نه وي؟

يعنې له حصول پرته طلبات بايد ثبت شي. بناً هغه معلومات چې تصدي يې لري، د مشکوکو طلباتــو لــه مجموعې څخه د ۳۰۰۰۰ افغانيو په اندازه د حصول وړ دي او پاتې ۲۰۰۰۰ افغانۍ د حصول وړ نه دي، چې دا پيسې بايد په غير مستقيم ډول له سره محاسبه او استهلاک شي.

په همدې موخه د طلباتو د مصحح په نوم يوحساب چې حسابي جملې او حسابي د فترونه يې په لاندې ډول ترتيب کيږي.

حسابي: د طلباتو استهلاک ته د طلبات له مصحح څخه د ۲۰۰۰۰ افغانيو په مبلغ

D	د طلبات مصحح	C
S , 20000		20000
20000		20000

D	مشکوک طلبات	C
50000		S-50000
50000		50000

D	د طلباتو استهلاک	C
20000 د طلباتو له مصحح څخه		S,20000 په ګټه او تاوان کې
20000= 20000		

D	د ختم بیلانس	C
50000 د طلباتو مشکوک		د طلباتو مصحح 20000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	ګټه او تاوان	D
		20000 د طلباتو استهلاک

څرنګه چې په حســابونو کې لیدل کیږي، مشکوک طلبات د ختم بیلانس اکټیف سمت کې او مصحح طلبات د ختم بیلانس په پســیف ســمت کې او د طلباتو استهلاک د ګټې او تاوان د ډبټ په حساب کې درجیږي.

تمرین: د لاندې پرانیســتونکي بیلانس په پام کــې نیولو سره د ژورنال او لیجر په دفترونو کې معلومات درجیږي، د بیلانس ختم د حساب ګټه اوتاوان ترتیب کړئ؟

پرانیستونکی بیلانس

- P	**شرکت** --- نښته 29 / 12	A
- شخصي پانګه 115000	- ثابته شتمني	
- د غیر پانګه	- 60000-1 جوړه شوې ځمکه	
- پوروړي 6900	- 15000 -2 تجهیزات	
	- سیاره شتمني	
	- 32000 1- امتعه	
	- 9700 2- طلبات	
	- 3300 3- بانک	
	- 1900 4- کسه	
121900		121900

هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې منځ ته راځي:

۱ـ د حوت په لومړۍ نښته تصدي په ۱۰۰۰ نغدو پیسو اوپه ۲۰۰۰ پور مال پلوري، چې ټولې ۳۰۰۰ افغانۍ کیږي.

د نغدي ورکړې په صورت کې ۲٪ کموالی په پام کې نیول شوی.

۲ ـ د حوت په پنځمه نښته تصدي په ۱۲۰۰ افغانیو وســایل پلوري چې ۵٪ کموالی په کې په پام کې نیول کیږي.

۳- په لسمه نښته پلورونکی د ۱۵۰۰ افغانیو په ارزښت یوه برخه امتعه مستردوي.

۴- په پنځلسمه نښته د تصدۍ له طلباتو څخه ۳۰۰۰ افغانۍ شکمنې تثبیت شوې دي.

۵- په ۱۲ او ۲۵ نښته تصدۍ د خپلو شــخصي اړتیاوو د له منځه وړلو لپاره د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت مال اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختتاميه معاملې

الف: دتعمير شوې ځمکې استهلاک ۲٪ او له دفتري قيمت څخه غير مستقيم ۱۲۰۰ افغانۍ.

ب: تجهيزات ۱۰٪ او که له دفتري قيمت څخه غير مستقيم ۱۶۲۰ افغانۍ.

ج: له نورمال طلباتو څخه د ۱۲۰۰۰ افغانيو په ارزښت غير قابل حصول شوي. چې استهلاک کيږي. د مشکوک طلب څخه يې ۱۰٪ غير قابل حصول شوي او نورې مستقيماً استهلاک کيږي.

شمېره	نېټه	تفصيلات	life	debit	Credit
۱	12/1	- د کسې لپاره - د تنزيل د مخارجو لپاره - د مال له پلورنې څخه		980 2000 20	 3000
۲	12/5	- له کسې څخه تجهيزاتو ته - د تنزيل حاصل		1200 1140	60
۳	12/10	- له طلباتو څخه د پلورنې مستردۍ ته		1500	1500
۴	12/15	- د مشکوکو طلباتو لپاره - له نورمالو طلباتو څخه		3000	3000
۵	12/25	- د شخصي برداشت د حساب لپاره د مال له پلور څخه		2000	2000
الف	معاملی د ختم کال	- د تعمير استهلاک لپاره- د استهلاک له مصحح نه		1200	1200
ب		- د تجهيزاتو استهلاک لپاره د استهلاک له مصحح څخه		1620	1620
ج		- د طلباتو استهلاک لپاره - له طلباتو څخه		1200	1200
د		- د طلباتو له استهلاک له مصصح څخه د طلباتو استهلاک ته		300	300

د موجودۍ د عملیې په مرسته د امعې وروستۍ موجودي ۱۴۰۰۰ افغانۍ تثبيت شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د امتعې پېرودنه	D
پلورل شوي مال پر ارزښت باندې په اخیستل شوي قیمت 18000 د ختم بیلانس (14000 S)		AB / 32000
32000		32000

C	د امتعې پلورل	D
12/1 د طلباتو د کسې لپاره او د تنزیل مخارج 3000 12/25 شخصي حساب 2000 کټه او تاوان 14500		1500 له طلباتو څخه 12/10 1800 پلورل شوي مال د اخیستل شوي قیمت پر ارزښت
19500		19500

C	کسه	D
12/5 د تجهیزاتو لپاره 2-1140 د ختم بیلانس 1740 s,		AB 1900 1980 د مال له پلورڅخه 12/1
2880		2880

C	د تنزیل حاصل	D
۲-۶۰ د تجهیزاتولپاره		S,60
60		60

C	شخصي حساب	D
S,2000 پانګې ته		S, 2000
2000		2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېيم څېرکي لنډيز

۱- د فرسايشـــاتو د لګښـــتونو ځانګړي کول: د ثابتې شتمنۍ د لګښـــتونو د ويشلو له پروسې څخه عبارت دی چې په منطقي او تدريجي ډول سره د دغو شتمنيو پر اقتصادي عمر باندې ويشل کيږي.

۲ ـ د فرسايشاتو لاملونه:

الف - هغه لاملونه چې د فرسايشاتو په پروسه کې شامل دي.

۱ ـ د فرســـايش بنســـټ: يعنې بايد مشـــخص شي چې فرســـايش د شـــتمنيو د تهيې د قيمت پربنسټ اروزل کيږي او ياهم د پاتې شوي ارزښت له وضع کيدو وروسته.

۲- په تخميني توګه د شـــتمنيو اقتصادي عمر تثبيتيږي او دغه اقتصادي عمر له تخنيکي عمر (توليدي وړتيا) سره فرق لري او له ماشينونو څخه د ګټې اخيستنې د مودې په اقتصادي عمر کې لاندې لاملونه مهم رول لري:

الف: فزيکي لاملونه.

ب: اقتصادي لاملونه.

ج: طبيعي لاملونه.

۳ ـ د فرسايشاتو د ارزولو ميتودونه:

الف: د فعاليت پربنسټ د فرسايش طريقه:

ب: د خطي فرسايش طريقه:

ج: د فرسايش نزولي طر يقه:

۱ ـ د ټولو کلونو طريقه (د رياضي نزولي استهلاک).

۲ ـ د نزولي بيلانس طريقه (د هندسي نزولي استهلاک).

۳ ـ د فرسايشاتو د ثبت طريقې:

الف په مستقيم ډول.

ب په غير مستقيم ډول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېيم څېرکي پوښتنې

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ؟

۱ ـ فرسايشات تعريف او په يوه تصدي کي د فرسايشاتو د ارزولو موخه څه ده، روښانه يې کړئ؟

۲ ـ د فرسايشاتو اقتصادي عوامل کوم دي، روښانه يې کړئ؟

۳ ـ د دستګاه اقتصادي عمر او د تخنيکي ګټې موده (توليدي ظرفيت) څه فرق لري؟

۴ ـ هغه اقتصادي عوامل چې ثابتې شتمنۍ د فرسايش او استهلاک پر لور خوځوي کوم دي، په دې اړه معلومات ورکړئ؟

۶ ـ هغه طبيعي عوامل چې د فرسايشاتو پروسه تر اغيزې لاندې راولي کوم دي، نومونه يې واخلئ؟

ب: لاندې پوښتنې محاسبه کړئ.

۱ـ د تعمير شويو ځمکو د تهيې قيمت ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

۲ ـ د ماشين آلاتو دفتري قيمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

۳ ـ د تجهيزاتو دفتري قيمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

الف: د جوړو شوو ځمکو استهلاک ٪۱۰ په غير مستقيم ډول سره ارزيابي کړئ او په اړوندو دفترونو کې يې ثبت کړئ؟

ب: د ماشين آلاتو استهلاک له دفتري قيمت څخه ٪۲۰ په غير مستقيم ډول سره محاسبه او په اړوندو دفترونو کې يې درج کړئ؟

ج: د تجهيزاتو استهلاک ٪۵ له دفتري قيمت څخه په غيرمستقيم ډول سره محاسبه او په اړوندو دفترونو کې يې درج کړئ؟

۳ ـ د يوې دستګاه د تهيې قيمت ۶۰۰۰۰۰ افغانۍ تخمين شوي، عمر يې ۱۰ کاله او د استهلاک نرخ ٪۱۰ ، د دستګاه کلنی فرسايش له خطي ميتود څخه په ګټې سره ارزيابي کړئ؟

ـ د دستګاه کلنی فرسايش د رياضي د نزولي استهلاک له ميتود څخه په ګټې اخيستنې سره محاسبه کړي؟

ـ د دستګاه کلنی فرسايش د هندسي د نزولي استهلاک له ميتود څخه په ګټې اخيستنې سره ارزيابي کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملې
Adjusting Entries

ټولیزه موخه:

د تعديلي يا تصفيوي معاملو پېژندنه او د شتمنيو د ارزښت معلومول، د شتمنيو له اندول او تعديل وروسته د حسابي دوره.

د زدکړې موخې: د دغه څپرکي په پای کې به محصلين له لاندنيو مطالبو سره آشنا شي:

- د تعديلي يا تصفيوي معاملو ډولونه.
- د حسابي دورې په پای کې د معاملو د تعديل اړتيا.
- په يوې تصدۍ کې د حسابي پراونو طرزالعمل يا کړنلاره.
- د محاسبوي مرحلو د کنټرول د وسيلې په توګه د ورک شيټ (WORK SHEET) ترتيب، چې په توحيدي ډول سرته ورسيږي.

۱. د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو مفهوم: د دې لپاره چې لاسته راغلي زماني عوايد په اړوند حساب کې درج شي او رامنځته شوي د وخت لګښتونه محاسبه او درج شي، د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو څخه د ګټې اخيستنې اړتيا د حسابي دورې په پای کې منځ ته راځي.

لنډه دا چې ځينې تعديلات دا ايجابوي تر څو له يوې خوا د عوايدو په برخه کې ډاډ حاصل شي او له بل لوري متوازن پرنسيپونه پلي شي.

په ټاکلي وخت کې په بيلانس کې د راپور د تعديلي معاملاتو اجرا، د شتمنيو سم او مناسب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبـــت، د شـــخصي سرمايې بدهي او همدارنګه په اړونده حســـاب کې د ګټې او زيان د مناســـب تشخيص زمينه برابروي.

سربېره پردې چې ازمايښـــتي بيلانس يو د بل پروړاندې د محاســـبوي ارقامو لومړۍ مرحله ده، نو امکان لري چې بشپړ اقلام و نه لري. د مثال په توګه:

ځينې معاملې بايد په ورځني ډول په ازمايښتي ژورنال کې ثبت شي. ځکه چې په سمه توګه د ثابتو شـــتمنيو د استهلاک ثبتول د وخت په تېرېدو سره منځته راځي، يعنې د حسابي دورې په پای کې له تعديلي معاملاتو څخه د تصدۍ د مالي حسابونو په رامنځته کولو کې ګټه اخيستل کيږي.

د يادونې وړ ده چې هره معامله بايد تحليل او وخېړل شي ترڅو وليدل شي چې د حســـابونو لپاره چمتو ده او که نه؟

د تعديـــلي يا تصفيوي معاملاتو تر سره کول ډېرى وخـــت يوه پيچلې اومغلقه وظيفه ده، چې يو ځانګړى مهارت ته اړتيا لري.

د تصدۍ د تعديلي ياتصفيوى ارقامو د راټولونې لپاره زيرمو او وسايلو ته اړتيا ده ، همدارنګه سره به داوي چې تصدي د بيمې د حمايوي پاليسۍ يو منظم او منسجم پروګرام ، د کرايې هوکړه ليک او ټرونونه ولري.

۱. ۲ـ د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو ډولونه Typ of Adjusting Entries: تعديلي يا تصفيوى معاملې په لاندې دوه عمده برخو ويشل کيږي:

الـــف: مخکې ورکړې (پيـــش پرداخت ها) او يا تحقق موندلې معاملـــې AccrualsDeferrals prepayments

ب: عوايد او تحقق موندونکي لګښتونه Accrual Revenue and Expenses

اوس د دې معاملاتو دګروپ په هکله په جلا ډول سره اړينې څرګندونې وړاندې کيږي.

الف: مخکې ورکړې او يا تحقق موندونکې معاملې Deferrals prepayments Accruals

همدارنګه دا معاملې هم په دوو لاندې برخو ويشل کيږي:

A: د مخکـــې ورکړې لګښـــتونه (انتقالي اکتيف) (prepaid expenses): هغه لګښـــتونه چې په نغدي ډول ادا کيږي او مخکې له دې چې ورځخه ګټه واخيســـتل شي او په مصرف ورســـيږي د (انتقالي اکتيف) شـــتمنۍ پـــه توګه ثبتيږي او د مخکې ورکړې (پيش پرداخت) د لګښـــت په نامه محاسبه کيږي.

کله چې مخکې ورکړه رامنځته کيږي، د شتمنۍ حساب ډبټ کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ورکړه یا (پیش پرداخت) په عمومي توګه د لوازمو او وسایلو او د کرایې او اشتهاراتو په برخه کې رامنځته کیږي او سربیره پردې کله چې تعمیر یاتجهیزات اخیستل کیږي؛ نو مخکې ورکړه رامنځته کیږي.

د مخکې ورکړې لګښتونه د وخت په تېرېدو سره لـه منځه ځي او یا تصفیه کیږي، له کرایې څخه په ګټې اخیستنې سره (لکه لوازم او اسباب) د جنس د ثبت لپاره د ورځني ثبت مصارف لازم ندي، بلکې د مالي حسابونو جوړولو تر وخته پورې ځنډیږي.

تعدیلي معاملې په هر ټاکلي وخت کې رامنځته کیږي، ترڅو په کار واچول شي او په روانه دوره کې لګښت وښیي او بلې خوا ته د هغې نه کارول شوې ځانګه د شتمنۍ په حساب کې وښیي.

له تعدیل وړاندې شتمنۍ ډېره لیدل کیږي او لګښتونه یې کم دي.

بناءً معامله د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) لګښتونو له تعدیل وړاندې د لګښتونو د حساب په ډبټ او همداراز د شتمنۍ د حساب په ستنو کې ثبیتیږي او له تعدیل وروسته د لیږدوونکې اکتیف شتمنۍ په حساب کې ډبټ او له لګښت (مخارج) څخه کریډټ کیږي همداراز د مخارجو د حساب تفاوت د ګټې او تاوان حساب ته لیږدېږي.

تعدیلي معاملې په هر ټاکلي وخت کې رامنځته کیږي، ترڅو په کار واچول شي.

مثال: تصدي د راتلونکي کال کرایه په نغدي او وړاندینې (پیشکي) توګه ادا کوي، د ۱۲۰۰۰ افغانیو حسابي صورت او اړوند دفترونه په لاندې ډول دي:

حسابي جملې

له کسې څخه د کرایې د لګښتونو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ

C	کسه	D
1-12000 د کرایې لګښتونه		AB-40000

C	کرایې لګښتونه	D
12000-2		12000 له کسې څخه

د حسابونو د تړلو په وخت کې د کرایې لګښتونه باید ګټې او زیان ته لیږدول شوي وای، خو څرنګه چې په مثال کې ولیدل شول کرایه د راتلونکي کال پورې اړه لري؛ نو ځکه هغه باید د دې کال د ګټې او تاوان حساب ته ونه لیږدوو. همدا پیسې د کرایې د لګښتونو له حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ کیږي او د انتقالي اکټیف (شتمنۍ په جلا حساب کې ډبټ کیږي.

C	د انتقالي اکټیف مخکنۍ دورې لګښتونه	D
	2-12000	

د دورې په پای کې د لیږدوونکي اکټیف حساب فرق د بیلانس شیټ ستنو ته لیږدول کیږي.

په نوي کال کې چې دکرایې نښته پای ته ورسیږي، په دې وخت کې لیږدوونکی اکټیف حساب کریډیټ او دکرایې لګښتونه ډبټ کیږي.

پدې صورت کې دکریډټ د انتقال اکټیف حساب او د کرایې لګښتونه ډبټ کیږي او د کرایې د لګښـــتونو د حســـاب تفاوت د ګټې او تاوان حســـاب ته لیږد مومي ، ځکه چې د همدې دورې اړوند دي. چې په لاندې ډول یې په حسابونو کې درجوو.

C	د لګښتونو کرایه	D
S,12000 په ګټه اوزیان		3,12000 له انتقالي اکټیف څخه
12000		12000

C	د انتقالی اکټیف مخکیني لګښتونه	D
دکرایې لګښتونه 12000-3		AB -12000

C	ګټه او زیان	D
		s-12000 د کسي لګښتونه

د مخکې موندنې عواید (انتقالي پسیف)

له هغو عوایدو څخه عبارت دي، چې په نغدي توګه لاســـته راځي خو د روانې حســـابي دورې پورې اړه نه لري بلکې مخکې موندل شوي دي. بناءً (انتقالي پسیف) د پورونو ښته لري او په لاندې ډول معامله کیږي.

د ربحې حاصل د یو قلم عاید په توګه د ګټې او زیان حســـاب ته لیږدول کیږي خو په پورتني مثال کې ربح د راتلونکي کال پورې اړوند ده، دغه پیسې د ربحې د حاصل په حساب کې کریډیټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي او په حســاب کې د لیږدوونکي پســیف په نوم کریډیټ کیږي او کولای شــو چې په لاندې توګه یې معامله کړو.

حسابي مجله: د سود د حاصل لپاره له انتقالی پیسف څخه ۶۰۰۰

C	د سود حاصل	D
1-6000		2-6000 اتصالي پسیف
0		0

د انتقالي پســیف تفاوت د دورې په پای کې د پسیف بیلانس شیټ خواته لیږدول کیږي او په نوي کال کې لومړۍ موجودي، لیږدوونکي پسیف ته لیږدول کیږي.

کله چې د انتقالي پســیف د ســود د سر رســید نېټه ډېټ او د سود د حاصل حساب کریډټ کیږي، د ســود د حاصل تفاوت د همدې دورې د ګټې او زیان حســاب ته انتقالیږي ،ځکه چې د همدې دورې اړوند دي، چې حسابي جمله او د معاملې طرز یې داسې دي:

حسابي جمله

انتقالي پسیف ته دسود له حاصل څخه ۶۰۰۰ افغاني

C	د ربح حاصل	D
3-6000 انتقالي پیسف		S,6000 په ګټه اوزیان
6000		6000

C	د انتقالی پسیف مخکې موندي عواید	D
AB-6000		3-6000 د ربح له حاصل څخه

C	ګټه اوزیان	D
د ربح حاصل 3-6000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) تعدیلي معادلې په لاندې جدول کې په پوره توګه بیانیږي:

تعدیلي معادلې					
نا تحصیل شوي عواید					
C	ګټه او زیان	D		شتمني	C	D
			انتقالي پسیف		
		تعدیلي معاملات (+)		تعدیلي معاملات (-)	له تعدیل پرته بیلانس
C	عواید	D		C	پورونه	D
تعدیلي معاملات (+)				نه تعدیل شوی بیلانس	تعدیلي معاملات (-)	

II تحقــق موندونکي عوایــد او مصــارف (Accrued revenue and expenses) او یا ټول طلبات او ټول پورونه: دویمه کټګوري د عوایدو تعدیلي معاملي او تحقق موندونکي لګښتونه دي، چې په دې اړه هم دوه ډوله حسابونو د تفکیک وړ دي.

الــف: تحقیق موندونکي عواید (نور طلبات) accural revenue: هر کله چې تصدي په یوه دوره کې خپل عواید تر لاسه نکړي؛ نو په محاسبه کې د تحقق موندونکي عوایدو یا د سایر طلبات په نامه درجیږي. لکه د کرایې عواید ، سود اود اسې نور.

ممکــن چــې تحقق موندونکي عواید د وخت د تیریدو له امله زیاتوالی وموميِ او یا ممکن د خدماتو د تر سره کولو له امله منځ ته راشي، چې تراوســه پورې نه په لاس راغلي او نه ټول شــوي دي، نوځکه دغه معاملات چې ورځني معاملات ندي، په حساباتوکې نه ثبتیږي.

تعدیلي معاملې د طلباتو د ښکاره کولو مستلزمې دي، چې په بیلانس شیټ کې شتون لري او دغه طلبات د عوایدو د هغې څانګې ښکارندوی دي چې په حاضره دوره کي نه دي ترسره شوي. تعدیلي معاملې د تحقق موندونکو عوایدو دشــتمنۍ د حساب او دکریډټ زیاتولولپاره د عوایدو په حساب کې تر سره کیږي.

مثــلاً: د ۱۳۸۸ کال د میزان په میاشــت کي د اعلانونــو نماینده ګي ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اعلانونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدماتــو د تــرسره کولو پــه مقابل کي خپلې کړې دي، اما تراوســه پوري يې پــه نغدي ډول له پيرودونکو څخه نه دي ترلاسه کړې او د ميزان تر۳۰ نيټې يې ترلاسه کوي، خو په حسابونو کې يې د عوايدو په توګه نه درجيږي او معامله يې په لاندې ډول ده.

حسابي جملې

د ټولو طلباتو لپاره د خدماتو له عوايدو څخه ۲۰۰۰۰ افغانۍ

د ليجر دفترونه:

C	خدماتي عوايد	D
1-20000 طلباتو ته		20000 په ګټه او زيان

C	ټول طلبات	D
20000 د ختم بيلانس		1-20000 د خدماتو له ګټې څخه

د ټولو طلباتو د حساب تفاوت د اکټيف بيلانس خواته ليږدول کيږي، ټول طلبات دا ښيي چې نماينده ګي له پيرودونکو څخه په کومه اندازه پور لري.

او پــه نــوي کال (نوې دوره) کې چې کله نماينده ګي د خپلو اعلانونه عوايد په لاس راوړي؛ نو په دې صورت کې حسابي جملې او د ليجر دفترونه کولای شو په لاندې ډول ترتيب کړو.

حسابي جملې

۱- د کسې لپاره له ټولو طلباتو څخه ۲۰۰۰۰ افغانۍ، د ليجر دفترونه يې په لاندي ډول دي.

C	ټول طلبات	D
2-20000 د کسې لپاره		1-20000

C	کسه	D
		2-20000 له ټولو طلباتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

B: تحقق موندونکي لګښتونه (نور پـوروړي) (ACCURED Expense): هر کله چې یوه تصدي له خپلو لګښتونو څخه یوه برخه په یوه دوره کې ادا نکړي؛ نو په دې صورت کې د تحقق موندونکـو لګښـتونو او یا د ټولو پوروړو په اړه خبرې کیږي. لکـه د ربح مصارف او د کارګرانو د اجورې او معاش مصارف. تحقق موندونکي مصارف لکه تحقق موندونکي عواید منځ ته راځي. په حقیقت کې تحقق موندونکي لګښـتونه د یوې کمپنۍ په حسـاب کې د یوې بلې کمپنۍ تحقق موندونکي عواید وي.

مثلاً: د یوې کمپنۍ د اعلانونو د نمایندګۍ تحقق موندونکي عواید، د ۲۰۰۰ افغانیو په لګښت تحقق موندلی او د پیرودونکي په حساب کې چې خدمات یې نه وي ترلاسه کړي، موجود وي.

دویم مثال: کله چې یوه تصدي د مالیاتو لګښـتونه د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښـت ادا نکړي او د مالیاتو محاسـبه په نغدي ډول ادا شـوې نه وي، خو بیا هم دغه لګښتونه باید د همدې دورې د ګټـې او زیان حسـاب ته ولیږدول شي، ځکه چې د همـدې دورې اړوند دي. همدارنګه د هغو لګښـتونو د پیژندنې لپاره چې د اوسـنۍ دورې په لړ کې منځ ته راغـلي مهم دي. د دې معاملې حسابي جملې په لاندې ډول دي:

۱ ـ د مالیاتو د لګښتونو لپاره له ټولو پوروړو څخه د تحقق موندونکو لګښتونو ۲۰۰۰ افغانۍ د دې معاملې د لیجر دفترونه په لاندې ډول ترتیبیږي:

د ټولو د اینینو پسیف تحقق موندونکي لګښتونه	
C	D
1-2000 د مالیاتو د لګښتونو لپاره	

د مالیاتو لګښتونه	
C	D
	1-2000 تحقق موندونکي لګښتونه

د دغـې تعدیـلي معاملې له درج کولو وروسـته د پوروړو په نورو حسـابونو کې د مالیاتو د لګښتونو حساب ډېر ښودل کیږي.

د دې تعدیلي معاملې له درجولو وروسـته د ټولو پوروړ په حسـاب کې د مالیاتو د مخارجو حساب زیات ښودل کیږي.

کله چې تصدي مالیات په نغدي ډول ادا کړي؛ نو په دې صورت کې د دفترونو حسـابي جمله

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې ترتیبیږي:

حسابي جمله: تحقق موندونکي لګښتونه:

۱ـ ټولو پوروړوته له کسې څخه ۲۰۰۰ افغانۍ

C	تحقق موندونکي لګښتونه	D
AB-2000		2-2000 له کسي څخه
0		0

C	کسه	D
2-2000 د تحقق موندونکو لګښتونو لپاره		AB-10000
0		0

د عوایــدو لپــاره تعدیلي معاملې او تحقق موندونکي لګښــتونه په لاندې جدول کې ښــودل شوي دي.

تعدیلي یا تصفیوي معاملات

تحقق موندونکي عواید euneveR deurccA		ټول طلبات	
C عواید	D	C پورونه	D
تعدیلي معامله (+)			تعدیلی معامله (+)

تحقق موندونکي لګښتونه Accured Revenue		ټول پوروړي	
C پوروړي	D	C لګښتونه	D
تعدیلي معامله (+)			تعدیلي لګښتونه

۲- د معاملاتو د تعدیل اړتیا: لکه څنګه چې مخکې یادونه وشوه، د بدهي او شتمنیو سم او مناسب ثبت، د تعدیلي معاملو واقعي راپور او په ټاکلي وخت کې په بیلانس شیټ کې د سرمایې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبت او همدارنګه د تصدۍ د نتيجې د مناسب تشخيص او تثبيت سربېره ګټې او تاوان په حساب کې (ګټه او تاوان) شــوني کوي، نوبناً دمعاملاتو د تعديل اړتيا په هره تصدۍ کې د دورې په پای کې يو ضروري او حتمي کار دی، چې بايد عملي اوترسره شي.

هغه معاملات چې دکال په جريان کې تعديل ته اړتيا لري عبارت دي له:

وسايل او اثاثيه (supplies)

پــه يــوه تثبيت يا Bussiness کې مختلف لوازم او وســايل کارول کيږي. د بېلګې په توګه يوه اعلانوونکې تصدي ممکن د وســايلو او اشتهاراتي لوازمو لکه د ګراف کاغذونه، ويډيويي فلمونه او د لويو پوســټرونو او داسې نور ووسايلو درلودونکي وي. کله چې وسايل او لوازم تهيه کيږي؛ نو د شــتمنۍ د يوه قلم په توګه ثبتيږي او د فعاليت د تر سره کولو پر مهال يوه برخه په بشــپړه توګه مصرفيږي؛ نو د وسايلو د حساب او د وسايلو د لګښتونو ترمنځ بايد يو مشخص توپير شتون ولري او لګښتونه، وسايل او لوازم په يوه دوره کې وښودل شي.

مثلاً: يوه اشــتهاراتي کمپني د سرطان په ۵ نېټه د ۲۵۰۰۰ افغانيو په ارزښــت اشتهاراتي وسايل اخلي او د سرطان په ۳۱ نېټه د ۱۰۰۰۰ افغانيو په ارزښــت اوس هم وســايل شــتون لري. نو د اثاثې واقعي لګښتونه ۱۵۰۰۰ افغانۍ دي، يعنې ۲۵۰۰۰ـ ۱۰۰۰۰ = ۱۵۰۰۰

حسابي جملې:

د اثاثې د وسايلو لپاره له کسې څخه ۲۵۰۰۰ افغانۍ.

د وسايلو له لګښتونو څخه ۱۵۰۰۰ افغانۍ

د ليجر دفترونه يې په لاندې ډول دي:

C	د وسايلو لګښتونه	D
	S,15000	2-15000

C	اشتهاراتي وسايل	D
	د وسايلو لګښتونوته 2-15000 S,10000 موجودی	1-25000 له کسي څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	کسه	C
AB 40000		1-25000 د اختياراتي مسايلو لپاره

لکه څرنګه چې معامله له تعديل وروسته ليدل کيږي ، د وسايلو موجودي ۱۰۰۰۰ افغانۍ او د لګښتونو وسايل ۱۵۰۰۰ افغانۍ دي، په هغه صورت کې چې تعديل نه رامنځته کيږي ، د سرطان د مياشتې لګښتونه کم ليدل کيدل اوددې دورې خالص عواید د ۱۵۰۰۰ افغانيو په ارزښت زيات ليدل کيدل او همدارانګه د شـخصي شتمنۍ او پانګې حساب هم د ۱۵۰۰۰ افغانيو په ارزښت د سرطان په ۳۱ نېټه په بيلانس شيټ کې لوړ معلوميدل.

بيمه Insurance

ډېرې کمپنۍ بېلابېلې بيمې لکه د اورسـوزونې بيمه، د سـوداګريز مال د غلا بيمه، د ترافيکي پېښو بيمه او داسې نورې لري.

د بيمې د محافظت مصارف د حق البيمې د مخکې ورکړې په واسطه تشخيص کيږي.

د حـق البيمې موده معمـولاً يوکال يا ډيره وي، هر کله چې يوه کمپنۍ حق البيمه ورکوي، د شـتمني د (بيمې مخکې ورکړې) په حيث هغه ثبتوي او د دورې په پای کې د حسـاباتو د تړلو پر مهال اړينه ده، تر څو د بيمې د لګښـتونو د تشـخيص لپاره د بيمې د لګښتونو حساب ډېټ شي، او د بيمې د مخکې ورکړې حساب کريډټ شي.

مثلاً: د سرطان په څلورمه نېټه ۶۰۰۰ افغانۍ د اور لګېدنې حق البيمه ورکوي، د يو کال لپاره د خسـارې جبران د سرطان د مياشـتې له لومړۍ نېټې څخه پيليږي او د بيمې مياشتني لګښتونه ۵۰۰ افغانۍ دي چې د روان کال د ۹ مياشتو لګښتونه ۴۵۰۰ افغانۍ کيږي.

حسابي جملې او د دې معاملې د ليجر دفترونه په لاندې ډول دي.

حسابي جملې:

۱ ـ له کسې څخه د مخکې ورکړې د لګښتونو لپاره ۶۰۰۰ افغانۍ.

۲ ـ د مخکې ورکړې لګښتونو څخه د بيمې د لګښتونو لپاره ۴۵۰۰ افغانۍ (۹ × ۵۰۰ = ۴۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیجر دفترونه:

D	کسه	C
AB 40000		1-6000 S,34000
40000		40000

D	د بیمې راتلونکي لګښتونه	C
1-6000		2-4500 د ختم بیلانس S,1500
6000		

D	د بیمې لګښتونه	C
2-4500		S,4500 په ګټه او زیان
4500		4500

کله چې تعدیل رامنځته نه شي، د دورې په پای کې ۴۵۰۰ افغانۍ لګښت کسر او صافه ګټه ۴۵۰۰ افغانۍ ډېره ښودل کیږي او همداراز په بیلانس کې شخصي پانګه او شتمني د ۴۵۰۰ په ارزښت زیاته ښودل کیږي.

ب: د تحقیق موندونکو عواید او مصارفو د معاملو تعدیل ته اړتیا (ټول پوروړي او ټول طلبات)

۱ـ تحقق موندونکی سود (Accured Interest) ; په یوه تصدۍ کې تحقق موندونکی سود، له تصدۍ څخه د باندې اشخاصو د ګټې یا پانګې اچونې څخه عبارت دی. چې وخت یې پوره شوی، خو تادیه شوی نه دی. د دې معاملې د ثبت او تعدیل طرز د لاندې بیلګې په واسطه څرګندیږي:

نماینده ګي د یوه پور سند چې نسبتاً اوږد مهاله وي، د ۵۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت امضاء کوي، چې د ۱۲٪ د سود نرخ دی. د سود پیسې چې له دې مبلغ څخه حاصلیږي په دریو لاملونو پورې تړلي دي:

۱ ـ د پیسو اسمي ارزښت چې ورکړل شوي.

۲ـ د سود نرخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ـ د قرض موده

بناً میاشتنی سود په دې مثال کې ۵۰۰ افغانۍ دی، چې په لاندې ډول ارزول کیږي:

د سود پیسې	=	د تعویض شوې پانګې موده	*	د کلني سود نرخ	*	د اسمي پیسو ارزښت
500				12		5000

AF * 12% * 1/12 = 500 AF 50000

او یا $\frac{50000*12*30}{100*360}=500$ یوه میاشتنۍ ربح

میاشتني سود ۵۰۰ افغانۍ، د دریو میاشتو سود (۵۰۰ × ۳ = ۱۵۰۰) ۱۵۰۰ افغانۍ دی، د یوې میاشــتې په موده کې د وروســتۍ دورې د تحقق موندونکو لګښــتونو تعدیلي معامله په لاندې ډول ده:

حسابي جملې: د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) وړ سود څخه د سود د لګښتونو لپاره (ټول پوروړي) ۵۰۰ افغانۍ.

د سود د لګښتونو له ټولو پوروړیو څخه ۵۰۰ افغانۍ

C	د ورکړې وړ سود (ټول پوروړي)	D
	4/ 31 500	

C	د سود لګښتونه	D
	4 / 31 500 له سودڅخه د ورکړې وړ	

د ســود حســاب، د پورحساب د مخکې ورکړې یو حســاب دی او د پور د حساب په بدل کې ورڅخه ګټه اخیســتل کیږی، تر څو په یو طرف کې د ســود یوه اندازه را وښیي او په بل طرف کې پور تشخیص کړي. په دې صورت کې چې تعدیلي معاملې رامنځته شوي نه وي، پورونه او د سود لګښتونه کم ښودل کیږي او له شخصي پانګې او سوچه ګټې څخه ډېر ښودل کیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحقق موندونکي معاشات Accured Salaried

د مامورینو د معاشاتو ځینې ډولونه د خدماتو له ترسره کیدو وروسته ادا کیږي.

د مثـال په ډول: د اعلانونو (اشـتهارات) پـه ځایناده ګې کې د کارګرو مـزدوري او معاش د سرطـان د میاشـتې په ۲۸ نېټـه ورکول کیږي او که په جنترې کې ولیـدل شي چې ۳ کاري ورځې د سرطـان په میاشـت کې د مزدورې او معاش باقي پاتـې دي او دغه درې ورځې معاش د تحقق موندونکو لګښـتونو په توګه پیژندل کیږي، کـه ورځنی معاش ۲۰۰ افغانۍ وي، د ۶۰۰ افغانیو په ارزښت د کارګرو درې ورځنی معاش په لاندې ډول تعدیلیږي:

حسـابي صورت: د مزدورې د لګښـتونو لپاره له مخکې ورکړي مزد څخه ټول پوروړي د ۶۰۰ افغانیو په ارزښت.

C	د ورکړې وړ سود	D
4 / 31 600		

C	د سود لګښتونه	D
	31/4 600	

د محاسبوي پرواونو کړنلارې

که په دې کې تعدیلي معاملې نه وي رامنځته شـوي، د مزد او معاش د لګښـتونو حسـاب او پورونه په لاندې ۸ پرواونو کې خلاصه کیږي.

د ۶۰۰ افغانیو په ارزښـت کم شـودل او د شخصي پانګې او سـوچه ګټې حساب ۶۰۰ افغانۍ زیات شودل.

۳ ـ مشـکوک طلبات: د عوایدو او لګښـتونو سمه او مناسـبه پرتله د مشکوکو طلباتو د ثبت مسـئلې د لګښـتونو پـه توګه ده او همدارنګه د طلباتو سـمه ارزونه دا ایجابـوي، تر څو د غیر قابل طلباتو حصول مشـخص او وروسـته دا په اثبات رسـیږي چې د غیر قابل طلباتو فیصدي په کومه اندازه ده او له بله لوري اقتصادي حالت او دطلباتو موده هغه عناصر دي چې د مشکوکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلباتوپه تخمین کې رول لري.

د موضــوع دروښــانتیا لپاره فرض کړئ چې مشــکوک طلبات ۱۶۰۰۰ افغانــۍ دي او تعدیلي معامله يې په لاندې ډول ده.

C	مصحح طلبات	D
16000 د استهلاک طلباتو		

C	د طلباتو استهلاک	D
	16000 د طلباتو تصحیح	

د محاسبوي مرحلو طرزالعمل

محاسبوي مرحلې په لاندې اتو مرحلو کې خلاصه کيږي:

۱ ـ د معاملاتو ژورنال جوړونه: په عمومي ژورنال کې د معاملاتو ثبت لکه څرنګه چې تاريخي شتمني ده، ثبتيږي.

۲ ـ د ثبــت شــويو عددونو لېږدول، ډېــرول او کمول له عمومي ژورنــال څخه د هغه اړوندو حسابونو ته د حساباتو د تخفیف په خاطر.

۳ ـ دآزمايښتي بيلانس تهيه کول: د حسابونو د زياتولو او کمولو د ثبت تعادل.

۴ ـ د حســابي دورې د ختمېدو د حســابونو صحيح جوړونه: د تصحيحاتو د ثبت د موسودې قضيه په عمومي ژورنال کې او حسابونوته د هغه ليږدونه.

۵ ـ د تصحيح يا تعديل شــوي آزمايښــتي بيلانس تهيه: د دويم ځل لپاره تهيه کول د زياتونې د ثبتولو تعادل.

۶ ـ د مالي ګټې او زيان د حساب د تهيې صورت:

- د عوايدو د حساب صورت د يوې دورې د فعاليت پايلې ښيي.
- د پانګې د حســاب صورت د مالک د حق بدلونونه په شــتمنۍ کې د يوې دورې په جريان کې ښيي.

۷ ـ د دورې د پای د حســابونو د تړنې او ثبت ليږدول: د حســابونو تړنه د دې څرګندونه کوی چې د لګښــتونو او عوايدو د حســاب شــخصي برداشــت ثبت ته چمتو اود راتلونکې دورې وقايعوته حسابي کړي او همدارنګه د حسابونو تړل د سوچه ګټې او زيان ليږدول دمالک د پانګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حساب ته لاره اواروي.

۸ ـ د وروســتي ازمايښــت د بيلانس تهيه کول: په دي مرحله کي ډاډ ترلاســه کيږي چې د وروستيو حسابونو پاتې شوني د حسابونو له ټرنې څخه بيلانس ته ليږدول کيږي .

البته دغه مطلب د ورک شيټ په پاڼه کې يو ځای شوی، چې وروسته به په پشپړ ډول بيان شي. ..

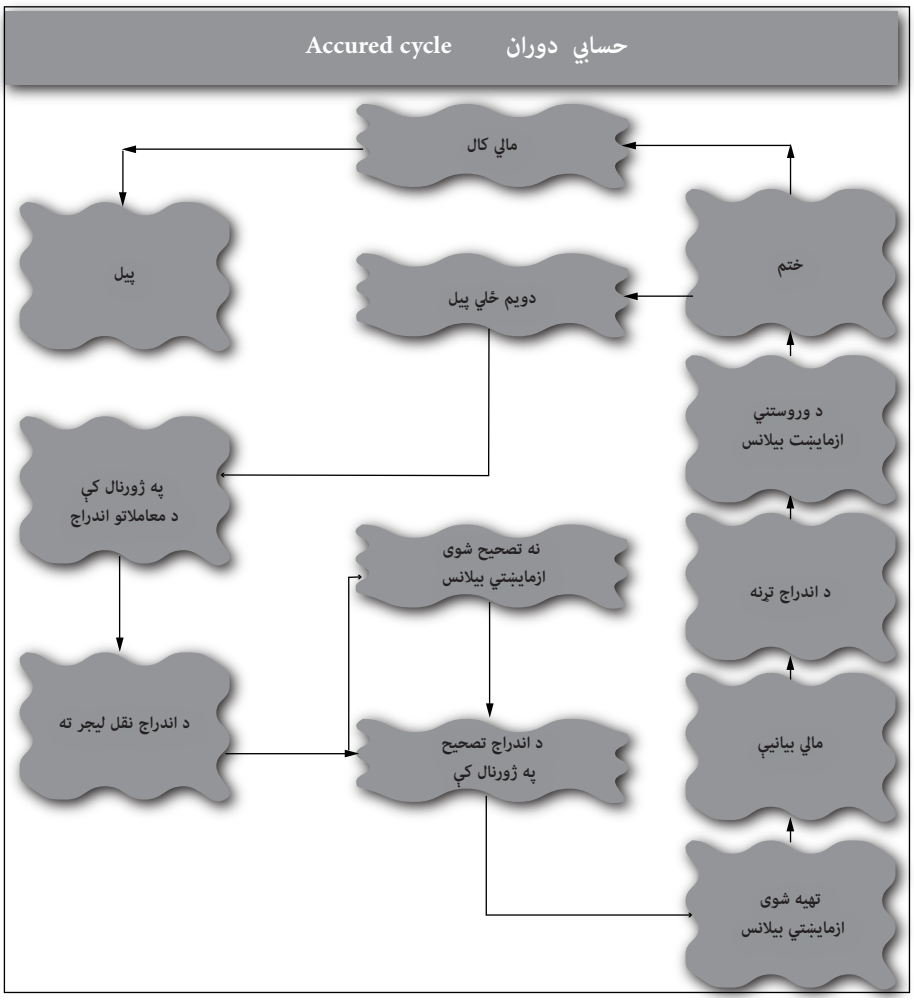

د محاســبوي کړنلارې پلي کول د يوشرکت د بيلانس له پای ته رســيدنې څخه په ګټې اخيستنې سره او هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې رامنځته کيږي، په لاندې ډول يې په پام کې نيسو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احمد شاکر سوداګریز شرکت پای ته رسېدلی بیلانس په. ..... نېټه

Passive	Acctive
شخصی پانګه 329000	ثابتې شتمنۍ مير
ټول پورونه تحقق موندونکي لګښتونه 4000	100000 تجهيزات
ليږدوونکی پسيف: د لګښتونو مخکی	ګرځنده شتمني :
ورکړه 1000	20000 مال
داينين 10000	7000 کسه
	120000 بانکي شتمني
	2000 د مخکې ورکړې لګښتونه
	3000 تحقق موندونکي عواید (ټول طلبات)
344000 = 344000	

هغه معاملې چې د دورې په لړ کې را منځ ته شوې دي په لاندې ډول دي:

– په تيرکال کې تصدي د بيمې لګښتونه د وړاندينې (پيشکي) په توګه ۲۰۰۰ افغانۍ تاديه کړې وې. چې په نوي کال کې يې نېټه سرته ورسيده.

– په تير کال کې يو شخص د کرايې له درکه ۳۰۰۰ افغانۍ له تصدي څخه پورې ؤه په نوي کال کې يې نوموړې پيسې د بانکي ليږدونې په واسطه ترلاسه کوې.

– يـوې تصدی پـه تېر کال کې د خپلې قرضـې ګټه چې له ۱۰۰۰ افغانيـو څخه ډېره وه په پېشکي ډول په لاس راوړه چې په نوي کال کې د هغې موعد پوره شويدی .

– تصدي په تيرکال کې د معاشونو له درکه ۴۰۰۰ زره افغانۍ پورورې وه چې اوس دغه پيسې د بانکي ليږدونې له لارې ورکوي.

– په نغدي توګه ۱۵۰۰ افغانۍ نغدي مزد ورکول کيږي.

– تصدي ۳۰۰۰ افغانۍ په نغدي توګه کميشن ترلاسه کوي.

– تصدي په ۱۲۰۰۰ افغانيو په نغدي توګه مال پلوري. .

– د ۱۰۰۰۰ افغانيو په قيمت د امتعې وروستۍ موجودي د موجود عمل په واسطه تثبيت کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پای (اختتامیه) معاملې

– د تهیې له قیمت څخه په غیر مستقیمه توګه ٪ ۱ د تعمیر استهلاک

– په غیر مستقیمه توګه د تهیې له قیمت څخه ٪ ۱ د تجهیزاتو استهلاک.

– هغه مزد چې په پنځمه معامله کې ورکړ شــوی د روان کال د حوت میاشتې پورې اړه لري، چې د راتلونکي کال د ثور ۳۱ نېټې پورې دوام مومي.

– هغه کمیشــن چې په ۶ معامله کې حاصل شــوی د روان کال د دلوې له میاشــتې څخه د راتلونکي کال د جوزا تر ۳۱ نېټې پورې دوام لري.

– یو څوک د کرایې له امله ۵۰۰۰ افغانۍ د تصدۍ پوروړی دی.

– یو څوک د مالیې د نه ورکولو له امله د تصدۍ ۵۰۰ افغانۍ پوروړی دی.

A: د ژورنال د دفتر تهیه اوترتیب کول:

شمېره	نېټه	تفصیلات	l/f	ډېټ	کریډیټ
۱	11/29	د بیمې لګښت		2000	
		له مخکې ورکړې (پیش پرداخت) څخه			2000
		د مخکې ورکړې نېټه پای ته ورسېده			
۲	11/29	بانکي شتمنۍ ته		3000	
		له تحقق موندونکو عوایدو څخه (سایر طلبات)			3000
		د بانک له لارې د تېر کال کرایه ترلاسه شوه			
۳	11/29	د عوایدو وړاندې موندنې (پیش دریافت) ته (پسیف اتصالي)		1000	
		د ربح له حاصل څخه			1000
		د تصدۍ د ربحې د موندنې نېټه پای ته ورسېده			
۴	12/5	تحقق موندونکو لګښتونوته (ټول داینین)		4000	
		له بانک څخه			4000
		د بانک له لارې د تېر کال د معاشونو ورکول			

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	12/20	د مزد لګښت ته		1500	
		له کسې څخه			1500
		په نغدي توګه مزد ورکړ شو			
۶	12/25	کسې ته		3000	
		د ارزونې له حاصل څخه			3000
		د کپن حاصل نقد لاسته راغی			
۷	12/28	کسې ته		12000	
		د امتعې له پلورنې څخه			12000
		په نغدو باندې امتعه وپلورل شوه			

B: د لیجر دفترونو ته د معاملاتو لیږدول او تجزیه:

C	کسه	D
د لګښت مزد S-15000 د پای بیلانس S,20500		AB-7000 6-3000 د کمیشن له حاصل څخه 7-12000 د امتعې له پلورنې څخه
22000		22000

C	بانکي شتمنۍ	D
نور پوروړي 4000-4 11000-s د پای بیلانس		AB 12000 2-3000 نور طلبات (غوښتنې)
15000		15000

C	تحقق موندونکي عواید (نور طلبات)	D
بانکي شتمنۍ 2-3000 0-s		AB3000
3000		3000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د اکټیف +لګښتونو مخکې ورکړه	D
د بیمې لګښت ته 1-2000 0-s		AB-2000
2000		2000

C	د عوایدو د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) انتقالي پسیف	D
AB-1000 S,0		3- 1000 د ربحې حاصل
1000		1000

C	**د امتعې اخیستل**	D
10000 د پلورل شوې امتعې قیمت S – 10000 د پای بیلانس		AB-20000
20000		20000

C	**تحقق موندو نکي لګښتونه**	D
AB4000 S,0		4-4000 له بانک څخه
4000		4000

C	د امتعې پلورل	D
7- 12000 کسې ته		10000 د امتعې د اخیستنې قیمت S-8000 د پلورنې حاصل
12000		12000

ربح

C	تحاصل	D
3-1000 انتقالي پسیف		S,1000 ګټه او تاوان
1000		1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د بيمې لګښت	C
1-2000 انتقالي اکتيف	S,2000	
2000	2000	

D	د مزد لګښت	C
5-1500 له کسې څخه	S-1500 ګټه او زيان	
1500	1500	

D	د کميشن حاصل	C
S-3000 ګټه او زيان	6-3000 له کسې څخه	
3000	3000	

D	تجهيزات	C
AB -100000	S-100000 د پای بيلانس	
100000	100000	

D	تعمير	C
AB-200000	S,200000	
200000	200000	

ازمايښتي بيلانس (Trail Balance)

ازمايښتي بيلانس د حسابونو لېست او هغه بيلانسونه دي؛ چې په يوه حسابي دوره کې ترتيب کيږي. د ازمايښتي بيلانس مهم هدف دا دی چې ليجر ته د ژورنال له ليږد وروسته د حسابونو رياضيکي ډبټ او کريډټ سمون همداراز دغه بيلانس هغه غلطۍ او تېر وتنې چې په ژورنال کې ثبت شوي او ليجر ته ليږدول کيږي، روښانه کوي او سربېره پردې د مالي راپور د جوړولو لپاره ګټور وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت دغو ټکو ته په کتو سره تهیه شوی ازمایښتي بیلانس په لاندې ډول وړاندې کوي:

د نا تصحیح شوي ازمایښتي بیلانس تهیه او ترتیب.

د حسابونو نوم د بیلانس حسابونه	L/Fصفحه لیجر	کریډټي پیسې	ډبټي پیسې
تعمیر			200000
تجهیزات			100000
امتعه			20000
کسه			20500
بانکي شتمني			11000
پانګه		329000	
پوروړي		10000	
د عوایدو او لګښتونو حسابونه			
د امتعې پلورل		12000	
د ریحې حاصل		1000	
د کمیشن حاصل		3000	
د بیمې مخارج			2000
د مزد مخارج			1500
مجموعه		345000	345000

D: د معاملاتو تعدیل او پای ته رسونه:

د تعمیر استهلاک ٪ ۱ په غیر مستقیم ډول د ثبت د میتود د تهیه کولو له میتود څخه.

د تعمیر قیمت ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ

٪ ۱ د استهلاک فیصدي

$$\text{د تعمیر د استهلاک سلنه} = \frac{200000.1}{100} = 2000\,AF$$

د استهلاک پیسې په لاندې توګه اړوندو حسابونو کې درج کیږي:

حسابي صورت: د استهلاک له مصحح څخه د استهلاک مخارجوته ۲۰۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

C د تعمیر د استهلاک مصحح	D
29/12 2000 د تعمیر د استهلاک مخارج	S-2000 د پای بیلانس
2000	2000

C د تعمیر د استهلاک مخارج	D
S-2000 په گټه او زیان کې	21/12 2000 د تعمیر تصحیح
2000	2000

B: د تجهیزاتو استهلاک ۱٪ د تهیې له قیمت څخه د ارزونې میتود په غیر مستقیم ډول سره.

د تجهیزاتو د تهیې قیمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ.

د استهلاک فیصدي ۱٪

$$1000AF = \frac{100000.1}{100}$$ د تجهیزاوتو د استهلاک فیصدي

اړوندو حسابونو کې د استهلاک پیسې په لاندې ډول درج کیږي:

- په حسابي صورت کې د ژورنال دفتر: د تجهیزاتو له استهلاک څخه د مخارجو استهلاک ته ۱۰۰۰ افغانۍ.

د لیجر دفترونه:

C د تجهیزاتو د مصحح استهلاک	D
د تعمیر استهلاک 1000	S-1000
1000	1000

C د تعمیر مخارج استهلاک	D
S-1000	1000مصحح تعمیر
1000	1000

C: هغه مزد چې په پنځمه معامله S کې ۱۵۰۰ افغانۍ پرداخت شوی ؤ د روان کال د حوت دمیاشتې څخه د راتلونکي کال د غویي د میاشتې تر ۳۱ پورې دوام لري.

دغه معامله په لاندې ډول تعدیل او په اړوندو دفترونو کې درج کیږي:

تفصیلات	C	D
د لګښت مخکې ورکړې (پیش پرداخت) ته (انتقالي اکتیف) د مزد له مخارجو	1000	1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتیف لکښت مخکې ورکړه (پیش پرداخت	
D	C
29/12 C-1000 د مزد له مخارج څخه	S,1000
1000	1000

د مزد مخارج	
D	C
29/12 S-15000	C-1000 له اتصالی اکتیف څخه کټې او تاوان ته S-500
1500	1500

D: هغه کمیشــن چې په شــپږمه معامله کې ۳۰۰۰ افغانی حاصل شوی ؤ د جاري کال د د ســلواغې اوکب په میاشــتو پورې اړه لري او د راتلونکي کال د غبرګولي میاشتې تر ۳۱ نېټې پورې دوام کوي، چې دغه معامله په لاندې ډول ده:

په حسابي حالت کې: د مخکې ورکړې عواید (اتصالي پسیف) د کمیشن حاصل ته ۱۸۰۰ افغانۍ.

د حاصل کمیشن	
D	C
D-1800 د حاصل کمیشن څخه S-Fi 1200 په کټه او زیان کې	6-3000 له کسې نه
3000	3000

د عوایدو مخکې ورکړه انتقالي پسیف	
D	C
S-1800 د پای بیلانس	D- 1800 د حاصل کمیشن ته
1800	1800

E: یوځــوک د کرایــې له امله ۵۰۰ افغانۍ د تصدۍ پــورې دی، چې دغه معامله په لاندې ډول په اړوندو حسابونو کې درج کیږي:

په حســابي حالت کې: تحقق موندونکو عوایدو ته (نورې غوښــتنې) د کرایې له حاصل څخه ۵۰۰۰ افغانۍ.

تفصیلات	C	D
تحقق موندونکو عوایدو ته د کرایې له حاصل څخه نورو غوښتنوته	5000	5000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C د کرایې له حاصل څخه D	
E-5000	29/12 S-5000 په ګټه او زیان
5000	5000

د نورو غوښتنو تحقق موندونکي C عواید D	
29/12 S-5000 د ختم بیلانس	E-5000 د کرایې له حاصل څخه
5000	5000

F: تصدي د مالیاتو د نه ورکولو له امله ۵۰۰ افغانۍ پورې ده، دغه معامله په لاندې ډول تعدیل شوې او په اړوندو حسابونه کې درج کیږي.

حسابي حالت: د مالیې مخارجوته له تحقق موندونکو لګښتونو څخه (نورو پورونو ته)

د نورو پورونو تحقق موندونکي C لګښتونه D	
29/12 F-500 د مالیې لګښتونه	S-500 د ختم بیلانس
500	500

C د مالیې لګښتونه D	
S-500 په ګټه او زیان	F-500 29/12 نورو پورونو ته
500	500

دغه معاملې چې وروســته ازمایښتي بیلانس او وورک شیت ته وړل کیږي، په لاندي شکل په حسابونو کې درج کیږي:

D: په یووالي (توحیدي) ډول له تعدیل وروسته ژورنال ته د معاملاتو اندراج (تصحیح)

د حسابونو نوم	ډبټ	کریډټ
A د تعمیر د استهلاک مخارجوته د تعمیر د استهلاک مصحح	2000	2000
B د تجهیزاتو د استهلاک مخارج د تجهیزاتو د استهلاک تصحیح	1000	1000
C-د لګښتونو مخکې ورکړه (اکتیف انتقالي) د مزد مخارج	1000	1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D: د کمیشن حاصل ته د عوایدو له مخکې ورکړې څخه (پسیف انتقال)	1800	1800
E: تحقق موندونکي عواید (نورې غوښتنې) د کرایې له حاصل څخه	5000	5000
F: د مالیې له مخارجو څخه د تحقق موندونکو عوایدو څخه (نور پورونو)	500	500

دغه تعدیل شــوې معاملې د ورک شیټ د تعدیلاتو ستونونو ته لیږدول کیږي ، هغه حسابونه چې د تعدیلي معاملاتو له امله اغیزمن شــوي، مخکیني ازمایښــتي بیلانس کې شتون نه لري او د ازمایښــتي بیلانس ســتونونه په کې درج کیږي او وروســته له هغه څخه د تعدیلاتو ستونونه درج کیږي او متوازن حالت غوره کوي.

E: تعدیل شوي آزمیښتي بیلانس (Adjusting Trail Balance)

وروسته له هغه چې ټولې تعدیل شوې معاملې په ژورنال او لیجرکې ثبت شي، یوبل آزمایښتي بیلانس ترتیبیږي ،چې هغه د تعدیل شــوي آزمایښــتي بیلانس په نامه یادیږي. دغه آزمایښــتي بیلانس د ټولو حسابونو د ارقامو بیلانسونو په ګډون هغه بیلانسونه چې د دورې په لړ کې تعدیل شــوي، نــیي. د دې آزمایښتي بیلانس د ترتیب موخه دا ده، چې د ټولو هغو مالي معاملاتو اغیزې وښیي چې په مالي دوره کې منځ ته راغلي او یا څرګندې شوې وي.

د شرکت آزمایښتي بیلانس په لاندې بڼه ترتیبیږي:

دغه آزمایښتي بیلانس د شرکت له لوري په۲۹\۱۲ تاریخ تصحیح کړل شوی.

د حسابونو نوم	Life	C	D
تعمیر			200000
تجهیزات			100000
امتعه			10000
کسه			20500
بانکي شتمني			11000
د انتقالي اکتیف دمصارفو مخکې ورکړه			1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحقق موندونکي عوايد او ټولې غوښتنې (طلبات)			5000
پانګه	329000		
د انتقالي پسيف د عوايدو مخکې ورکړه	1800		
د ټولو پوروړو تحقق موندونکي لګښتونه	500		
پوروړي	10000		
د تجهيزاتو او تعمير د استهلاک مصحح	3000		
د عوايدو او لګښتونو حسابونه			
دپلورني حاصل	2000		
د سود حاصل	1000		
دکرايې حاصل	5000		
د کميشن حاصل	1200		
د بيمې مخارج			2000
د مالیې مخارج			500
د مزد مخارج			500
د تجهيزاتو او تعمير د استهلاک مخارج			3000

۱. د حساباتو تړل (closing)

هغه پروسه چې په عمومي ډول د موقتي حسابونو (Tomporang) لپاره د مالي دورې په پای کې پکار اچول کيږي، د حســابونو د پروسې د تړنې تر عنوان لاندې يادیږي. دغه پروسه حسابونه د راتلونکې دورې لپاره آماده کوي.

په دې پروسه کې د ټولو عوايدو اومصارفو د حسابونو بيلانس (د ګټې او تاوان اقلام) يوه جلا انتقالي حساب ته چې د سوچه پايلې د حساب په نامه يادیږي، ليږدول کيږي.

دغــه حســاب د مــالي دورې پــه پای کي ترتيبيــږي. په دې حســاب کــې د دورې عوايد او لګښــتونه يــو د بل په مقابــل کې راوړل کيږي او هغه ســوچه پايله چــې د دورې ګټه اوزيان ښــيي، استخراجيږي. وروسته بيا د شخصي پانګې حساب ته چې په انفرادي او تضامني شکل په تصديوکې شتون لري او يا د نه ويشل شوې ګټې حساب ته په سهامي شرکتونو کې ليږدول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت د عوایدو او لګښـتونو حسـابونه چې مخکې ترتیب شـوي دي کیدای شي په لاندې ډول د ګټې اوتاوان حساب ته انتقال او د تصدي سوچه پایله استخراج شي.

C	د ګټې او زیان حساب	D
د کرایې حاصل 5000		2000 د تعمیراتو د استهلاک مخارج
د کمیشن حاصل 1200		1000 د تجهیزاتو د استهلاک مخارج
د سود حاصل 1000		2000 د بیمې مخارج
د پلورنې حاصل 2000		500 د مزد مخارج
		500 د مالیې مخارج
		S-3200 سوچه ګټه
9200		9200

C	شخصی پانګه	D
AB-32900		S-332200
3200 ګټه		
332200		332200

P	شرکت د ۱۳۸۷ د حوت د ۲۹ بیلانس شیټ	A
شخصي پانګه 332200		ثابتې شتمنی:
د مصارفو د مخکې ورکړې انتقالي پسیف 1800		200000 تعمیر
د تولو داینینو تحقق موندونکي مصارف 500		100000 تجهیزات
داینین 10000		ګرځنده شتمني
د تعمیر د استهلاک مصحیح 2000		11000 بانک
د تجهیزاتو د استهلاک مصحیح 1000		10000 امتعه
		20500 کسه
		5000 تحقق موندونکي عواید (نورطلبات)
		1000 د مخکې ورکړې مصارف (انتقالي اکتیف)
347500		347500

(c) ketabton.com: The Digital Library

وورک شیټ (WORK SHEET)

حســابي چارې د حسابي دورې په پای کې دا ایجابوي، ترڅو آزمایښتي بیلانس، پای موندونکې معاملې، مالي صورت حساب او د ګټې او زیان حساب تهیه او ترتیب شي.

له دې امله چې د یوې دورې د پای په معاملو کې ډېر جزیات مطرح وي، نو ځکه غلطي هم په ډېرې اسانۍ سره رامنځته کیږي ، یا هرکله چې دغه غلطۍ او تېروتنې په ژورنال اوپه حسابي دفاترو کې تصحیح نشي، نو وروسته د قناعت وړ پایله په لاس نشي راتلای.

ژورنال او لیجر دواړه د دایمي ثبت اســناد دي، چې ممکن هغه د لاس یا کمپیوټر په واســطه ترتیب شي، له طریقو څخه یوه طریقه چې په اسنادو کې د تېروتنو د ثبت مخنیوی کوي د وورک شیټ ترتیب کول دي.

د حسابي دورې په پای کې د ورک شیټ په لاسي محاسبوي سیستم کې یوه پاڼه ده، چې د لسو ســتونو درلودونکې ده، چې په لاندې شــکل کې ښودل شوې ده. د حسابي دورې پای د ټولو اړینو ارقامو د درج او تنظیم په موخه د کار د آســانتیا په خاطر طرحه شــوی دی. د ورک شــیټ ستنې په لاندې ډول دي:

– د نه تصحیح شوي آزمایښتي بیلانس لپاره ستنې.

– د معاملاتو د تعدیل ستنې.

– د تصحیح شوي آزمایښتي بیلانس ستنې.

– د مالي حسابونو ستنې (ګټه اوتاوان)

– د بیلانس شیټ ستنې.

ورک شــیټ د بیلانس شــیټ د ګټې او زیان د حســاب په بدل کې نه اســتعمالیږي، بلکې د معلوماتو د ویشنې او راټولونې غیر رسمي سند او لاره ده، چې د تصدي د مالي حسابونو د جوړولو لپاره ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د تصدي لپاره د ارزونې د پاڼې جوړونې یو ډاډ، د سمې محاسبې په زمینه کې او یا د حسابونو تهیه له اضافي جزیاتو سره وړاندي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي لنډيز

۱- د تعديلي معاملاتو لپاره د اړتيا په هکله څرګندونې:

د تعديلي معاملاتو ټاکنه ځکه ضروري ده، چې د عوايدو او مخارجو سمه مقايسه د وخت د يوې دورې په لړکي ترسره شـوې، نو دهغې دورې پايله بايد په سـمې طريقې سره وارزول شي او له بل لوري د حسابي دورې بيلانس شيټ بايد دقيق او سم وي.

۲ ـ د محاسبوي پړاوونو کړنلاره:

مهم او اساسي محاسبوي پړاوونه د تعدلي معاملاتو په پام کې نيولو سره عبارت دي له:

۱ ـ د معاملاتو تشخيص او اندازه کول .

۲ ـ په ژورنال کې د معاملاتو ثبت .

۳ ـ ليجر ته د معاملاتو ليږل .

۴ـ له تعديل څخه وړاندې آزمايښتي بيلانس.

۵ ـ تعديلي معاملات.

۶ ـ له ترتيب او تعديل وروسته د آزمايښتی بيلانس.

۷ـ د مالي حسابونو تهيه کول.

۸ ـ د کال په پای کې د حسابونو تړل.

۳- د ارزونې يا د ورک شيټ پاڼې تهيه کول چې د ۱۰ ستونونو درلودونکي وي.

د لومړي بيلانس لپاره (نه تعديل شـوي ، تعديلي معاملات ، دويم آزمېښـتي بيلانس (تعديل شوي) دګټې اوزيان حساب او بيلانس شيټ جلا ستني لري.

دتصدی له دې پاڼې څخه کيدای شي ټولې هغه معاملې چې د مالي حسابونو لپاره ضرور دي، تر لاسه شي.

دا پاڼه د محاسبې يوه غير رسمي لاره ده، چې دکار د آسانتيا لپاره ورځخه ګټه اخيستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي پوښتنې

لومړنۍ پوښتنې:

د جوزا په میاشت کې په یو طبي خدماتي شرکت کې لاندې معاملې ترسره شوي:

د جوزا په لومړۍ نېټه

دغه طبي شرکت خپل فعالیت د ۲۰۰۰۰ افغانیو په سرمایه پیلوي.

د جوزا په دویمه، د دفتر د تجهیزاتو اخیستل د ۱۷۲۸۰ افغانیو په ارزښت په پور.

د جوزا په څلورمه د کرایې ادا کول د فعالیت د ځای لپاره د ۶۸ افغانیو په ارزښت.

د غبرګولي په پنځمه د اثاثیې پیرودل د ۹۱۱۲ نغدو افغانیو په ارزښت.

د جوزا په اتمه د ناروغانو لپاره د ۱۹۶۰ نغدې افغانۍ تر لاسه کول.

د جوزا په لسمه د دفتر د لګښتونو ورکړه په نغدي ډول د ۴۳۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په څوارلسمه د پیسو د بیل ادا کول د ناروغانو له لوري د طبي خدماتو لپاره د ۵۱۲۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په اتلسمه د یوه استونکي د پور ورکونه د ۳۶۰۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په نولسمه شخصي پرداخت یا ادا کول ۳۰۰۰ افغانۍ.

د جوزا په شلمه د هغو د لګښتونو اداکول په نغدي ډول.

معاشات د ۱۴۰۰ افغانیو په ارزښت.

د دفتر متفرقه لګښتونه ۳۳۰ افغانۍ

A: د ژورنال په دفتر کې معاملې ثبتې کړئ.

B: پورتنۍ معاملې په اړوندو لیجرونوکې ثبتې کړئ

C: آزمایښتي بیلانس ترتیب کړئ

دویم تمرین:

په لاندې ډول د شرکت ازمایښتي بیلانس وړاندې کیږي:

د احمد شرکت د حوت د یویشتمې آزمایښتي بیلانس

د حسابونو نوم	D	C
کسه	1500	
غوښتنې (طلبات)	13000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشکوکوغوښتنو (طلباتو) لپاره تخصیص		1100
ځمکه	35000	
تعمیر	120000	
د تجهیزاتو لپاره راتلونکي فرسایش		38400
د مخکې ورکړې بیمې حق	150000	
د پانګې اچونې برخه		70000
بهرني	9000	
عواید		400000
د جنس له لارې عواید		82000
د کرایې عواید		200000
دعامه خدمتونو لګښتونه	54000	8100
د معاشاتومصارف	80000	15400
د ساتنې اوځارنې لګښتونه	24000	
مجموع	815000	815000

الف: د دې آزمایښتی بیلانس اقلام لیجرته ولیږئ؟

ب: د پورتني آزمایښتي بیلانس د ورکړل شویو معلوماتو په پام کې نیولو سره دکلنیو تصفیوي معاملاتو لاندیني معلومات ترتیب او په لیجر کی یی ثبت کړئ؟

۱ ـ له تعمیر څخه زمونږ د ګټې موده پرته له پاتې ارزښت څخه ۲۵ کاله وړاندوینه (پیشبیني) شوې ده. د فرسایشاتو په ارزولو کې مستقیم خطي میتود په پام کې نیول شوی دی؟

۲ ـ کلني تجهیزات ۱٪ فرسایش کیږي؟

۳ ـ بیمه چی دکال په لړ کې یې می

عاد پوره شوی دی بالغ پر ۳۵۰۰ افغانیو دی؟

۴ ـ هغه عواید چې د کرایې له لارې لاســته راغلي دي د ۱۱ میاشــتو اړوند دي او د حوت د میاشتې کرایه تر اوسه پورې لاس ته نه ده راغلې؟

۵ ـ داسې تخمین کیږي چې ۱۵٪ طلبات غیر قابل حصول دي؟

۶ ـ پاتې معاشونه ۳۶۰۰ افغاني پر شرکت باندې پر اوښتي دي، چې تراوسه پورې نه دي ورکړل شوي؟

۷ ـ شرکت خپلو غړو ته د ۸۹۰۰ افغانیو په ارزښت پیسې رسوي.

۸ ـ تصفیه شوی ازمایښتي بیلانس ترتیب کړئ؟

۹ ـ د ګټې او زیان حساب مالي حسابات او بیلانس شیټ ترتیب کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې او زیان حساب

ټولیزه موخه:

د تصدۍ د نتیجې د تثبیت د عمده وسیلې په توګه له ګټې او تاوان څخه د استفادې طرز او ترتیب.

د زده کړې موخې: د دغه څپرکي په پای کې محصلین وتوانیږي چې په دې فصل کې لاندې مهم مطالب زده کړي:

- د ګټې او زیان د حساب ګټه او محدودیتونه وپیژني.
- د ګټې او زیان د حساب د یو مرحله ییز او څو مرحله ییز ترتیب په طرز باندې وپوهیږي.
- د ګټې او زیان له حساب څخه په ګټې اخیستلو وپوهیږي.

د ګټې او زیان حساب او د هغو اړوند معلومات

د ګټې او زیان حساب: د ګټې او زیان حساب چې اکثراً د حاصلاتو او مخارجو د پور په نامه یادیږي، هغه حساب دی چې په یوه معینه حسابي دوره کې د یوې تصدي د فعالیتونو بریالیتوب او نه بریالیتوب څرګندوي. د پانګې اچونې تصدي او ډېر بنسټونه له دې حسابه د ګټې له تشخیص، د پانګې اچونې له ارزښت اود هغوی مالي اسبابو له ارزښت څخه چې په پور اخیستل شوي، ګټه اخلي. دغه حساب د پانګې اچوونکو او پور ورکوونکو لپاره یوه مرستندویه وسیله ده او هغوی کولای شي، د دغه مبلغ پربنسټ د راتلونکي نغدي جریان د ډاډ ګیرنې او نه ډاډګیرنې په اړه وړاندوینه (پیش بیني) وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې او زیان د حساب ګټې:

دغه حســاب د هغو کســانو لپاره چې د یوې تصدۍ یا شرکت مالي راپورجوړوي، د راتلونکي نغدي جریان د وړاندوینې په اړه مرسته کوي.

د مثــال په توګه: پانګه اچوونکي او کریدیــت ورکونکي له هغو معلوماتو څخه چې د ګټې اوزیان په حساب کې شتون لري ، په لاندی پراوونو کې ګټه اخلي.

۱ ـ د تصدي د تیرو فعالیتونو ارزونه: دګټې اوزیان په حســاب کې د عوایدو او لګښــتونو د مطالعې په واسطه ویلای شو چې په تیرمهال کې یوې تصد ۍ یا یوې کمپنۍ څرنګه فعالیت ترسره کړی او همدارنګه کولای شو چې د هغوی فعالیتونه د هغوي له سیالانوسره پرتله کړو.

۲ ـ د تصــدي د راتلونکــو کړنــو د وړاندوینې بنســټ: د تصدۍ د تیرمهــال د کړنو په اړه د معلوماتو ترلاســه کول کیدای شي د تصدۍ د راتلونکو فعالیتونو د سرته رســولو لپاره یوه غوره لار وي. خو په تیر وخت کې سل فیصده د تصدۍ بریالیتوب په دې معنی نه دی، چې تصدي به په راتلونکي کې هم بریالیتوب ترلاســه کوي. هغه وخت کیدای شي دغه وړاندوینه د ډاډ وړ نه وي او د راتلونکي دورې عواید، حاصلات او نغدی جریان په ښه اوسم ډول سره وړاندوینه شي، چې د تیرې او راتلونکې دورې په اړه یوه نږدې اړیکه د اجراأتو ترمنځ شتون ولري.

۳- د تصــدۍ د نغدي جریان په اړه د ډاډ د نه شــتون او ګواښــونو د اندازه کولو لپاره مرســتندویه وســیله: د ګټې او زیان د حســاب د مختلفو اجزاوو لکه عواید، لګښــتونه، ګټې او زیان په اړه د معلوماتو ترلاســه کول، لــه یوه لوري د هغوي اړیکې له یوه بل سره پیاوړې کوي او له بل لوري په راتلونکي کې د نغدي جریان یوه ټاکلي حجم ته د نه رســیدلو د خطر (ریســک) ارزونه کوي.

د مثال په ډول: د تحلیل او تجربې په واسطه د عایداتي سرچینو په هکله د یوې تصدۍ اجراأت ،چې موقتاً د تصدۍ په واک کې قرار لري، ډېر ګټور دي. ځکه چې خپله اجراأت معمولاً د عوایدو د تحلیل لپاره یو مهم دلیل تلقي کیږي.

نــو ځکــه د مداومو اجراأتو پایلــې اکثراً د راتلونکو اجراأتو د پیشــبینۍ لپاره نســبت موقتي اجراأتوتــه، د ډېــر اهمیــت وړ دي. لنډه دا هغه معلومات چې د ګټې او ضرر په حســاب کې د عوایدو لګښتونه د ګټې او زیان په اړه یې یادونه کیږي. د تصدي د مخکې اجراأتو د ارزونې لپاره بی اهمیته نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې اوضرر د حسابونو محدوديتونه

په دې خاطر چې ســوچه ګټه يو ډول وي او ګڼ شــمير فرضياتو ته انعکاس ورکړي؛ نو ځکه د ګټې او زيان له حســاب څخه ګټه اخيســتونکی بايد له دغو محدوديتونو څخه ګټه واخلي چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

۱ ـ هغه اقلام چې د اندازې وړ نه دي، په دې حساب کې په پام کې نه نيول کيږي.

د ګټې او زيان شــکل چې فعلاً ترګټې اخيســتنې لاندې راځي، له هغو اقلاموڅخه دی، چې د لاسته راوړنو په تعين او تشخيص کې رول لري ، ممانعت کوي. سربيره پردې چې دغه اقلام د يوې تصدۍ پر اجراأتو باندې د پام وړ اغيزه اچوي.

د مثال په توګه: هغه ګټې او زيانونه چې د درک وړ ندي ، مثلاً د يوې تصدۍ ارزښت د ګټې او زيان په حســاب کې نه ثبتيږي. خو په ځانګړي توګه کله چې د هغه ارزښــت په بدلون کې ډاډ شــتون ونه لري ، سربيره پر دې ډېرېو کمپنيو لکه (Microsoft , cisso system) دېروالی د پيرونکو د خدمتونو د مارک له نښــان څخه د توليداتو ښــه جنسيت تجربه کړي دی. چې فعلاً يو عمومي روش د داسې ارزښتونو د تشخيص لپاره انکشاف ندی کړی اونه منځ ته راغلی.

۲ ـ د هغې ګټې اندازه چې د مختلفو محاسبوي ميتودونو په واسطه پکار وړل کيږي ، اغيزمنه کيږي.

د مثال په توګه: يو کمپنۍ د خپلو ثابتو شــتمنيو د فرســايش لپاره د فرسايش له نزولي طريقې څخه ګټه اخلي، خو يوه بله کمپنۍ د فرســايش له خطي فر ســايش څخه ګټه اخلي ، فرض کړئ نور ټول فکتورونه ثابت يا مســاوي دي، د لومړۍ کمپنۍ ګټه لږه يا وی سربيره پردې چې کمپنۍ مشابهه وي.

۳ ـ لاسته راتلل د اندازه کولو يا د نفسي قضاوتونو په ګټه کي هم رول لري.

د مثال په توګه: يوه کمپنۍ د خپلې شتمنۍ اقتصادي عمر ۲۰ کاله اټکلوي، پداسې حال کې چې نورې کمپنۍ د داسې شتمنيو لپاره اقتصادي عمر ۱۵ کاله په نظر کې نيسي. يا په بل عبارت، يوه کمپنۍ د خپل غير قابل حصول مستردي او پورونو لپاره د يوښه پيغام فکرک وي، چې هغه د لګښتونو د کمښت او په ګټه او زيان کې د عوايدو د زياتوالي لامل ګرځي .

په لنډه توګه ويلې شــو هغه ټول محدوديتونه ، لګښــتونه، لاســته راوړنې او زيانونه چې منځ ته راځي او دغه معاملات دګټې او زيان په حســاب کی خلاصه کيږي، د ګټې او اندازه کولو دغه ميتودونه د معاملاتي طريقې په نامه يادېږي.

ځکه چې هدف ګټه ده چې زياتره په فعاليت متکي وي او د يوې دورې په لړکې څرګنديږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټــه کیدای شي په نورو شــکلونو کې صنف بنــدي شي. مثلاً د پیرودونکو په واســطه د تولیداتو اشکال، وظایف، عملیات، له عملیات نه پرته، مداوم او غیر مداوم، منظم او غیر منظم او نور.

د ګټې او زیان په حساب پورې تړلي اقلام چې تشکیل یې عمده عنصرونه تر سره کوي، رسمي تعریفات یې په لاندې ډول دي.

عواید Revenue: د یوې تصدۍ د شــتمنیو زیاتوالی، یا داجناسو د تولیداتو انتقال له مخې د یوې دورې په جریان کې د پورونو ادا کول، مخکې ترسره شــوي خدموتونه ،یا نور هغه فعالیتونه چې د عمده عملیاتو د تشکیلولو لامل شي د عایدو په نوم یادیږي.

لګښــتونهExpenses: د سیالو وســیلو وتل (خروج) او یا د شتمنیو استعمال او د هغو پورونو منځ ته راتلل، چې د تولیداتو او اجناســو د انتقال له مخې پیرودونکو ته ورکول کیږي، د لګښتونو پــه نــوم یادیږي. همدارنګه هغه خدمتونه چې تصدي مخکې تر لاســه کړي او د پورونو په توګه شتون ولري او یا د ځینو نورو لګښتونو منل چې د فعالیتونو د ترسره کولو له لارې د تصدي د نورو کارونو د پرمخ وړلو لپاره ترسره کیږي، هم د تصدۍ د لګښتونو په ډله کې شامل دي.

حاصــلات gains: پــه پانګه کې زیاتوالی، چې د تصــدۍ د فرعي معاملاتو په ترڅ کې چې د تولید د پروسې اړوند وي د حاصلاتو په نوم یادیږي.

هغه ګټه چې ونډه والو ته ورکول کیږی او د منل شوو لګښتونو له امله منځ ته راځي په دې حاصلاتو کې شامله نه ده (بیطرفه مخارج).

مخارج (Losses: هغه کم والی چې په ســوچه پانګه کې د تصدي د فرعي معاملاتو له امله منځ ته راځي، مخارج ورته ویل کیږي. یعنې هغه زیانونه چې د تصدۍ د پروسې اړوند نه وي او د معاملاتو له امله منځته راغلي وي.

د بېطرفه عوایدو مخارج ډېر شکلونه لري چې په لاندې ډول دي:

د پلورنې عواید، فیس ، د ســود عواید، توزیع شــوي ګټه ، د کرایې عواید. همدارنګه لګښتونه هم بیلابیل ډولونه لري لکه د هغو اجناســو لګښــت چې پلورل کیږي، سود، فرسایشات، د مزد او معاش او کارکوونکو کرایه د تصدي او مالیاتو پرسونل.

مخــارج او حاصلات هم بېلابېل ډولونه لري. مثلاً د پلورنې لــه لارې عواید، پانګه اچونه، د ثابتو شتمنیو پلورل، د پورونو د اداکولو له لارې مخارج، د زړښت او غلاکیدو له امله د شتمنیو له منځه تلل.

د ډېرو متشــبثینو او تصمیم نیوونکو لپاره یوه ځانګه له دې اقلامو څخه چې د ګټې او زیان په حساب کې یې انعکاس موندلي، د ټولو حسابونو په پرتله مهمه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکــه: پانګه اچونکي او پور ورکوونکي علاقه لري، تر څو د همدي اقلامو پربنســټ د تصدي د راتلونکــي په هکله د دقت او د ډاډ د نه شــتون وړاندوينه وکــړي؛ نو ځکه خو د ګټې او زيان د حســاب پــه هکله د مفصلــو معلوماتو درلودل له تصميم نيوونکي سره مرســته کوي، تر څو د راتلونکي نغدی جريان او همدارنګه د تصدي را تلونکي عوايد په ښه او دقيق ډول سره ارزيابي او وړاندينه (پيش بينی) يې وکړي.

۱- د ګټې او زيان يو پراويز حساب: د عوايدو په اړه د راپور ورکول، لګښتونه او د يوې تصدی حاصلات او مخارج په پراخه توګه د حســاب له ګټې او زيان څخه ګټه اخلي، په دې شــکل کې د ګټې او زيان حســاب کې يواځې دوه ګروپه عناصر شــتون لري چې له عوايدو او مخارجو څخه عبارت دي.

لګښــتونه د عوايــدو له مجموعې څخه منفي کيــږي او د تصدی ګټه او تاوان په لا س راځي، د يــوه مرحلــه ييز معنی دا ده، چې په يــو ځل منفي کولو سره د تصدی په پايله کې ګټه او زيان لاسته راځي.

همدارنګــه د خالصــې ګټې پر عايداتو باندې مالیات د لګښــتونو د وروســتي قلم په توګه په حساب کې راوړل کيږي.

د ۱ ـ ۲ په دغه شکل کې، د ګټې او زيان له حساب څخه ډېره ګټه اخيستل کيږي. که څه هم په وروستيو څو مرحله ييزو مثالونوکې د ګټې او تاوان حساب ته ډېر پام کيږی، خو بيا د يوې مرحله ييزې ګټې او زيان حساب د آسانوالي له امله چې يواځې عوايد او لګښتونه بيانوي ورڅخه ګټه اخيستل کيږي.

۱- ۲-د ګټې او زيان څو پراويز حســاب: ځينې خلک ادعا لري، چې د عوايدو او لګښــتونو د نورو اجراآتو د ارقامو شاملول د ګټې او ضرر حساب نور هم ګټور او روښانه کوي، چې دغه اضافي ويشنه عبارت ده له:

الف: د يوې کمپنۍ د عملياتي او غير عملياتي فعاليتونو جلاکول: د مثال په توګه: تصدي ډېری وخت دخپلو علمي فعاليتونو څخه ګټه اخلي او وروســته يوه بله ځانګه د عوايدو او حاصلاتو په نامه او په همدې ډول دګټې او ضرر په حساب کې د توليد له پروسې څخه د باندي د مخارجو او لګښــتونو يادونه کوي، چې دغه جلا کتګوري د عوايدو او لګښــتونو د سود له عوايدو، د متفرقه اقلامو د پلورنې له لارې حاصلات او خسارات له توزيع شوې ګټې او داسې نورو څخه عبارت ده.

ب: د دندو له مخې د لګښتونو ډلبندي: د مال التجاره لګښتونه، د توليد شويو اجناسولګښتونه، د پلورنې لګښــتونه، اداري لګښــتونه او داســې نور. دغه صنف بندي د اوسنۍ دورې د مقايسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره او په همدې ډول د لګښتونو د مقایسه کولو او نورو خانګو لپاره ډېر اهمیت لري.

د شرکت نوم
د ګټې او زیان حساب
2002کال - د دسمبر 31

عواید:

سوچه پلورنه.....2972413
د توزیع شوې ګټې له لارې عواید.....98500
د کرایې له لوري عواید.....72910
ټول عواید.....3143823

لګښتونه:

د تولیدشوو اجناسولګښتونه.....1982541
د پلورنې لګښتونه 453028
د سود لګښتونه 126060
اداري لګښتونه 350771
دمالیاتو لګښتونه پرعایداتو..... 66934
ټول لګښتونه..... 2979334
سوچه ګټه.....164489

په همدې اساس ویلی شو چې د عوایدو او لګښتونو د لا ډېرې ډلبندۍ لپاره د څو مرحله ییزې ګټې او زیان له حســابه ګټه اخیستل کیږي. دغه حساب یا راپور عملیاتي او غیر عملیاتي معاملې په جلا ډول ښــیي او همداراز د عوایدو اړوند لګښــتونه تر مقایســې لاندې نیسي او له بلې خوا د ګټې او ضرر د حســاب دغه شــکل د ګټې مشخصې برخې چې د محاسبې لپاره هغه نسبتونه چې د فعالیتونو د ارزونې لپاره او د تصدۍ د اجراآتو لپاره پکار وړل کیږي، برجسته کوي. د ۲ـ۲ شکل

د مثال په ډول: د ۲ـ۲ په شــکل کې څرګنده شــوې چې د دورې سوچه ګټو ته د رسېدلو لپاره درې پړاوونه ضروري دي:

لومړی پړاو: د پلورنې د خالصو عوایدو له لاسته راوړنې څخه عبارت ده.

دویم: د ناخالصې ګټې لاسته راوړل.

دریم: د دورې د سوچه ګټې ارزول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلورنې د خالصو عوایدو ارزول ډېر اهمیت لري، ځکه چې د تصدۍ منظم او عادي عواید د جــلا اقلامــو په بڼه په پام کې نیول کیږي او نامنظم او فرعي عواید په یوه بل ځای کې په ګټه او زیان کې محاسبه کیږي، چې په دې حالت کې د عوایدو میلان چې د تصدۍ د روانو فعالیتونو له لارې لاس ته راځي، چې په آسانه بڼه د درک او فهم وړ دي.

همدا ډول د ناخالصې ګټې ارزول د راتلونکو اجراآتو د ارزونې او د راتلونکو لاسته راوړنو لپاره ګټور دي، د هغه په واســطه کیدای شي ثابته شي چې یوه تصدي پخپل لاس کې د شــته منابعو په استعمال کې څومره بریالۍ ده.

بلاخــره د تصدۍ د عملیــاتي یا فعالیاتي ګټې ارزول د منظمو او غیر منظمو یا فرعي فعالیتونو تر منځ توپیر برجسته کوي.

همدارنګــه د عملیاتي ارزونــې د اغیزمنتیا لپــاره د مختلفو کمپنیو ترمنځ یــو محک یا معیار رامنځته کوي.

د ګټې او زیان څو مرحله ییز حساب په ۲ـ۲ شکل کې په لاندې ډول څرګند شوی دی.

۲-۲ شکل

د شرکت نوم د ګټې او زیان حساب د دسامبر 31 کال 2002			
د پلورنې عواید			
پلورنې			3053081
د پلورنې تنزیل		24241	
دپلورل شویو مالونو مسترد کول		56427	80668
د پلورنې خالص عواید			2972413
د پلورل شویو اجناسو لګښتونه			
د 2002 کال د جنوري میاشتې د لومړۍ نېټې موجودي زېرمې		461219	
د کال په جریان کې پیرودل	1989693		
د لیږونکي تنزیل	19270		
سوچه پیرودنه	1970423		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مالونو د لېږد رالېږد لګښتونه	40612	2011035	
د سوداګرۍ ټول مال چې د پلورنې وړدی		2472254	
د سوداګریزو مالونو زېرمې د 2002 د ډسمبر په وروستیو کې		489713	
د پلورل شویو اجناسو لګښتونه			1982541
د پلورنې نا خالصه ګټه			989872
د عملیاتي تولید لګښتونه			
د پلورنې د څانګې لګښتونه			
د پلورنې د څانګې د معاشاتو د لګښتونو او پلورنې کمیشن	202644		
د پلورنو د دفتر معاشونه	59200		
سفریه او تفریحي لګښتونه	48940		
داشتهاراتو(اعلانونو) لګښتونه	38315		
د مالونو لیږدول د ترانسپورتیشن لګښتونه	41209		
د لیږد رالیږد او د تهیې لګښتونه	24712		
د قرطاسیې لګښتونه			
د تجهیزاتو د فرسایش اوپلورنې وسایل	9005		
دتیلفون او انټرنیټ لګښتونه	12215		
اداري لګښتونه			
د دفترونو معاشات	186000		
د اداري کارکوونکو معاشونه	61200		
د قانوني او مسلکي خدمتونو لګښت	23721		
متفرقه لګښتونه	23275		
د بیمې لګښتونه	18059		
د تعمیر فرسایش	16000		
د دفتري تجهیزاتو فرسایش	2875		
د قرطاسیې لګښتونه او د دفتر لوازم	2612	350771	803799
د تصدي (شرکت) د فعالیتونو له لارې لاسته راوړنه			186073
ټول عواید اولاس ته راوړنې			
د اسهامو د پیرودنې له لارې عواید		98500	
د اجارې عواید		72910	171410

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول لګښتونه او زیانونه			357483
د قیمتی پانو سود او متوسط المدت پور			126060
په لاسته راوړنه (درامد) باندې د مالیاتو تروضع کېدو مخکې لاسته راوړنه			231423
په لاسته راوړنه باندې مالیات			66934
د دورې سوچه لاسته راوړنه			164489
ګټه د فې وندې (سهم) لپاره			$ 1.74

د ګټې او زیان څومرحله ییز حساب

د ګټې او ضرر دغه شکل نسبتاً ساده او آسانه دی او له دغه شکل څخه په عمل کې ډېره ګټه اخیستل کیږي او د مالي راپور د تهیې له امله په دې شکل کې، عنصرونه په دوه ډوله عوایدو او لګښتونو ویشل کیږي.

۱.د ګټې او زیان څو مرحله ییز حساب: د ګټې او زیان حساب په دې شکل کې، عواید او لګښتونه صنف بندي کیږي او د عملیاتي او غیر عملیاتي معاملاتو راپور په جلا ډول ښودل کیږي او همدا ډول د عوایدو اړوند مصارف تر مقایسې لاندې نیسي.

د ګټې او ضرر د حساب برخې

کله چې څو مرحله ییزه ګټه او زیان تر ګټې لاندې نیول کیږي؛ نو باید د هغه ټولې څانګې د هغه د فرعي څانګو په ګډون په پام کې و نیول شي.

عملیاتي څانګه

د عوایدو او لګښتونو هغه راپورونه چې د تصدۍ د منظمو فعالیتونو له امله منځته راځي د لاندې اجراتو درلودونکي دي:

۱ ـ د پلورنو یا عوایدو څانګه: فرعي څانګه ده چې پلورنې، د پلورنې تنزیل، مستردي (او داسې نور معلومات چې د پلورنو اړوند دي) شامل دي. د دې څانګې موخه د پلورنې سوچه عوایدو ته رسېدل دي.

۲ ـ د تولید شوو جنسونو د لګښت څانګه: دا هم یوه فرعي څانګه ده چې د پلورل شویو اجناسو لګښت ښیي او د عوایدو د پیدا کېدو لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ ـ د پلـور د لګښـت څانګـه: دا هم یوه فرعي څانګه ده چې د لګښـت ټـول اقلام په کې شاملیږي ، چې تصدي د پلورنو په خاطر هغه ترسره کوي.

۴ ـ د اداري لګښت څانګه (عمومي): دغه څانګه ټول اداري لګښتونه ښیي.

۲.غیر عملیاتي څانګه: دغه څانګه هغه عواید ښـیي چې د تصدۍ د اضافي یا فرعي فعالیتونو په نتیجه کې را منځ شوې وي. په دې څانګه کې هغه فوق العاده عواید او لګښتونه چې په یوه تصـدي کـې په غیر معمولي یا غیر عادي ډول را منځ ته کیږي، شـاملیږي او په دوو فرعي څانګو ویشل کیږي.

A- غیـر منظـم عواید او حاصلات: پـه دې څانګه کې ټول هغه عوایـد او حاصلات چې د تصدۍ د اضافي فعالیتونو له لارې لاسته راځي، ثبتیږي.

B- غیر منظم لګښـتونه او زیانونه: په دې څانګه کې هغه ټول لګښـتونه او زیانونه چې د تصدۍ د غیر منظمو یا اضافي فعالیتونو له لارې رامنځته کیږي، شامل دي.

۳.پر عایداتو باندې مالیات: په دې څانګه کې د مالیې لګښـتونه چې د دولت لخوا له عاید څخه اخیستل کیږي، ښودل کیږی.

۴.د دوام پرته د عملیاتو څانګه: هغه لاسته راوړنې یا زیانونه چې د سوداګرۍ د یوې څانګې د بدلون له امله رامنځته کیږي، په دې څانګه کې شامل دي.

۵. د اضـافي یا فوق العاده اقلامو څانګـه: غیرمعمول زیانونه یا حاصلات او څانګړي مواد په دې څانګه کې شامل دي .

۶.هغه اضافه اغیزې چې د محاسبوي پرنسیپ د بدلون له امله رامنځ ته کیږي.

۷.د فې وندې (سهم) لپاره لاسته راوړنه (د فې سهم عاید)

د ۱ـ ۲ـ ۳ـ ۷ څانګې د ۲ ـ ۲ په شـکل کې د ګټې او زیان په حسـاب کې ښـودل شوي دي. سره له دې چې د ګټې او زیان د عملیاتي څانګې محتویات په هر وخت کې سره ورته وي، خو د خامو موادو تهیه کوونکې کمپنۍ دې ته اړې نه دي، چې د ګټې او ضرر د حسـاب له دغه ډول څخـه کار واخلي. د ګټې او ضرر د حسـاب دغه ډول یواځې د تولیـدي او تجارتي کمپنیو لپاره د ګټې اخیستنې وړ دی.

معملـولاً مالي راپور چې د درېیم ګړي وګړو لپاره وړاندې کیږي د تصدۍ دننه د مالي راپور په پرتله مختصر او لنډوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې او ضرر خلاصه شوی (مختصر) حساب

په ځینو پراوونو کې د ګټې او زیان د یو مرحله ییز حساب په واسطه د یوې تصدۍ د لګښتونو بشپړ بیانول امکان نه لري.

دغه ســتونزه کېدای شي د ګټې او ضرر په حساب کې په مجموعي ډول سره د هرې څانګې د لګښت په وړاندي کولو سره حل شي، چې په دې صورت کې د ګټې او ضرر حساب په ډېره مختصره توګه وړاندي کیږي. همداراز د هغوکســانو لپاره د ګټې اخیســتنې وړ ګرځي، چې د ټولو عملیاتي اقلامو او شمیرو د معلوماتو د ترلاسه کولو علاقه ولري.

هغوی کولای شي مجموعي لګښت ته پام وکړي چې په حقیقت کې د هرې څانګې د لګښت استازیتوب کوي، د ګټې او د ضرر د حساب دغه ډول په ۳ ـ ۲ شکل کې ښودل شوی دی. سره له دې چې دغه ډول ډېر لنډ دی، خو بیاهم د ګټې او ضرر د حساب له ټولو اقلامو څخه استازیتوب کولای شي.

۳- ۲شکل

د ۲۰۰۲ کال د د سامبر د ۳۱ نېټې د ګټې او ضرر حساب

سوچه پلورنې		2972413
د پلورل شویو اجناسو لګښت		1982541
ناخالصه ګټه		989872
د پلور لګښت		453028
اداري لګښت	350771	803799
د عملیاتو عواید		186073
اضافي عواید او حاصلات		171410
مجموعه		357483
اضافي لګښتونه او زیانونه		126060
د مالیاتو له وضع کیدو څخه مخکې لاسته راوړنه		231423
پر لاسته راغلو (درامد) باندې مالیات		66934
سوچه کلنۍ لاسته راوړنه		164489
د هرې برخې ګټه		$ 74. 1

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي لنډيز

د ګټې او ضرر حســاب يو نتيجوي حســاب دی، چې د يوې تصدۍ د فعاليتونو د کاميابۍ او ناکامۍ په يوه ټاکلې حسابي دوره کې څرګند او روښانه وي او د ګټو او محدوديتونو لرونکی وي.

د ګټې او ضرر د حساب ګټې دا دي، چې د تصدۍ له مالکانو يا منيجرانو سره مرسته کوي. ترڅو د تصدي تېر فعاليتونه ارزيابي کړي او د تصدۍ د راتلونکو توپيرونو د اجراتو اساس وړاندې کړي.

د حســاب محدوديتونــه عبارت دي لــه: هغه اقلام چې د اندازه کولــو قابليت نه لري خو د تصدۍ په اجراتو باندې د پام وړ اغيزه لري، په دې حساب کې په پام کې نيول کيږي.

د ګټې او زيان د حساب په اړه د ګټې او زيان د حساب د اصطلاحاتو زده کول اړين دي.

عوايد

لګښتونه

حاصلات

مخارج

د ګټې اوزيان حساب، کولای شو په لاندې دوه ډولونو ترتيب کړو:

۲ ـ د ګټې او زيان يومرحله ييز حساب:

د ګټې او ضرر دغه ډول نســبتاً ســاده او آســانه دی او په عمل کې ورځخه ډېره ګټه اخيستل کيــږي، د مــالي راپور د چمتو کولو لپاره په دغه ډول کې عنصرونه او د لګښــت د عوايدو ګروپ ويشل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي پوښتنې

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ !

۱- د ګټې او زیان حساب د کومو حسابونو له جملې څخه دی او کوم مطالب څرګندوي؟

۲- پانکـه اچوونکـي او کریډټ ورکوونکي د ګټې او زیان له حسـاب څخه په کومو مرحلو کې ګټه اخلي؟

۳- ایا په تېر وخت کې د یوې تصدي موقعیت د تصدۍ راتلونکي لپاره تضمین کولای شي؟

۴- د ګټې او ضرر د حساب د اهمیت په هکله مطالب څرګند او روښانه کړئ؟

۵- آیـا کېدای شي د یوې تصدي ټول ارزښـتونه (د تصدي ګټې او ضررونه) د ګټې او ضرر په حساب کې درج شي؟

۶- ایا کولای شو د تصدۍ ټول ارزښتونه (ګټې او زیانونه) د ګټې په حساب کې درج کړو؟

۷- آیا ځاني او نفسي قضاوتونه او همداراز محاسبوي میتودونه کولای شي، چې د ګټې او زیان حساب تر اغیز لاندې راولي؟

۸- معاملاتي طریقه د ګټې او زیان په حساب کې کوم مطلب وړاندې کوي؟

۹- د ګټې او ضرر د حساب د کره انځورونو نومونه واخلئ؟

۱۰- د عوایدو او لګښتونو د اشکالو نومونه واخلئ؟

۱۱- د ګټې او زیان د یو مرحله ییز حساب طرز بیان کړئ؟

۱۲- د ګټې او ضرر د څو مرحله ییزو حساب د ترتیب طرز بیان کړی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلانس شیټ
Balance sheet Statement of Cash Flows

ټولیزه موخه:

د تصدۍ د حسابي وسایلو په توګه د نغدي جریان حساب او همداراز د بیلانس شیټ د ترتیب طریقه.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین وتوانیږي چې:

- د تصدۍ د بیلانس شیټ جوړښت تعریف او په هغه ږنا واچوي.
- د بیلانس شیټ ګټې او محدودیتونه روښانه کړي.
- د تصدي دبیلانس شیټ تهیه او ترتیب.

بیلانس شیټ او د نغدي جریان حساب
Balance sheet Statement of Cash Flows

بیلانس شیټ چې ځینې وختونه د تصدۍ د مالي وضعې د حساب په نامه یادیږي، په یوه معینه دوره کې د شرکت د وندې لرونکو شتمنۍ او پورونه په بشپړه توګه وړاندې کوي.

بیلانس شیټ په تصدۍ کې د شتمنۍ نغدې پیسې، د تمویل منابع، د پوروړو په مقابل کې د تصدۍ ژمنې او د شخصي پانګې په اړه بشپړ معلومات بیانوي. بناًء ویلای شو چې بیلانس شیټ د راتلونکي نغدي جریان په اړه د وړاندوینې یوه مهمه وسیله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس شیټ ګټې او محدودیتونه

الــف: د بیلانس شــیټ ګټې: لکه څرنګــه مو چې مخکې یادونه وکړه چې بیلانس شــیټ د شتمنۍ د پورونو او د ونډه لرونکو د سهم په اړه بشپړ معلومات وړاندې کوی، نو بناًء ویلای شو چې بیلانس شــیټ دیوې تصدۍ د شتمنۍ د جوړونې ارزونه او د تصدۍ د پایلو د محاسبې لپاره یو ښه بنسټ وړاندې کوي.

همداراز کولای شو د بیلانس شیټ په واسطه هغه ګواښونه چې تصدي ورسره مخ ده، وڅیړو او د راتلونکي نغدي جریان په هکله معلومات ترلاسه کړو، نوځکه ویلای شو چې بیلانس شیټ د سیالیت د تحلیل او د مالي وضعیت لپاره یوه ګټوره وسیله ده.

Liquidity یــا د پــولې کیدنې وړتیا پــه هغه وخت پورې اړه لري، چې په هغه کې شــتمني نغــدي بڼــه غوره کړي یا پــه نغدی ډول بدله شي او یا په هغه کــې د تصدۍ پورونه د دویم ځل لپاره ورسول شي.

پور ورکوونکی liquidity د لنډې مودې سره علاقه لري. یا په دې معنا چې په پیسو د بدلیدو وړ ارقــام ، لنــډې مودې ته لومړیتوب ورکوي لکه: نغدې پیســې یا د هغو معادل (چک، وکســل، اسهام او نور) په دې خاطر چې دغه اقلام د تصدۍ د پور ورکولو توان ښیي.

همــداراز ســهم لرونکي هــم د تصدۍ لــه دې وړتیا سره خپلــه لیوالتیا ښــیي، ځکه دوی د Liquidity په واســطه د ګټې د ویشــلو وړ برخه پیش بینې کړې او همدارنګه د اســهامو د نوي پیرودلو تصمیم نیولی شي.

پــه عام ډول سره ویلای شــو (هغه تصدي چې د پــولې کېدلو وړتیا یې ډېره وي، د ناکامۍ له خطر سره کمه مخ کیږي.

سیالیت (solvency) د یوې تصدۍ قدرت او توان د هغو پورونو بیا ورکونه چې نېټه یې هم پوره وي، ښــیي. د مثال په ډول که یوه تصدي د اوږد مهاله پورونو ډېره اندازه د خپلې پانګې او شــتمنۍ په پرتله ولري؛ نو د هغې تصدۍ په پرتله چې د دې پورونو اندازه په هغې کې کمه وي د کــم ســیالیت درلودونکې ده. هغــه کمپنۍ او تصدي چې د ډېرو پورونــو درلودونکي وي د نه سیالیت له خطر سره ډېره مخامخ وي، ځکه چې ډېره شتمني د ثابتو پورونو د ورکولو لپاره کاروي او اړتیا ورته لري.

تازه اونوی پور (د پیســو وړتیا) او ســیالیت د تصدۍ د مالي وضعیت په انعطاف باندې هم منفي اغیزه کوي.

د تصدۍ د مالي وضیعت انعطاف (Financial Flexibility) د تصدي د عیاریدو وړتیا د غیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

متوقعه ضرورتونو او فرصتونو په مقابل کی ښـيي لکه: يوه تصدي زياته پوروړې ده او همداراز نغدې پيســې او داســې سرچينې چې وکولای شي هغه پورونه چې نېټه يې پوره ده او ادايې کړي، محــدودې وي او يا هيڅ شــتون ونلــري، نو په دې حالت کې تصدي مــالي انعطاف پذيري نلري او پاتــې کېــل يې هم په خطــر کې دي. برعکس هغــه تصدي چې د ډېر مــالي انعطاف پذيرۍ درلودونکــې وي، نــو په نامســاعد حالت کې يې د پاتې کيدو چانس ډېــر دی او هم کولای شي د پانګې اچونې له متوقعه ضرورتونو پرته د امکاناتو او فرصتونوڅخه ســود مند شي؛ نو ځکه ويلای شو چې د ډېر مالي انعطاف منونکې تصدي، د ناکامۍ له خطر سره ډېره کمه مخ کيږي.

B: د بيلانس شيټ محدوديتونه: د بيلانس شيټ د ګټې اوزيان حساب په خپل منځ کې سره نــږدې دی او يــو له بل سره اړيکه لري، اکثراً هغه محدوديتونه چې د ګټې او زيان حســاب لري، بيلانس شيټ يې هم لري، چې ډېر مهم يې عبارت دي له:

۱ ـ په بيلانس شيټ کي ډېره شتمني او پورونه په لومړني لګښت کې ثبتيږي چې په پايله کې سره له دې چې د بيلانس شيټ معلومات له ځانګړي او خالص اعتبارڅخه برخمن دي، خو بياهم يوه انتقادي موضوع منځ ته راوړي او هغه داچې د بيلانس د اقلامو فعلي ارزښت په بيلانس شيټ کی نه ښودل کيږي.

د مثال په توګه: تصدي يوه شــتمني ده چې ممکن له پلورلو څخه وروســته يې ارزښت لوړ شي، چی دغه زياتوالی په بيلانس شيټ کې نه ښودل کيږي، تردې چې شتمني وپلورل شي.

۲ ـ د ځاني پرېکړې او تخمين اټکل د بيلانس په اقلامو کې ډېر وي.

د مثال په توګه: يوه تصدي اټکل کوي چې ځومره طلبات يا غوښتنې يې د راټولونې يا حصول وړ دي. ياد تعمير او ماشين آلاتو د ګټې اخيستنې موده او يا د پلورل شويو مالونو او د لاسي نورو شيانو د مستردۍ اټکل.

۳ ـ د اقلامو او شتمنيو ډېري ارزښتونه په بيلانس شيټ کې نه ثبتيږي ، په داسې حال کې چې په تجارت کې د هغوی رول او نقش ډېرښکاره دی.

لکه: تصدي دکاريګرو او کارکوونکو مهارتونه خصوصاً په کمپيوټر کې چې په اوسني عصر کې ورځخه زياته ګټه اخيســتل کيږي، په دې خاطر چې د دا ډول اقلامو د اندازه کولو، معنوي (ياغير مادي) ارزښتونه ستونزمن دي. بناً په بيلانس شيټ کې نه ښودل کيږي.

لکه د ډېرو پيرودونکو درلودل د ځيرنې اهميت او د يوې تصدۍ شهرت او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس شیټ د اقلامو ویشل

د بیلانس اقلام له دې امله ویشل کیږي، چې ورته اقلام په یوه ځانګه او یا یوه ګروپ کې ځای ونیسي، تر څو په جلا توګه د هغوی د راټولولو امکان رامنځته شي.

(FASB) یا د مالي محاسبې استندرد بورډ تل په دې ټینګار کړی چې د بیلانس اقلام په ګروپي بڼه د مجموعي ډول د وړاندې کولو په پرتله ډېر اوښپړ معلومات وړاندې کوي.

د ویشلو په واسطه اقلام په جلا توګه وړاندې کیږي، چې دا کار د پیسو د ارزونې او په راتلونکي مالي جریان کې د دقت او ډاډګیرنې زمینه برابروي، همداراز د تصدۍ مالي وضعیت د انعطاف وړتیا په دقیق ډول سره تشخیص کیږي.

په طبقو باندې د مالي راپور ویشل له تحلیل کوونکي سره مرسته کوي، ترڅو هغه اقلام چې مشابه او یا یو شان ځانګړتیاوې ولري، وویشي او همداراز هغه اقلام چې مشابه ځانګړتیاوې نه لري په جلا توګه یې په ګروپونو وویشي.

۱ ـ هغه شتمني چې د مختلفو ځانګړتیاوو درلودونکې وي او یا مختلفې دندې د تصدۍ په فعالیتونوکې ترسره کړي، په جلا اقلامو کې تنظیمیږي.

لکه: د تجارت د مال زېرمې، ځمکې، له حسابونو څخه تجهیزات، ملکیتونه.

۲ ـ هغه شتمني اوپورونه چې د تصدۍ د انعطاف او وړتیا مالي وضعیت بیانوي او د یو ډول مفهوم درولودونکي وي او یا په جلاتوګه وړاندې شي.

مثال: هغه شتمني چې د تصدۍ په فعالیتونو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، له هغې شتمنۍ څخه چې د پانګونې لپاره ساتل شوې، جلا کیږي.

هغه شتمني چې د پولې کېدو یا نقدي کیدو متفاوتې ځانګړتیاوې لري، په بیلانس شیټ کې د جلا اقلامو په توګه ثبت کیږي، دمثال په توګه:

Cash یا جلا قلم چې د جلا قلم زېرمې دي.

د بیلانس شیټ درې عمومي اقلام عبارت دي له شتمنۍ، پور او پانګې څخه.

چې په لاندې ډول تعریف کیږي:

A: شتمني:

د راتلونکې دورې ممکنې اقتصادي ګټې چې د یوه مشخص ارګان یاټولنې په واسطه د تېرو معاملاتو په اثر لاسته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

B: پورونه:

د درې ګونـــو اشـــخاصو په وړاندې د يوې تصدۍ هوکړه ليک چـــې د تېرې دورې له معاملاتو څخه منځته راځي.

C: پانګه:

د يوې تصدۍ د شـــتمنيو پاتې ګټه چې له شـــتمنيو څخه د پورونو له وضع کېدو وروســـته په لاس راځي، دغه اقلام وروسته په نورو فرعي ګړپونو ويشل کيږي.

د ۳ـ۱ شکل د يوه عمومي بيلانس شيټ بڼه وړاندې کوي.

د ۳ـ ۱شکل

بيلانس شيټ

پورونه او شخصي پانګه	شتمني
جاري يا روان پورونه اوږد مهاله پورونه شخصي پانګه د پانګې اسهام سرمايوي رسونې نه تو ضيح شوې ګټه	اوږد مهاله پانګه اچونه د ځمکې ماشين آلات تجهيزات غير مادي شتمنۍ نورې شتمنۍ

ممکن بيلانس شـــيټ په نورو شـــکلونو هم وړاندې شي. خو بيا هم له عمده شکل سره زيات فرق نه لري. که د تصدۍ بڼه، انفرادي تصدي يا تضامني شرکتونه وي؛ نو د پانګونې د برخې صنف بندي يې سره فرق لري.

جاري يا سياره شتمني

په جاري شـــتمنۍ کې کســـه اونورې هغه شتمنۍ چې د يوکال په موده کې په کسه بدليږي يا پلورل کيږي او يا مصرفيږي، شـــاملې دي. په منځني حال د اجناســـو او د حاصل شـــوو نغدو پيسو ترمنځ د فعاليت دوران چې د توليداتو د پلورنې له درکه چې د همدغو اجناســـو اومودو له امله په لاس راغلي دي.

همداراز د فعاليت دوران له پيسو څخه پيلږي او په زيرمو ، توليداتو، طلباتو او بيرته په پيسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای ته رسـیږي. کله چې په یوه کال کې څو دورې شـتون ولري، یوه کلنه دوره ورته ویل کیږي او که دوره له یوه کاله څخه ډېره وي، په دې صورت کي اوږد مهاله دوره ورته ویل کیږي.

جاري شتمني په بیلانس شیټ کې د پولې کیدلو (نقد نیګی) د خاصیت پر اجناسو باندې ثبتیږي.

د جاري شتمنیو پنځه عمده قلمونه عبارت دي له

(۱) کسي، (۲) لنډ مهاله پانګه اچونه، (۳) طلبات، (۴) زېرمي (اقلام، (۵) مخکنی ورکړه (پیش پرداخت). کسه د هغې د ظاهري ارزښت پربنسټ ثبتیږي.

لنډمهالې پانګې اچونې نه د مناسب ارزښت په واسطه قیمت ورکول کیږي او ثبتیږي. طلبات د هغو پیسو په واسطه چې د را ټولونې او یا هم د لاسته راوړنې وړ وي ښکاروندویي کوي.

زیرمـې په کم ارزښـت او یا هم د مارکیټ په قیمت ارزول کیـږي او د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) اقلام د هغه لګښت په واسطه ارزښت ګزاري کیږي. که پورتني اقلام په یوه دوره یا یوه کال کې د تغیر وړ نه وي د جاري شتمنۍ ډله کې نه محاسبه کیږي.

د مثال په توګه: که کسه د نورو موخو لپاره ذخیره شي یا د تصدي په جاري فعالیتونو او یاهم د تصدي د پورونو په اداکولو کې له هغه څخه ګټه وانه خیستل شي د سیارې یا ګرځنده شتمنۍ له ځانګې څخه خارجیږي.

په عمومي ډول سره ویلای شـو، هغه شـتمني چې د یوکال په موده کې یا په یوه دوره کې په پیسـو باندې د بدلون وړ نه وي او یاهم د تصدۍ د جاري پورونو په بدل کې ورکړل شي ، نود جاري شتمنیو په ډله کې شمیرل کیږي.

اما ځینې اسـتثناوې شـتون لري لکه: په هغو اسهامو کې پانګه اچونه چې د عادي شتمنیو له جملـې څخـه دي، یاغیر جاري شـتمني چې د منجمنټ یا د اداري موخو پـورې اړه لري او یا که چیرې تصدي یوه اندازه اسهام او یا قیمتي پاڼې ولري او هغه د اوږدې مودې لپاره وساتي نو باید د سیارې جاري شتنمي له جملې څخه محاسبه نشي.

کسه یا cash

په کسه کې سکې، بانک نوټونه، چک، نغدي فرسایش او هغه پیسې چې په بانک کې ایښودل شـوې وي او په هر وخت کې پرته له کوم قید څخه د لاس رسي وړ وي، شـاملې دي. معمولاً ټول هغه شـیان چې په بانک کې د امانتونو په توګه وسـاتل شي، د کسـې له جملې څخه عبارت دي. مثلاً چک او نور ورته امانات چې په هر وخت کې د اخیستنې وړ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ مهاله پانګه اچونه

ممکن ځینې کمپنۍ یا تصدۍ په هغو اضافي پیسو چې د تولیداتو په پروسه کې ورځخه ګټه اخل ، پانګه اچونه وکړي او کولای شي د نورو کمپنیو اسهام واخلي. دغه پانګه اچونه په لنډه موده کې په نغدو پیسو د بدلون وړ ده، دویم دا چې تصدي کله هم نغدو پیسوته اړتیا ولري دغه اسهام پلورلی شی؛ نو له دې امله د لنډمهالې پانګې اچونې په نوم یادیږي.

په دې ډول پانګه اچونه کې دوه شرطونه شتون لري: لومړی دا چې دغه ډول پانګه اچونه د اسهامو په اخیستلو سره په هر وخت کې د پلورنې وړ وي او یا په نغدو پیسو د پلورنې وړ وي، دویم دا چې کله تصدي نغدو پیسو ته اړتیا ولري له دغو اسهامو څخه ګټه اخیستلای شي.

طلبات

ډېرې تصدۍ خپل تولید شوي اجناس په پور پلوري، تر څو چې خپل ډېر اجناس وپلوري. د دې ډول پلورنو پایله د طلباتو (غوښتنو) په توګه په محاسبه کې ثبتیږي.

د پولي ادعاګانو د طلباتو د ډولونو اصطلاح، د نورو ټولو په مقابل کې، خلک، تصدي او شرکتونه په برکې نیسي. طلبات د ګرځنده یا دوراني شتمنیو یو عمده مبلغ جوړوي.

زېرمې (ذخایر)

د زېرمو د غوره اندازه کولو لپاره او یا زېرمه شویو اقلامو ته د ارزښت ورکولو لپاره د نزولي ارزښت له میتود څخه او یا د (FIFO, LIFO) له میتودونو څخه ګټه اخیستل کیږي.

مخکنې ورکړل شوي (پیش پرداخت) لګښتونه

دغه لګښتونه د ګرځنده شتمنیو له جملې څخه شمیرل کیږي او عبارت له هغو لګښتونو څخه دي چې مخکې ترسره شوي او پایله یې د یو مالي کال او یا دوره کې ترلاسه کیږي ، ځکه چې دغه لګښتونه د ګرځنده شتمنیوله جملې څخه دي. که چیرې ورکړل شوي نه وای، په راتلونکي کال کې د نغدي ورکړې (پیش پرداخت) لامل ګرځي.

د مثال په توګه: د بیمې لپاره او یا هم د کرایې او نورو لپاره مخکې ورکړه (پیش پرداخت)

اوږد مهاله پانګه اچونه: دغه ډول پانګه اچونه د لاندې شکلونو درلودونکې ده. په اسهامو کې پانګه اچونه د اوږدمهاله قرضې یا پور سند. په مادي ثابته شتمنۍ کې پانګه اچونه لکه ځمکه، تعمیر او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پا نګه اچونه په مختلفو اړخونو کې لکه د اســتهلاکي اړخونو قاعدې یا هغه پولې اړخونه چې د دســتګاوو د پرمختګ لپاره په مصرف رســیږي، درلودونکې ده. دغه ډول پانګه اچونه د اوږدې مودې لپاره رامنځته کیږي او د لنډ مهاله پورونو د حصول هیله نشته او له ګرځنده شتمنیو څخه وروسته په بیلانس شیټ کې ثبتیږي.

ملکیت (ماشین آلات، تجهیزات (ځمکه ثابته شتمني)

دغه شتمني د ګټې اخیستنې اوږده موده لري او د ثابتې شتمنۍ په نوم یادیږي. لکه ځمکه، تعمیرات، تجهیزات، معادن ځینې منرالونه، چې ټول دغه اقلام له ځمکې پرته د فرسایش وړ دي.

په بیلانس شیټ کې د دې شتمنیو فرسایش له پورتنیو اقلامو څخه تر هر قلم لاندې ښکاره کیږي.

غیر مادي شتمني

دا هغه شــتمني ده چې فزیکي شــتون نلري لکه: پتنت د چاپ حق، شهرت، یوه سوداګریزه علامه او داسې نور.

ټولې دغه شتمنۍ د فرسایش وړ دي، چې د ګټې اخیستنې موده یې ۵ کاله ده.

غیر مادي شــتمنۍ مهمې اقتصادي سرچینې دي. خو ارزښــتونه یې پیچلي دي؛ نو له همدې امله د مالي راپور تحلیل کونکی باید هغې ته پام وکړي او په کمه ورته ونه ګوري.

متفرقه شتمني

هغه اقلام چې په دې کټګورۍ کې شاملیږي، په عمل کې ډېر دي.

ځینې له هغو اقلامو څخه عبارت دي له: د اوږدمهاله مخکې ورکړې (پیش پرداخت) لګښتونه، د ځینو غیر مادي شتمنیو اوږ مهاله طلبات ،اقتصادي اړخ (وجوه)، د پلورنې لپاره ملکیت او داسې نور.

جاري پورونه Current Liabilities :

دا ډول پورنه عبارت له هغو پیسو څخه دي چې په لنډه موده یعني په یوه دوره کې ادا شي.

لکه: هغه پورونه چې د اجناســو د حصول او خدمتونو په مقابل کې رســول کیږي مثلاً مالي جاري مزد، لنډ مهاله پور او داسې نور.

هغه پیســې چې د خدمتونو د سرته رســولو او د اجناســو د لیږلو په مقابل کي په وړاندینې (پیشکي) ډول سره ترلاسه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: د کرایې له لارې عواید، د اشتراک له ا ړخه عواید او داسې نور.

ټول هغه پورونه چې په روانه دوره کې د اداکولو وړ وي. له اوږد مهاله پورونوځخه یوه برخه چې په همدې دوره کې رســول کیږي او یا هغه پورونه چې د تجهیزاتو د پیرودلو له اړخه په پور باندې رامنځته کیږي او نور.

پــه بیلانس کې د دې ډول پورونو د ثبت طریقه داســې ده چــې په لومړي سرکې د ربح پور ، وروســته له ربحې پرته پور او بیا لنډمهاله پورونه په ترتیب سره ثبت کیږي. او په دویم پراو کې هغه لنډ مهاله پورونه چې د اداکولو وخت یې پوره شوی وی، ثبتیږي.

د جاري پورونو په پرتله د جاري شتمنیو زیاتوالی د فعالیت یا د فعالې پانګې په نامه یادیږي. دغه پانګه د یوې تصدۍ سوچه اونغدې پیسې ښیي.

همداراز د تصدۍ د مالي غوښتنې د اداکولو د قدرت ښکاره کوونکې ده.

- **اوږد مهاله پورنه Long Term Liabilities:** اوږد مهاله پورونه عبارت له هغو پورونو څخه دي، چې په لنډ مهاله جاري دوره کې نه اداکیږي، خو په اوږد مهاله دوره کې د ادا کولو وړ دي.

لکــه: د قیمتي پاڼو د خپرولو له لارې پــور ، ربح درلودونکي اوږد مهاله پورونه، ځیني مالیاتي پیسې، اجاره، تقاعد او داسې نور.

اوږد مهاله پورونه چې په جاري دوره کې یې د ادا کولو موده سرته رســیږي، د جاري پورونو په بڼه محاســبه کیږي. البته دا هغه مهال وي، چې په اداکولو کې یې له جاري شــتمنۍ څخه ګټه اخیستل کیږي.

اوږد مهاله شتمني د لاندې درې شکلونو درلودونکې ده

۱ ـ هغه تعهدات چې په ځانګړو حالتونو کې څرګندیږي، لکه: د قیمتي پاڼو نشرول، اوږدمهاله اجاره، ربح درلودونکي اوږد مهاله پور.

۲ ـ هغه تعهدات چې د تصدۍ له عادي فعالیتونو څخه منځ ته راځي لکه: د ځینې مالیاتو تقاعد.

۳ ـ هغه تعهدات چې د راتلونکو پیښو اړوند دي لکه کړدیټي او داسې نور.

شخصي پانګه

شــخصي پانګه چې په ســهامي شرکتونو کې د ســهم لرونکو د پانګې تر عنوان لاندې راځي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلانس شیټ له مهمو او پیچلیو څانګو څخه ده.

شخصي پانګه اکثراً په دریو څانګو ویشل کیږي:

۱ ـ د پانګې سهم: د نشرشوو اسهامو اسمي ارزښت.

۲ ـ پر پانګې باندې اضافي اچونه(پرداخت): هغه اضافه پیسې چې د دوړې د اسهامو پر اسمي ارزښت باندې رامنځته کیږي.

۳ ـ نه توزیع شوې ګټه: هغه ګټه چې تراوسه پورې ویشل شوې نه ده.

د پانګې سهم د نشر شوو اسهامو د پیسو په واسطه د شرکت له لوري اندازه کیږي. په پانګه باندې اضافي اچونه (پرداخت) اکثراً د یوه مبلغ په واسطه ښودل کیږي، که څه هم اضافي پانګه او د موادو شکل وي یا نور اجناس، خو بیا هم یو ټاکلی مبلغ لري. نه توزیع شوې ګټه هغه پیسې دي، چې په سهم لرونکو باندې نه توزیع کیږي، بلکې د ځینو اهدافو لپاره د شرکت یا تصدي له لوري ساتل کیږي.

شخصي پانګه (د سهم لرونکوپانګه) په سهامي شرکتونو کې د انفرادي تصدیو او تضامني شرکتونو په پرتله فرق لري ، په تضامني شرکتونو کې دایمي پانګه او پانګه اخیستنه په جلا ډول ښودل کیږي.

په انفرادي تصدیوکې یو ټاکلی مبلغ د شخصي پانګې په نامه شتون لري.

د بیلانس شیټ شکل

د بیلانس له شکلونوڅخه یو یې چې ورڅخه ډیره ګټه اخیستل کیږي، د حسابي شکل په نامه یادیږي. چې شتمني یې کینې (چپ) خواته لیست کیږي او پورونه او شخصي پانګه یې ښې خواته لیست کیږي.

د بیلانس شیټ یو بل شکل د راپور ورکوونکي شکل په نامه یادیږي، چې په ۳ـ۳ شکل ښودل شوي دی.

د بیلانس شیټ نور شکلونه هم شتون لري خو ډېره ګټه ورڅخه نه اخیستل کیږي.

د مثال په توګه: د بیلانس په ځینو شکلونو کې جاري یا لنډ مهاله پورونه، له جاري یا ګرځنده شتمنۍ څخه وضع کیږي او پایله یې په بیلانس کې د ګټې اخیستنې یا کاري پانګې په نامه ښودل کیږي او یا ټول پورونه د شتمنۍ له مجموعې څخه تفریق کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت نوم

بیلانس شیت

دسامبر 31 کال 2001

جاري شتمني:

	کسه	شتمني
قیمتي پاڼې		42485
لنډ مهاله طلبات (غوښتنې)		165824
مشکوک طلبات	1850	163979
منځ مهاله طلبات		23000
زېرمې		489713
اثاثیه		9780
مخکې ورکړل شوي (پیش پرداخت) لګښتونه		16252
د جاري شتمنۍ مجموعه		773959
اوږد مهاله پانګه اچونه		87500

ثابته شتمني

ځمکه	125000
تعمیرات	975800
د تعمیر فرسایش	34120
د ثابتې شتمنۍ مجموعه	759600
غیر مادي شتمنۍ	100000

د تصدۍ شهرت

مجموعي شتمني	$ 1720554

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونه او شخصي پانګه (د شریکانو پانګه)

جاري پورونه

لنډمهاله پورونه.....50000

منځ مهاله پورونه.....197532

مخکې ورکړه (پیش پرداخت)..... 500

د مالي پور (د ادعا کولو مالیه).....62520

د ادعا کولو وړ مزد او معاش 9500

دپیرودونکو امانتونه 420

د جاري پورونو مجموعه..... 320972

اوږد مهاله پورونه

د ۱۲ کلونو لپاره اوږد مهاله پور..... 500000

مجموعي پورونه 820972

د ګډون والو پانګه

د اضافي پانګې ورکړه د اسهامو په بنه د ۳۰۰۰۰ برخو په شمېر چې رویتي ارزښت یې ۱۰ افغانۍ دی..... 30000

۴۰۰۰۰ برخې چې رویتي ارزښت یې یوه افغانۍ دی ۴۰۰۰۰۰ د پانګې اضافي ورکړه د پیسو..... 37500

د تصدۍ نه توزیع شوې ګټه..... 90082

دپورونو مجموعي او د ګډون والو پانګه..... 1720559

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي لنډیز

I: بیلانس شیټ: بیلانس شیټ عبارت له هغه حساب څخه دی چې په یوه تصدۍ کې د پانګې اچونې په اړه، د ټمویل سرچینې او د پور ورکوونکو په مقابل کې د تصدۍ تعهدات او د شخصي پانګې په اړه بشپړ معلومات وړاندې کړي، چې د لاندې ګټو او محدودیتونو درلودونکي دي:

الف: د بیلانس شیټ ګټې: بیلانس شیټ د تصدۍ د پایلو د محاسبې او هم د تصدۍ د پانګې، د ساختمان د ارزونې لپاره غوره بنسټ بلل کیږي؛ نو ځکه خو بیلانس شیټ د انعطاف منلې د سیالیت د تحلیل او د تصدۍ د مالي وخت لپاره یوه ښه او غوره وسیله ده.

ب: د بیلانس شیټ محدودیتونه: لکه څرنګه چې بیلانس شیټ د ګټې او زیان له حساب سره ډېرې نږدې اړیکې لري، اکثراً دا دواړو محدودیتونه یو بل ته سره ورته یعنې مشابه دي، چې مهم یې عبارت دي له:

د شتمنیو ثبت: په لومړي لګښت سره له دې چې په مارکیټ کې یې قیمت لوړ دی د مشکوکو طلباتو او غیر قابل حصول طلباتو په هکله د انفسي عادتونو د پلورونکو د مستردۍ تخمین او د فرسایشاتو د سنجولو د مختلفو میتودونو څخه استفاده او داسې نور چې د بیلانس شیټ حسابونه اغیزمن کوي.

ویشنه (تقسیم بندي): د بیلانس شیټ د اقلامو ویشل:

د راپور طبقه بندي (مالي حسابات) له تحلیل کوونکو سره مرسته کوي، تر څو هغه اقلام چې د ورته ځانګړتیاوو درلودونکي وي، په یو ګروپ کې تقسیم او کوم چې مشابه یا ورته خصوصیات نلري، په بیل ګروپ تقسیم بندي شي.

په بیلانس شیټ کې، هغه اقلام چې ګروپي بڼه لري نسبتاً ډېر او بشپړ معلومات وړاندې کوي.

لکه: د متفاوتو ځانګړتیاوو درلودونکي دي.

له یو بل څخه په بېلېدونکې په جلا اقلامو کې تنظیمېږي.

لکه: مالي زېرمې، د ځمکې اجاره، تعمیر، د ټرانسپورټ وسایل.

د بیلانس شیټ تهیه او ترتیب په عام ډول سره په دوه ډوله رامنځته کیږي:

۱ ـ د بیلانس شیټ یو عمومي شکل چې د بیلانس په کینو ستونونو کې د شتمنۍ پیسې او پانګه درجېږي، چې شخصي پانګه له پورونوځخه وروسته ترتیبېږی او په نورو شکلونو کې هم شتون لري، خو ځانګړې ګټه ورڅخه نه اخیستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغدي جريان حساب:

عبارت له هغه حساب څخه دی چې د تصدي د نغدي (نغدي لاسته راوړنه اوورکونه) جريان په هکله مفصل معلومات د يوې دورې په لړ کې تهيه او وړاندي کوي.

که د ګټې او ضرر حساب، بيلانس شيټ او د پانګې حساب درې واړه د دغه نغدي جريان په اړه چې د تصدۍ د معاملاتو د اجراأاتو په واســطه منځ، ته راځي معلومات وړاندې کوي. اما دغه معلومات کافي نه دي.

د نغدي جريان حساب خپلو موخو ته د رسيدو په خاطر لاندې راپورونه وړاندیزکوي.

۱ ـ په يوه دوره کې د معاملاتو جريان نغدي تاکيد

۲ ـ د پانګې اچونې معاملات.

۳ ـ د تمويل معاملات.

۴ ـ په نغدي جريان کې تغيرات (د نغدي جريان زياتونه).

په عام ډول سره د تصدي نغدو وســايلو د خروج او دخول محتويات. نغدي جريان په حساب کې په لاندې درې برخو ويشل کيږي.

۱ ـ معاملاتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه په کې شــامل دي، چې په پايله کي يي خالصه لاســته راوړنه منځته ته راځي.

۲ ـ د پانګې اچونې فعاليتونه: د ثابتو شتمنيو د پيرودنې او پلورنې فعاليت په بر کې نيسي.

مالي فعاليتوونه

د تصدۍ د پورونو او شخصي پانګې په هکله د تهيه طرز د نغدي منابعو داستعمال په ارتباط او هم د پورونو د ورکړې يا ادا کولو په اړه معلومات ورکوي .

د دغه حساب ګټه په دې کې ده چې تصدي کولای شي، چې خپل سيالیت او انعطاف منه د مختلفو شرايطو په مقابل کې ارزيابي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې

لاندې پوښتنوته ځواب ورکړئ !

۱ ـ د بیلانس شیټ د عمده اقلامو نومونه واخلئ او توضیح یی کړی؟

۲ ـ یو بیلانس شیټ څرنګه کولای شي چې د تصدۍ سیالیت او انعطاف لپاره یوه وسیله وي؟

۳ ـ غیر مادي شتمني ولې په بیلانس کې نه ښودل کیږي؟

۴ ـ د بیلانس شیټ اقلام د کوم معیار پر بنسټ او ولې طبقه بندي کیږي؟

۵ ـ د بیلانس شیټ ټول محدودیتونه توضیح کړئ؟

۶ ـ د بیلانس شیټ عمومي شکل چې د ډېرې استفادې وړ دی بیان یې کړئ؟

۷ ـ د نغدي جریان حساب ګټه اخیستنه ولې زیاته ده بیان یې کړئ؟

۸ ـ د نغدي جریان حساب موخه څرګنده او روښانه کړئ؟

۹ ـ د معاملاتي فعالیتونو د ډولونو او په تصدۍ کې یې د پایلې د اغیز په هکله معلومات ورکړئ؟

۱۰ ـ د پانګې اچونې فعالیتونه کوم فعالیتونه په برکې نیسي، په هکله یې یوه بېلګه وړاندې کړئ؟

۱۱ـ د تصدۍ د مالي فعالیتونو په اړه لازم توضیحات وړاندې کړئ؟

۱۲ ـ د دغه حساب مزایاوې او ګټې څرګندې او روښانه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخځليکونه

۱ ـ مالي او اداري حسابداري (ليکونکي پروفيسور ډاکټر حسن)

د دريګل د آلمان د روربوخوم په پوهنتون کې د مالي او اداري حسابداری لپاره د علمي کرسۍ آمر (د چاپ کال ۱۳۸۰ \ ۲۰۰۶)

۲ ـ د شرکتونو حسابداري- ليکونکی سکينه هما غنميي فرد

۳ ـ د شرکتونو محاسبه- ليکونکی ډاکټر سخي اشرف زی

۴ ـ دولتي حسابداري- ليکونکی حقايقي د اقتصاد پوهنځي استاد کال ۱۳۸۶

۵ ـ د تصدي اقتصاد- ليکونکی ډاکټر محمد انور دوست

۶ ـ د حسابداری او اداري د انستيتوټ او اقتصاد د پوهنځي د نوټونو لکچر

۷ – همداشـــان له ټولو کتابونو مجلاتو، د ايرن او افغانســـتان چاپ او د بنده له علمي راټولو شويو څخه استفاده شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونيز نصاب د پراختيا د رياست پيغام

د پوهنې وزارت د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت د ښوونيز نصاب د انکشاف رياست د ټولنې د عيني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلينو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې يې تخنيکي او مسلکي رشتې درلودې او لري يې، په لومړي سر کې يې تصميم ونيو، چې په ښـــوونيزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بيا کتنه وکړي او ورپســـې بيا د شاګردانو او محصلينو د درسي کتابونو د تاليف لپاره مبادرت او کوښـــښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حســـابداریـ څانګې د ښـــوونکو په ميړانې او همت سره د ادارې او حســـابداریـ درسي کتابونه تاليف شول تر څو په وړيا ډول د شاګردانو او محصلينو په واک او اختيار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوســـتونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابداریـ د مکاتبو له ښوونکو، ګرانو شـــاګردانو او د تخنيکي او مســـلکي زده کړو د چارو له متخصصينو او همدا شـــان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صميمانه هيله کيږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښـــوونکو او د ادارې او حســـابداریـ څانګې د مســـلکي غړو له لوري تاليف او تدوين شوي دي. د مســـلکي، تخنيکـــي او علمي مطالبـــو او مفاهيمو د څرنګوالي په هکلـــه خصوصاً د هغوی املايي او انشـــايي اشـــتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې ګرانو شـــاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شـــان له ګرانو شـــاګردانو او محصلينو څخه هيله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او اســـتفادې پر مهال د هيواد اقتصادي ســـتونزې، فقر او وروســـته پاتې والی په نظر کې ونيسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زيار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلينو د ګټې وړ وګرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنيکي زده کړو معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا رياست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مديريت

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library